

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

ESER SAHİBİNİN MANEVİ HAKLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ezgi ESNİK GÜNAY

İstanbul
Ekim - 2019

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK BİLİM DALI

ESER SAHİBİNİN MANEVİ HAKLARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ezgi ESNİK GÜNAY

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa ATEŞ

İstanbul
Ekim - 2019

ÖZET
ESER SAHİBİNİN MANEVİ HAKLARI

Ezgi ESNİK GÜNAY

Yüksek Lisans, Özel Hukuk

Tez danışmanı: Prof. Dr. Mustafa ATEŞ

Ekim – 2019, 136 Sayfa

Fikir ve Sanat Eseri kavramının doğuşu, insanın yaratma ve kendini ifade etme çabasının bir sonucu olarak insanlık tarihinin en başına kadar götürülebilir. İnsanoğluna dair bu yaratma ve kendini ifade etme çabası, insanlık tarihinin gelişmesine bağlı olarak gelişmiş, tarihi devirlerin süzgecinden geçmiş, dünya tarihinde yaşanan ekonomik, teknolojik, hukuksal ve siyasi gelişmelere de bağlı olarak günümüzdeki anlamına kavuşmuştur.

Eser sahibinin, eserin yaratıcısı olarak eser üzerinde sahip olduğu bazı mutlak hakları bulunmaktadır. Manevi haklar eser sahibine, eseri dolayısıyla, doğrudan kişiliğine bağlı olarak tanınmış haklardır. Fikri hak sahibi ile yaratmış olduğu eser arasındaki bağ hukuk düzenince korunmadığı takdirde, eser sahibi eserinden maddi haklar yönünden yararlanma hakkını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalabilecektir. Eser sahibinin manevi haklarının önemine binaen bu çalışmada manevi haklar konu edilmiştir.

Çalışmamızın ilk bölümünde eser, eser sahibi ve eser kavramına kısaca değinildikten sonra manevi hak kavramının doğuşu kısaca tarihi gelişimi, uluslar arası sözleşmelerdeki ve Türk Hukukundaki yeri ile manevi hakların özellikleri anlatılmaya çalışılmıştır. İkinci bölümünde manevi hak çeşitleri, üçüncü bölümde eser sahibi hayatta iken manevi hakların kullanımı ve eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakların kullanımı olarak iki bölümde ele alınarak manevi hakları kimlerin kullanabileceği konularına yer verilmiştir. Çalışmamızın son bölümü olan dördüncü bölümünde ise manevi hakların ihlali halinde başvuru yolları ve manevi haklara ilişkin koruma sürelerine yer verilmiştir.

Eser sahibinin eser üzerindeki hakları eserin meydana getirilmesi ile doğmaktadır. Mali ve manevi hakların doğumu için herhangi bir kayıt, tescil veya prosedüre gerek bulunmamaktadır. Manevi haklar gayri maddi ve mutlak haklardan olup hak ihlali gerçekleştiren herkese karşı ileri sürülebilir. FSEK’de eser sahibinin manevi hakları Umuma Arz Salahiyeti, Eser Sahibi Olarak Adın Belirtilmesini İsteme Hakkı, Eserin Bütünlüğünü Koruma Hakkı ve Eser Sahibinin Eserini Takip Hakkı olarak düzenlenmiştir. Aşağıda eser sahipliğine bağlı bu manevi haklar ayrıntısı ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Eser sahibinin eserini koruyabilmesi için düzenlenmiş olan manevi haklar yanı sıra nasıl korunacağına da kanunlarda düzenlenmiş olması çok önemlidir. Aksi halde tanınan hak yalnız yazıda kalacak, uygulamada birçok ihlalin yaşanmasının önüne geçilmesi mümkün olmayacaktır. Bu nedenlerle eser sahipliğine bağlı manevi hakların ihlali halinde başvuru yollarının neler olduğu, ihlalin durdurulması ve önlenmesi için ne yapılması gerektiğine dair FSEK yer alan düzenlemelere de çalışmamızda yer verilmiştir. Çalışmamızın bu bölümünde manevi hakların ceza davaları yolu ile korunması konuları ise inceleme dışı bırakılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fikri Mülkiyet, Fikir ve Sanat Eserleri, Eser Sahibinin Hakları, Eser Sahibinin Manevi Haklar

ABSTRACT

MORAL RIGHTS OF THE AUTHOR

Ezgi ESNİK GÜNAY

Master, Private Law

Thesis Advisor: Prof. Dr. Mustafa ATEŞ

October– 2019, 136 Pages

It can be said that the birth of Intellectual and Artistic Work concept takes place in the beginning of humankind, as a result of human creativity and self-expression effort. This effort of human creativity and self-expression has improved, subject to the development of humankind, has been filtered throughout historical eras and has had its present-day meaning depending on economic, technological, legal and political developments in the world history.

Author, as the creator of the work, has several absolute rights on the work. Moral rights are the vested rights that are directly related to author's identity on account of the author's work. There is a danger of author's losing the right of getting tangible benefit over the work, unless the connection between the intellectual property right holder and the work can be protected by law order. In this article moral rights are to be mentioned considering the importance of moral rights of the author.

In the first part of the study, The work, The ownership of the work, moral rights and its formation and historical development, its place in international conventions and Turkish law and its properties are briefly mentioned. In the second part we discussed the types of moral rights and in the third part issues are discussed in two sections below; first the use of the moral rights while the work owner is alive and after who can use the moral rights in case of the death of the owner of the work. In the last part of the study, the fourth part, the ways of application in case of violation of moral rights and the protection periods regarding the moral rights are given.

The rights of the author on the work arise from the creation of the work. Neither registration, nor procedure is required for the birth of financial and moral rights on the work. Incorporeal rights are immaterial and absolute rights and can be asserted against anyone who violates rights. In The Turkish Intellectual Property Law (Known as FSEK), the moral rights of the author are regulated as Public Offering, Right to Request

the Name as the Owner, Right to Preserve the Integrity of the Work and Right to Follow the Work of the Owner. In the following, these moral rights related to the ownership of the work are explained in detail.

In order to protect the work, it is very important that the laws about how to protect the work are regulated as well as the moral rights. Otherwise, the right granted will remain solely in the article and it will not be possible to prevent many violations in practice. For these reasons, in the case of a violation of the moral rights related to the ownership of the work; what are the ways of application, what should be done to stop and prevent the violation according to the The Turkish Intellectual Property Law are included in this study.

Key Words: Intellectual Property, Intellectual And Artistic Works, Rights of The Owner of The Work, Moral Rights of The Owner of The Work

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR	x
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	1
1.MANEVİ HAK KAVRAMI	3
1.1. Genel Bilgiler	3
1.1.1. Fikir ve Sanat Eseri Kavramı	3
1.1.2. Fikir ve Sanat Eseri Sahibi	7
1.1.3. Fikri Hak Kavramı ve Hukuki Niteliği	9
1.1.4. Eser Sahibinin FSEK Tarafından Korunan Hakları	12
1.2. Manevi Hak Kavramının Tarihi Gelişimi ve Düzenleniş Biçimi	14
1.2.1. Genel Olarak	14
1.2.2. Uluslararası Sözleşmelerde Manevi Hakkın Düzenlenişi	17
1.2.3. Türk Hukukunda Manevi Hakların Düzenlenişi	20
1.3. Manevi Hakkın Hukuki Niteliği Ve Temel Özellikleri	23
1.3.1. Mutlak Hak ve Gayrı Maddi Hak Niteliği	27
1.3.2. Sübjektif Hak Niteliği	27
1.3.3. Süreyle Sınırlı Olmaması ve Mirasçılara İntikal etmemesi	28
1.3.4. Hakkın Özünün Devredilemez Olması ve Haktan Feragat Edilememesi	30
İKİNCİ BÖLÜM	
2. MANEVİ HAK ÇEŞİTLERİ	35

2.1. Umuma Arz Salahiyeti (Eseri Kamuya Sunma Yetkisi/Hakkı).....	35
2.1.1. Genel olarak.....	35
2.1.1.1. Aleniyet ve Yayımlanma İlişkisi.....	38
2.1.1.2. Umuma Arz İradesi.....	41
2.1.2. Eserin Muhtevası Hakkında Bilgi Verme Yetkisi	43
2.1.3. Eserin Kamuya Sunulmasını Menetme Yetkisi.....	44
2.2. Eser Sahibi Olarak Adın Belirtilmesini İsteme Hakkı (Eser Sahipliğinin	
Tanınmasını İsteme Hakkı).....	45
2.3. Eserin Bütünlüğünü Koruma Hakkı.....	49
2.4. Eser Sahibinin Zilyed ve Malike Karşı Hakları	55
2.4.1 Eserin Aslına Erişim Hakkı.....	55
2.4.2. Sergileme (Teşhir) Hakkı.....	58
2.4.3. Eseri Tahrip Etmeyi Önleme Hakkı.....	59
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
3. MANEVİ HAKLARIN KULLANILMASI	62
3.1. Genel Olarak	62
3.2. Eser Sahibi Hayatta İken Manevi Hakların Kullanımı	62
3.2.1. Manevi Hakların Eser Sahibi Tarafından Bizzat Kullanılması ve Devri.....	63
3.2.2. Manevi Hakların Maddi Hak Sahiplerince Kullanılması	66
3.2.3. FSEK md. 18/2 Uyarınca Hak Sahipliği ve Manevi Hakların Kullanımı	68
3.3. Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Manevi Hakların Kullanımı.....	71
3.3.1. Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Manevi Hakları Kimlerin Kullanabileceği... 71	
3.3.2. FSEK md. 19'a Göre Yetkili Olan Kişilerin Kullanabileceği Haklar	77
3.4. Bağlantılı Hak Sahiplerinin FSEK Tarafından Korunan Manevi Hakları	80
3.4.1. Genel Olarak.....	80
3.4.2. İcracı Sanatçı Kavramı ve Manevi Hakları	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. MANEVİ HAKLARIN DAVA YOLU İLE KULLANILMASI.....	85
4.1.Genel Olarak	85
4.2. Hukuk Davaları	86
4.2.1. Eser Sahipliğinin Tespiti Davası	90
4.2.2.Tecavüzün Ref'i Davası.....	96
4.2.2.1. Eser Sahibinin Eserini “Umuma Arz Selahiyetine” Tecavüz	102
4.2.2.2. Eser Sahibinin Adının İsteği Dışında Kullanılması Şeklinde Tecavüz.....	103
4.2.2.3. Eser Sahibinin Adının Esere Konulmaması, Yanlış Konması veya İltibasa Meydan Verecek Şekilde Konması Suretiyle Tecavüz.....	104
4.2.2.4. Kaynak Gösterilmemesi, Yanlış veya Yetersiz Kaynak Verilmesi	105
4.2.2.5. Eserde Değişiklik Yapılması Suretiyle Tecavüz.....	106
4.2.3. Tecavüzün Men'i Davası	108
4.2.4. Tazminat Davası	111
4.2.4.1. Manevi Haklara Tecavüz Halinde Manevi Tazminat Davası	112
4.2.4.2. Manevi Haklara Tecavüz Halinde Maddi Tazminat Davası	119
4.2.4.3. Vekâletsiz İş Görmeye Dayanan Talepler	120
4.3. Geçici Hukuki Koruma	121
4.3.1. İhtiyati Tedbirler	122
4.3.2. Gümrüklerde Geçici Olarak El Koyma	124
4.3.3. Hükmün İlanı	126
SONUÇ.....	128
KAYNAKÇA.....	131

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	: adı geçen eser
AT	: Avrupa Topluluğu
bas.	: basım
bknz.	: bakınız
BK	: 818 sayılı Borçlar Kanunu
BM	: Birleşmiş Milletler
Çev.	: Çeviri
E.	: Esas
FSEK	: 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
K.	: Karar
Md.	: Madde
RG	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
T.	: Tarih
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TRIPS	: Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Sözleşmesi)
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TV	: Televizyon
UCC	: Universal Copyright Covention (Evrensel Telif Hakları Sözleşmesi)

UDHR : Universal Declaration of Human Rights
(İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi)

vd. : ve devamı

GİRİŞ

İnsanların sürekli gelişen ve değişen dünya algısı, bilimde, teknolojiye, eğitimde ve siyasette yaşanan gelişmeler her geçen gün fikir ve sanat eserleri alanında da değişimlere ve gelişimlere neden olmaktadır. Bu durum fikir ve sanat eserleri hukukun sürekli kendini geliştiren bir hukuk dalı olmasını sağlamıştır.

İnsanoğlunun yaratma, üretme ve kendisini anlatma çabalarının sonucu olarak ortaya çıkan eser kavramı, tarihte ve günümüzde hayatın her alanında insanın kendisini tanımasına, tanıtmasına, daha olgun, daha mutlu bir birey olmasına vesile olmuştur. Fakat insanoğlu ne yazık ki bir eli ile yaptığını diğer eli ile yok etme konusunda da tarihin her kesiminde başarı göstermiştir. Bugün insanlık tarihine dair birçok eser bakımsızlıktan, yeterli araştırma yapılmamasından, yeterli kaynak ayrılmamasından ve 21. Yüzyılda hala devam eden savaşlardan yok edilmekte, yok olmaya bırakılmaktadır. Geçmişte olduğu gibi bugün de fikri alanda üretmeye çalışmak kadar üretilen, yaratılan eserlerin korunması için çalışmak da önemini korunmaktadır.

Bu çalışmanın konusunu oluşturan eser sahiplerinin manevi hakları, fikir ve sanat eserleri hukukunda önemli bir yere sahiptir. Zira bir eser sahibinin, eseri yaratması ile eseri arasında kurulan bağ, manevi haklar sayesinde korunmaktadır. Eser sahibinin manevi haklarının korunması ile eser sahibinin kişiliğinin de korunması sağlanmaktadır. Eserin sahibi olan kişi eserini açıklamak, açıklama zamanı ve yeri konularında mutlak yetkiye sahip olduğu gibi eser sahibi olarak bilinme ve eserine zarar verilmemesini isteme haklarına da sahiptir. Tüm bu haklar eser sahibinin kişiliği ile yakından ilişkili haklar olup eser sahibinin ömrü boyunca kullanabileceği haklardır.

Bu çalışma ile eser sahibinin manevi hakları anlatılmak istenmiş olup çalışmamızın birinci bölümde kısaca eser ve eser sahibine değinildikten sonra manevi hakların doğuşu ve temel özellikleri anlatılmak istenilmiştir. Zira manevi hak çeşitlerinin anlaşılabilmesi için öncelikle tarihsel olarak neden eseri ve eser sahibini korumak için “manevi hak” kavramına ihtiyaç duyulduğunun anlaşılması gerekmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümde eser sahibinin manevi hak çeşitleri, üçüncü bölüm manevi hakları kimlerin kullanacağı anlatılmıştır. Çalışmamızda ayrı bir bölümde manevi hakları kimlerin kullanacağına yer verilmiş olması sebebi, manevi hak çeşitlerinin bilinmesi

kadar bu hakların kimler tarafından hangi hallerde kullanılacağıın da bilinmesi gerekliligidir. Çalışmamızın son bölümünde ise FSEK kapsamında eser sahibinin açacağı hukuk davaları ve geçici hukuki koruma yöntemleri manevi hakları kapsayacak şekilde anlatılmıştır.

I. BÖLÜM

1. MANEVİ HAK KAVRAMI

1.1. Genel Bilgiler

1.1.1. Fikir ve Sanat Eseri Kavramı

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun tanımlar başlıklı 1/B maddesinde eser için "Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsullerini" ifade eder tanımlaması yapılarak hangi fikri mahsullerin eser sayılacağı belirtilmiştir. Uluslar arası sözleşmeler de ise eser kavramı için her hangi bir tanımlama yapılmamıştır.¹

Fikri hukukta temel kavramlardan olan eser için doktrinde de birçok tanımlama yapılmıştır. Aşağıda unsurları kısaca incelenecek olan eser, "kişinin sadece fikri faaliyeti sonucu ortaya koyduğu ve hukuki bakımdan değer ifade eden neticelerdir"² şeklinde tanımlanabilir. Hukukumuzda koruma, kanunun lafzında da açıkça belirtilmiş olduğu üzere fikirden ziyade ifadeye sağlanmış olup şekle bürünmeyen hiçbir fikir, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun sağladığı korumadan yararlanamayacaktır. Kanunun bu ifadesinden çıkan anlam ise, eserdeki korunanın yalnızca eserin ifadesinin yani şeklinin olduğu, eserin temelinde yatan fikrin korunmadığı anlamı değildir. Hususiyet kavramı eserin ifadesinde kendini gösterebileceği gibi eserin temelinde yer alan fikirde de kendini gösterebilecek

---

¹ Akın Beşiroğlu, *Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar Fikir Hukuku Birinci Cilt Temel Kurallar*, 2 bs. (Ankara: Ankara Patent Bürosu Limited Şirketi Yayınları, 2002), 50.

² Mustafa Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2003), 56.

veya her ikisinde bulunabilecektir.³

Bir fikri ürünün, eser olarak kabul edilebilmesi ve hukuki korumadan yararlanabilmesi için mutlaka fikir ve sanat mahsulü olması, fikri ürünün yaratının hususiyetini taşıması, yaratılan fikri ürünün insanlara ulaşmasını sağlayacak bir şekle bürünmüş olması ve FSEK'de öngörülen eser türlerinden birine dâhil olması gerekmektedir.⁴ Doktrinde “fikri ürünün insanlara ulaşmasını sağlayacak bir şekle bürünmüş olması” ve “FSEK'de öngörülen eser türlerinden birine dâhil olması” şartları “objektif unsur”, “bir eserin fikri çabanın ürünü olması” ve “sahibinin hususiyetini taşıması” şartları “subjektif unsur” olarak nitelendirilmiştir.⁵

Bir ürünün eser olarak kabul edilebilmesi için öncelikle ortada bir fikri ürün olmalıdır. Fikri ürün, “semboller, imgeler, kavramlar ve dilin kullanılması suretiyle ortaya çıkan ve insanlar tarafından da algılanabilecek şekle bürünen neticeler, yani insan zihninden dış âleme yansıyan sonuçlar” olarak tanımlanabilecektir.⁶ Eser de, bireyin “fikri mesaisinin bir ürünü” olarak ortaya çıkacaktır.⁷ Fikri üründen bahsedebilmek için yalnızca yaratıcı "düşünce kırıntıları" yeterli olmayıp insan ruhu ve zihni eserde kapsamlı bir şekilde kendisini göstermelidir.⁸

Yaratılan bir eser mutlaka, eseri meydana getirenin hususiyetini taşımalıdır. Hususiyet eseri yaratının eserine kendi özgünlüğünü katmasıdır. Fakat bu benzersizlik demek de değildir, zira eserde benzersiz yanlar var iken genel, bilinen yanlar da olabilir, eser sahibi

---

³ Tekin Memiş, “Fikri Hukukta Korunan Unsur İfade mi Fikir mi?”, Yaratıcı Endüstriler Konseyi Derneği Makaleler. <http://www.yekon.org/makale.htm> [01.10.2019]

⁴ Mustafa Ateş, *Fikri Hukukta Eser*, (Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları, 2007), 28-29; Ünal Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 5 bs. (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012), 103.

⁵ Ateş, *Fikri Hukukta Eser*, 28-92; Şafak Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, (Ankara: Dayınlarlı Hukuk Yayınları Ltd. Şti. 1988), 26-30; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 2 bs. (Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları, 2013), 119-129

⁶ Ateş, *Fikri Hukukta Eser*, 31.

⁷ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 55.

⁸ Savaş Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, (İstanbul: Levha Yayınları, 2012), 33.

elbette ki eserini meydana getirirken daha önceki eserlerden faydalanmış ve esinlenmiş olabilecektir.

"Eser sahibinin hususiyeti" deyimini ile ne anlatılmak istendiğine dair çeşitli görüşler bulunmaktadır. Hirsch'e göre eser, herkes tarafından meydana getirilememelidir, ancak herkes tarafından meydana getirilemeyen eserde, eser sahibinin hususiyetinin bulunduğu söylenebilecektir.⁹ Arslanlı ise, eserin meydana getirilmesinde başka eserlerden faydalanılmış olabileceği, fakat yeni eserin hususiyetinin eski eserin hususiyetinin gölgesinde kalmaması gerektiği görüşündedir.¹⁰ Erel ise, eserin yaratıcı fikri çalışma ürünü olması yanı sıra sahibinin yaratıcı gücünün ürünü olması gerektiği görüşündedir.¹¹ Ateş, eserin onu meydana getirene has bazı özellikler ve kişiye özgü bir üslup taşıması gerektiğini, herkes tarafından meydana getirilemeyecek derecede sıradan olmaması ve bir özgünlüğünün bulunması gerektiği görüşünü taşınmaktadır.¹² Yargıtay kararlarında da hususiyet kavramının çok dar yorumlanmaması gerektiği görüşü benimsenmiş ve bu yönde kararlar verilmiştir.¹³

---

⁹ Ernst E. Hirsch, *Fikri ve Sınai Haklar*, (Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1948), 131

¹⁰ Halil Arslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri II: Fikir ve Sanat Eserleri*, (İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1954), 3-4.

¹¹ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 27.

¹² Ateş, *Fikri Hukukta Eser*, 74-80.

¹³ *Ancak 5846 sayılı FSEK'nun "Amaç" başlıklı (A) Bölümü I/B (a) bendine göre, "eser; sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema esen olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri" olarak tanımlanmış olup, aynı yasanın eser türlerim' belirten (B) Bölümü 2. maddesinde de 'ilim ve edebiyat eserleri' düzenlenmiştir. Anılan madde metinlerine göre, zihinsel çaba sonucu ortaya çıkan bir fikri ürünün FSEK anlamında eser olarak korunabilmesi için, sahibinin hususiyetini taşıması (sübjektif unsur) ve yasada öngörülen eser türlerinden birine dahil olması (objektif unsur) gereklidir.*

Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere, bir fikri çabayı diğerlerinden ayıran ve eser olarak korunur hale getiren en önemli unsur, sahibinin hususiyetini yansıtacak düzeyde şekillenmiş olmasıdır. Şüphesiz, "hususiyetin" daraltıcı anlamda yorumu suretiyle, mutlaka üst düzeyde

Sahibi tarafından yaratılan fikri ürünün, eser olarak nitelendirilebilmesi için FSEK'de sayılmış olan eser türlerinden birine dahil olması gerekmektedir. Eser türleri FSEK'in 2., 3., 4. ve 5. maddelerinde "ilim ve edebiyat eserleri", "musiki eserleri", "güzel sanat eserleri", ve "sinema eserleri" olmak üzere dört ana başlık altında düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra kanunun 6. maddesinde "işlemeler ve derlemeler" başlığı altında başka eser türlerine de yer verilmiştir.

Kısaca değinmek gerekir ise “her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımları” FSEK md. 2/1 kapsamında ilim ve edebiyat eseri olarak kabul edilmekte ve korunmaktadır.¹⁴ Bilgisayar programları ve veri tabanları işleme eser olarak da meydana getirilmiş olabilir. Bu halde bilgisayar programları ve veri tabanları FSEK 1/B maddesinde tanımlanan hali ile işleme eser özelliklerini yani " diğer bir eserden istifade suretiyle vücuda getirilip de bu esere nispetle müstakil olmayan ve işleyenin hususiyetini taşıyan fikir ve sanat mahsulü” olma özelliklerini taşımakta ise işleme eser olarak kabul edilecek ve korunacaktır.¹⁵ Birçok unsurun bir araya getirilmesi ile oluşturulan wep sitelerinin de hususiyet ve eser türlerinden birine dahil olma şartlarını taşıması halinde eser olarak kabul edilmesi ve korunması muhtemeldir. Bu konuda eser olmanın şartlarını taşıması halinde wep sitelerinin derleme eser olarak korunacağı görüşü mevcut olup biz

---

yaratıcılık ve orijinallik içermesi gerektiği düşüncesi benimsenemez. Ancak, Öte yandan "hususiyetin" geniş anlaşılması da eser olmayan ürünlere bu niteliğin tanınması aracı yapılmamalıdır (Ünal Tekinalp, Fikrî Mülkiyet Hukuku, Dördüncü Bası, S. 101). Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2006/934 K. 2007/4555 T. 13.3.2007 <http://www.kazanci.com/> [01.12.2018].

¹⁴ Beşiroğlu, *Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar Fikir Hukuku Birinci Cilt Temel Kurallar*, 87; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 416.

¹⁵ Hamdi PINAR, “Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye”, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul, Yayın no:2004–71, (2004): 63-64.

de bu görüşe katılmaktayız.¹⁶

Hukuk sistemimizde eser türleri sınırlı sayma esasına tabidir, yani eser türlerinde numerus clausus ilkesi geçerlidir. Kanunda öngörülen bu eser türleri dışında yeni bir ana tür oluşturulamaz. Ancak bu ilke ana başlıklar altında yer alan alt gruplarda yer alan eserlerde geçerli değildir.

Bern Sözleşmesi'nde ise kanunumuzda yer alan bu sistemden farklı olarak genel bir eser tanımı verilmektedir. Belirtmek gerekir ki, eser türleri için kanunumuzda yer alan sınırlı sayma ilkesi artık günümüz gelişen teknoloji ve sanayi çağında ihtiyaca cevap veremeyecek, gelişen hukuk dalını cevaplayamayacak bir sistemdir.

1.1.2. Fikir ve Sanat Eseri Sahibi

FSEK md.1/B/b de eser sahibi “Eseri meydana getiren kişi” olarak tanımlanmış olup FSEK md. 8, md. 9, md.10’da eser sahipliği ile ilgili düzenlemelere yer verilmiştir. FSEK m. 8’de;

“1. Bir eserin sahibi, onu meydana getirendir.

2. Bir işlenmenin ve derlemenin sahibi, asıl eser sahibinin hakları mahfuz kalmak şartıyla onu işleyendir.

3. Sinema eserlerinde; yönetmen, özgün müzik bestecisi, senaryo yazarı ve diyalog yazarı, eserin birlikte sahibidirler. Canlandırma tekniğiyle yapılmış sinema eserlerinde, animatör de eserin birlikte sahipleri arasındadır.” tanımlamalarına yer verilmiştir.

Fikri hukukta hakkın konusunu oluşturan hukuki varlık ve değer eserdir; hakkın süjesi ise, eser üzerinde hukuk düzenince kendisine hak ve yetkiler bahşedilen eseri yaratan kişidir.¹⁷

---

¹⁶ Ceyda Akaydın Cimilli, “İnternet Üzerinden Telif Hakkı İhlalleri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2005), 41-44.

¹⁷ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 78.

Hukuken eser yaratmış olarak kabul edilebilmek için ilk şart gerçek kişi olmaktır. Tüzel kişiler eser yaratamaz. Bazı doğa olayları sonucu ortaya çıkmış olan doğa güzellikleri eser olarak kabul edilmez.¹⁸

Eser sahibi, eserinde, kendi ruhuna, fikirlerine şekil veren ve varlık kazandıran kimsedir.¹⁹ Eser sahibi esere özelliğini yansıtmaktadır.²⁰ Eser tanımında da belirtilmiş olduğu üzere bir fikir ve sanat ürününe eser niteliğini kazandıran ana unsur, sahibinin özelliğini (hususiyetini) taşımasıdır.

Esere ilişkin yapılan tanımlardan yola çıkıldığında eser yaratmak kişinin kendi hayat tecrübeleri, kendi deneyimleri, kendi duygu ve düşünceleri neticesi ile bir varoluş süreci sonunda ortaya koyduğu bir yaratımdır. Kişi eserini yaratır iken elbette ki çevresel faktörlerden etkilenecektir fakat bu etkilenme eseri yaratan için bir ilham alma olarak daha çok ifade edilecektir. Zira etkilenme ilham almanın ötesine geçtiğinde taklit etmekten, hususiyet taşımamaktan ve özgün olmamaktan bahsedilebilecektir. Bu sebeplerle de, ancak gerçek kişiler eser sahibi olabilirler.

Bir eser yaratan kişi, sadece bu yaratma fiili ile “eser sahipliği” denilen hukuki statüyü kazanır.²¹ Eser üzerindeki haklar, eserin yaratılması ile aslen iktisap edilirler, hakkın iktisabı için bir irade açıklamasına, sınaî haklarda olduğu gibi eserin bir mercide tesciline ya da makama tedvine gerek yoktur.²² Eser üzerindeki hakkın iktisabı için fiil ehliyeti

---

¹⁸ Mustafa Ateş, *Fikri Hukukta Eser Sahipliği*, (Ankara: Adalet Yayın Evi, 2012), 33.

¹⁹ Fırat Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, (Ankara: Turhan Kitabevi, 2008), 234.

²⁰ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 90.

²¹ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 57.

²² FSEK md.13: “*Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmelik ve 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun gereği olarak fikir ve sanat eserlerini içeren yapımlar üzerinde hak ihdas etmek amacı taşımaksızın mali ve manevi hak sahiplerinin söz konusu haklarının ihlal edilmemesi, hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilebilmesi amacıyla sinema ve müzik eserlerinde filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcıları ile seslerin ilk tespitini gerçekleştiren fonogram yapımcıları, sinema ve müzik eserlerini içeren yapımlarının kayıt ve tescilini yaptırmaları zorundadırlar.*”

gerekmez, küçükler ve mümeyyizler de sırf yaratma olayı ile eser sahibi olurlar.²³ Medeni hakları kullanabilme yönünden ister tam ehliyetsiz, ister sınırlı ehliyete sahip bir küçük, bir akıl hastası veya akli melekeleri yönünden zafiyet içinde bulunan, gözetim veya vesayet altında olan yahut uyuşturucu herhangi bir maddenin etkisiyle serbestçe karar verebilmek yeteneğini daimi surette kaybeden bir kimse de (kısacası, ehliyetsizliğin hangi derecesi söz konusu olursa olsun) eser yaratabilir.²⁴

1.1.3.Fikri Hak Kavramı ve Hukuki Niteliği

Hak kavramı, “hukuk düzeni tarafından korunan ve hak sahibine bu korumadan yararlanma yetkisi verilen menfaat olarak” tanımlanabilir.²⁵ Hak kavramı hukukun merkezinde yer almakta olup Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunun merkezinde de fikri hak kavramı yer almaktadır.

Fikri hak kavramının tanımına FSEK’de yer verilmemiştir. FSEK’in 3. Bölümü “Fikri Haklar” başlığını taşımasına rağmen madde 13’ün başlığı “eser sahibinin hakları” olarak belirlenmiştir. Dr. Nuşin Ayiter burada “fikri haklar” teriminin “eser sahibinin hakları” ile aynı anlamda kullanıldığının 3. Bölümün sistematüğinden anlaşılması gerektiğini belirtmektedir.²⁶

Fikri hak kavramı “kişinin her türlü fikri ve zihni çaba ve emeği sonucunda ortaya çıkardığı ürünler üzerinde hukuken korunan ve hak sahibi dilediği takdirde bu korumadan yararlanma yetkisi veren menfaatlerdir” şeklinde tanımlanabilecektir.²⁷ Fikri hak kavramı, “her türlü fikri, zihni yaratma üzerindeki hakları ifade eden, ihtira ve modeller

---

Diğer eser gruplarında da, eser sahibinin talebi üzerine, eserler ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkileri kayıt altına alınabilir. (FSEK m. 13/3).

²³ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 90.

²⁴ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 235.

²⁵ Mustafa Dural, Suat Sarı, *Türk Özel Hukuku, Cilt I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri*, (İstanbul: Filiz Kitapevi, 2004), 121.

²⁶ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 5.

²⁷ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 93.

üzerindeki hakları da kapsayan geniş bir hak grubunu içine almaktadır”.²⁸

Geniş anlamda fikri hak kavramı, ilim ve edebiyat eserleri, güzel sanat eserleri, musiki ve sinema eserleri gibi fikir ve sanat ürünleri ile sınai mülkiyet hakları olarak da adlandırılan patentler, ticaret markaları, faydalı modeller, tasarımlar ve menş ve mahreç işaretleri gibi diğer tüm fikri ve sınai mesai ürünleri üzerindeki menfaat ve yetkileri kapsamaktadır. Dar anlamda fikri hak kavramı ise, yalnızca ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanat ve sinema eserleri gibi fikir ve sanat ürünleri üzerindeki hakları ifade için kullanılmaktadır.²⁹ Ülkemizde ise “fikri hak” kavramı dar anlamı ile kullanılmakta olup “fikri hak” denilince FSEK’de de yer verilmiş hali ile yalnızca “fikir ve sanat eserleri” olarak nitelendirilen fikri ürünler anlaşılmaktadır.³⁰

Fikri haklar herkese karşı ileri sürülebilen mutlak haklardan olup fikri hakkın konusu ne bir maddi maldır, ne de bir kişidir.³¹ Fikri haklar, bir takım gayri maddi mallar üzerindeki mutlak haklardır. Gayri maddi mal, Medeni Kanundaki menkul ve gayri menkul mallar dışında, “yaratıcı insan zekâsının ürünü olup, üzerinde cisimlendiği maddi mallardan ayrı bir hukuki varlığa ve iktisadi değere sahip olan mallardır”.³²

Fikri hakkın konusunu “iktisadi değer taşıyan fikri emek ürünleri teşkil etmektedir”.³³ Aşağıda ayrıntısı ile inceleneceği üzere fikri ürün sahibinin, fikri hakkın konusunu oluşturan fikri ürünleri üzerinde hem maddi hem de manevi yetkileri mevcuttur. Yukarıda da değinilmiş olduğu üzere fikri ürün, “kişinin zihinsel faaliyeti sonucu çeşitli şekillerde tezahür eden neticeler” olarak tanımlanabilir.³⁴

---

²⁸ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri*, 5.

²⁹ İlhan Öztrak, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar* (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1971), 5.

³⁰ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 94.

³¹ A.g.e., 97.

³² Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 5.

³³ A.g.e., 5.

³⁴ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 98-99.

Fikir ve Sanat eserleri hukukunda fikri ürün ile fikri ürünün somutlaştığı maddi şeyi birbirinden ayırt etmek gerekir. Bir fikri ürün, insan düşüncesinin sonucu olarak, soyut olma ve insanlar tarafından algılanabilir ve anlaşılabilir bir hal aldığı maddi varlıktan bağımsız olma özelliklerine sahiptir.³⁵

Eserin maddi varlık kazanmasına vasıta olan, kitap, resim, nota, görüntü veya ses kaydına yarayan bantlar vs. maddi varlığa sahiptir. Bu maddi varlıklar, Medeni Kanunun eşya kavramına girer ve aynı hakların konusu olur. Bazı hallerde de, eser sahipliğinden doğan haklar ile Eşya Hukukundan doğan haklar arasında çatışma yaşanabilir fakat daima eser sahipliğinden doğan haklar öncelik kazanır.³⁶ Fikri hakların bu özelliği tecessüm ettikleri maddeden bağımsızlığı olarak tanımlanmaktadır.

Fikri haklar, maddi bir varlığı olmadığı halde kişinin malvarlığı değerleri arasında sayılan hukuki varlık ve değerlidir. Bu yönü ile fikri hakların konusunu gayri maddi mallar oluşturmakta olup “fikri hakların en temel özelliği maddi olmayan şeyler üzerinde kurulabilmeleridir”.³⁷

Fikri hakların diğer bir özelliği yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere mutlak haklardan olmasıdır. Fikri haklar, mutlak hak olmalarının özelliği ile herkese karşı ileri sürülebilir niteliktedir. FSEK’de hüküm altına alınmış olduğu üzere eser sahibi, eserin kamuya sunulma zamanı ve tarzını belirlemede (FSEK md. 14); eseri, sahibinin adı veya müstear adı ile yahut adsız olarak yayımlama (FSEK md. 15); eser üzerinde veyahut eser sahibinin adında değişiklikler yapılmasını men etme konularında münhasır yetkili kişidir.

Fikri haklar zaman itibari ile sınırlıdır.³⁸ Fikri haklar toplumsal yönü dikkate alınarak böyle bir sınırlandırmaya tabi tutulmuştur. Fikri haklar mutlak hak olmalarına rağmen, sadece eser sahibinin hayatı boyunca ve ölümünden sonra belli bir dönem için

---

³⁵ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 99; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 9.

³⁶ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 9.

³⁷ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 100.

³⁸ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 3.

korunmaktadır.³⁹

Eser sahibinin çeşitli yetkiler şeklinde görünen tek bir inhisarı hakkı vardır. Türk FSEK, “eser sahibinin mali ve manevi yetkileri içeren tek bir hakkı olduğu monist görüşü altında hazırlanmıştır”.⁴⁰ Hukuk düzeni eser sahibine, isterse özellikle mali yetkilerinin üçüncü kişiler tarafından kullanılmasına izin verme imkânı tanımaktadır. Bu durum fikri hakların bölünebilir olma özelliğinin bir sonucudur.⁴¹

1.1.4. Eser Sahibinin FSEK Tarafından Korunan Hakları

FSEK, eser üzerinde eser sahibine mali ve manevi yetkiler tanımıştır. Eser sahibinin manevi hakları FSEK 14 ila 17. maddelerinde umuma arz salahiyeti, adın belirtilmesi salahiyeti, eserde değişiklik yapılmasını menetmek ve eser sahibinin malik ve zilyede karşı hakları olarak sayılmıştır. Eser sahibinin mali hakları ise FSEK 21 ila 25. maddelerinde işleme hakkı, çoğaltma hakkı, yayma hakkı, temsil hakkı ve işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletim hakkı olarak sayılmıştır.

Eser üzerinde, eser sahibine ait olan mali ve manevi haklar yanı sıra bir eserin, eser sahibinden başka kimselerce özgün olarak icra edilmesi ve yorumlanması gibi faaliyetler ile fonogram ve film yapımcılarının ses ve görüntü tespitleri üzerindeki hakları ve yayın kuruluşlarının yayımladıkları programlar üzerindeki haklardan oluşan “fikri hak ile bağlantılı haklar”, “komşu haklar” veya “türev” veya “tali haklar” olarak ifade edilen haklar da - her ne kadar doğrudan doğruya eser sahibinin eser üzerindeki hakkıyla ilgili görünmese de- fikri hukuk çerçevesinde korunmaya değer görülmüşlerdir.⁴²

---

³⁹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 103.

⁴⁰ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 112.

⁴¹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 104.

⁴² FSEK md. 80'nin 1'inci bendinde; “*yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden sanatçıların, bir icra ürünü olan veya sair sesleri ilk defa tespit eden fonogram yapımcıları ile radyo-televizyon kuruluşlarının aşağıda belirtilen komşu hakları vardır.*” Denildikten sonra, maddenin A, B ve C alt bentlerinde sırasıyla, komşu hak sahipleri ve bunların sahip olduğu haklar ayrıntılı bir şekilde sayılmıştır.

Eser sahibinin, mali ve manevi menfaatlerine ilişkin ayrıma bazı uluslararası sözleşmelerde de yer verilmiştir. Örneğin İnsan Hakları Beyannamesi'nin 27/II maddesinde mali ve manevi haklar “Herkesin yaratıcısı olduğu bilim, edebiyat ve sanat ürünlerinden doğan maddi ve manevi çıkarlarının korunmasına hakkı vardır.”⁴³ hükmü ile birbirlerinden ayrılmıştır. 1886 tarihli Bern Sözleşmesinin 6. tekrar maddesinde de manevi haklara ayrıca yer verilmek suretiyle mali ve manevi haklar ayrımı yapılmıştır. Bern sözleşmesi 6. tekrar maddesinin ilk bendinde yer alan “ Eser sahibinin mali haklarından bağımsız olarak ve bu hakların devrinden sonra dahi eser sahibi eser üzerindeki sahipliğini ileri sürmek ve eserini her türlü tahrifine, bozulmasına veya diğer değişikliklerine veya onur veya şöhretine zarar verebilecek her türlü küçük düşürücü fiilleri önlemek hakkına sahiptir.”⁴⁴ hükmü ile eser sahibinin mali haklarından bağımsız olan manevi haklarının da var olduğu belirtilmiştir.

Yabancı hukuk sistemlerinde eser sahibinin haklarına ilişkin yapılan bu ayrımın niteliği konusunda kesin bir görüş birliği mevcut değildir. Düalist yaklaşımın hakim olduğu Fransa’da eser sahibinin eseri üzerinde mali ve manevi haklarının birbirinden bağımsız iki ayrı hak olduğu kabul edilmiş iken monist teori ise Alman ve Avusturya hukuklarında etkisini göstermiştir.⁴⁵ Bu teoriye göre, fikri hakkı, mali ve manevi hak şeklinde iki ayrı hak gibi değerlendirmek yerine, iki ayrı yetki veren tek bir hak olarak tanımlamak daha doğru olur.⁴⁶ Bugün birçok modern kanunda ve hukuk doktrininde monist teori kabul edilmiş olup Türk Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu da monist görüş altında hazırlanmıştır.

---

⁴³ “Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı”,

<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> [04.12.2019].

⁴⁴ “Telif Hakları Genel Müdürlüğü”

http://www.telifhaklari.gov.tr/resources/uploads/2012/03/18/2012_03_18_349175.pdf
[04.12.2018].

⁴⁵ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 121.

⁴⁶ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 36.

1.2. Manevi Hak Kavramının Tarihi Gelişimi ve Düzenleniş Biçimi

1.2.1. Genel Olarak

Fikir ve sanat eseri ile eser sahibinin hakları kavramlarının gelişmesinde matbaanın icadı bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir.⁴⁷ Eser sahibinin haklarının gelişmesi ile eser sahipliğine bağlı manevi hak kavramı da zamanla doğmuş ve gelişmiştir. Manevi hak kavramını, bugünkü anlamı ile olmasa da Antik Roma ve Rönesans dönemine kadar götürmek mümkündür. Manevi hak kavramının bugünkü kavranışına uygun olarak ilk kez kabul edildiği yer, özellikle 18.yy. boyunca birikmiş olan Fransa yargısal içtihadıdır.⁴⁸

Ancak, Fransa'da manevi hakların korunması uzun süre sadece yargı kararları ile sağlanmaktayken, bu hakların bir yasa hükmüyle korunması kısmen de olsa ilk kez 19'uncu yüzyılın son çeyreğinde (1876, 1879, 1901 ve 1907 tarihli Kanunlarla) Almanya'da gerçekleşmiştir.⁴⁹

Kişilik hakkının ortaya çıkması da manevi hakların doğumu ile aynı zamanlara denk gelmektedir. Manevi hakların gelişiminde önemli bir yere sahip olan Almaya'da eser sahibinin eseri üzerinde mali ve manevi yetkileri içeren tek bir hakkı olduğu monist teorisi ile bu teorinin de dayanağını kişilik hakkından aldığı fikri doğmuş ve gelişmiştir.⁵⁰ Kişilik hakları ile manevi hakların doğumları aynı zamanlara denk gelmekte ise de bu iki hakkın ortaya çıkmasının altındaki felsefelerin farklı olduğu kabul edilmektedir.⁵¹

---

⁴⁷ Özgür Semiz, “Batı’da ve Türkiye’de Fikri Hakların Gelişim Süreci ve Günümüzdeki Durumu” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004), 29-40.

⁴⁸ Yalçın Tosun, *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, (İstanbul: Onikilevha Yayınları, 2016), 17.

⁴⁹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 127.

⁵⁰ Tosun, *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, 34-35

⁵¹ Mustafa Aksu, “Eser Yaratıcısının Eseri Üzerindeki Manevi Hakları (Eser Yaratıcısı Kişilik Hakkı) ile Genel Kişilik Hakkı İlişkisi Üzerine Bir Deneme”, *Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan*, Cilt I, (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2010) : 158.

Kişinin özgürlükleri, şeref ve haysiyeti, beden bütünlüğü, ismi, sırları, özel hayatının gizliliği, aile hukuku kapsamında eşi ve çocukları ile olan ilişkileri, velayet hakkı, eşlerin birbirine olan sadakatle davranma ve birlikte yaşam sürdürme yükümlülüklerinden doğan hakları, kişilik haklarıdır. Bu sayılanlardan da görüleceği üzere kişilik hakları parasal değer taşımayan daha çok manevi değer taşıyan haklardır.⁵² Kişilik hakları ile asıl hedeflenen ise kişinin öz varlığının korunmasıdır.

Bir fikir ve sanat eseri, yaratıcısının kişiliğinin bir nevi yansıması olarak ortaya çıkmakta olup yaratılması ile yeni bir hak objesi haline gelmekte ise de yaratıcısının kişiliğinden tamamen bağımsız olarak da değerlendirilememektedir. Eser olabilme şartı olarak sayılan “sahibinin hususiyetini taşıması” gerektiği ifadesi bile tek başına fikir ve sanat eseri üzerindeki haklarla şahsiyet hakları arasında bağlantı kurmaya yeterlidir.⁵³

Eser sahibi ile eseri arasındaki bu özel bağ manevi haklar ve kişilik hakları ayrımının yapılması gerekliliğini doğurmaktadır. E. Hirsch ve Aslanlı, eser sahibinin eseri üzerindeki manevi yetkilerinin, şahsiyet hakkı olduğu görüşüne⁵⁴ sahip olup Yarsuvat da bu görüşe paralel olarak eser sahibinin manevi haklarının eser sahibinin kişiliğine ilişkin haklardan oluştuğunu, kişinin şöhreti ile ilişkili ve eserin üzerindeki isimle bağlı olduğunu bu nedenle şahsiyet hakları kategorisi içine girdiğini belirtmiştir.⁵⁵ Ayiter ve Erel ise “eser üzerindeki manevi hakların şahsiyet haklarından sayılmayacağını, zira şahsiyet haklarının kullanılmasının başkalarına devir edilemediği ve bu haklar hak sahibinin ölümüyle son buldukları halde, manevi hakların kullanılmasının eser sahibi hayatta iken başkalarına devir edilebileceği gibi bu hakların eser sahibinin ölümünden sonra da son bulmayıp, FSEK md. 19’da belirtilen şahıslara intikal edeceğini” belirmişlerdir.⁵⁶ Ayiter, ayrıca eser sahibinin manevi haklarının, gerektiğinde MK.’nın şahsiyet haklarına ilişkin

---

⁵² Dural, Sarı, *Türk Özel Hukuku*, 139.

⁵³ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 6.

⁵⁴ Ernst E. Hirsch, *Hukuki Bakımdan Fikri Say*, Cilt II, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1943), 150; Aslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri II*, 80.

⁵⁵ Duygun Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, (İstanbul: Güryay Matbaacılık, 1984), 110.

⁵⁶ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 8; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 98.

kuralları ile tamamlanmaya muhtaç kendine özgü bir hak olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmiştir.⁵⁷ Öztan ise bu konuda “eser sahipliğinden kaynaklanan şahsiyet haklarının genel anlamda şahsiyet haklarının bir kısmı” veya “özel bir şekli” olduğu görüşlerine katılmadığını belirterek “eser sahipliğinden kaynaklanan şahsiyet hakları” ile “genel anlamda şahsiyet haklarının” birbirinden bağımsız olduğunu, bunların bir arada ve ayrı ayrı kullanılabilceği görüşünü belirtmiştir.⁵⁸ Ateş de bu konuda eser üzerindeki manevi haklarla medeni hukuk kapsamında korunan şahsiyet hakları arasında benzerlik bulunmakla birlikte, ayniyet söz konusu olamayacağını vurgulayarak, eser üzerindeki manevi hakların Medeni Kanundan kaynaklanan şahsiyet haklarından farklı olarak devredilebildiğini, miras yolu ile intikal edilebildiğini belirterek FSEK’de düzenlenen manevi hakların korunması açısından Medeni Kanun hükümlerinin tamamlayıcı hüküm bile olamayacağı görüşünü ortaya koymuştur.⁵⁹ Beşiroğlu da bu konuda manevi hak kavramını “kişinin amaçladığı biçimde kişiden ayrılmayan temel bir hak” olarak tanımlamıştır.⁶⁰ Biz bu konuda Ateş ve Öztan tarafından ortaya konulmuş olan manevi ve şahsiyet haklarının birbirinden tamamen bağımsız iki hak olduğu görüşünü savunmaktayız.

Manevi haklara FSEK’de sınırlı sayma prensibi ile yer verilmiş iken aynı durum Medeni Kanunda yer alan kişilik hakları için söylenemeyecektir. Kişilik hakları da manevi haklar gibi mutlak haklardan olup hak sahibince herkese karşı ileri sürülebilecektir. Kişilik hakları, kişinin öz varlığını ve bu öz varlığı oluşturan değerleri korumayı amaçlarken manevi haklar eser ile onu yaratan kişi arasındaki bağı korumayı amaçlamaktadır.⁶¹ Yani birbirine çok benzeyen bu iki hak kavramının ortak yönleri bulunduğu kadar birbirinden ayrıldığı yönleri de bulunmaktadır. Bu iki birbirinden bağımsız haktan doğan taleplerle

---

⁵⁷ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 8

⁵⁸ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 280-284.

⁵⁹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 131-132.

⁶⁰ Beşiroğlu, *Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar Fikir Hukuku Birinci Cilt Temel Kuralları*, 166.

⁶¹ Tosun, *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, 260-269.

ilgili olarak birçok somut olayda taleplerin yarışması da söz konusu olabilecektir.⁶²

1.2.2. Uluslararası Sözleşmelerde Manevi Hakkın Düzenlenişi

9 Eylül 1886 tarihli olan “Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme” diğer bir adıyla “Bern Sözleşmesi”, fikir ve sanat eserleri alanında en eski uluslararası sözleşmedir.

Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına Dair Bern Sözleşmesi, 1886 yılında 10 Devletin İsviçre’nin Bern şehrinde sözleşme metnini imzalayarak bir birlik kurma yoluna gitmeleri ile oluşturulmuştur. Bern sözleşmesi fikir ve sanat eserleri alanında en eski uluslar arası metin⁶³ olması yanı sıra manevi hakların düzenlenmiş biçimi nedeni ile de büyük önem taşımaktadır. Bern sözleşmesi birçok defa tadil edilmiş olup 1896 Paris, 1908 Berlin, 1928 Roma, 1948 Brüksel, 1967 Stokholm ve 1971 Paris revizyonları mevcuttur.⁶⁴ Manevi haklar ise sözleşmeye 1928 yılında Roma’da yapılan tadil metni ile dâhil edilmiştir.⁶⁵

Türkiye, öncelikle 1 Ocak 1952 tarihinde Sözleşmenin 1948 yılında tadil edilmiş metnine katılmış, 07.07.1995 tarih ve 4117 sayılı “Edebiyat ve Sanat Eserlerinin Korunmasına İlişkin Bern Sözleşmesinde Değişiklik Yapan ve 1979’da Tadil Edilen Paris Metnine Katılmamızın Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun” ile de Bern Sözleşmesi’nin en son haline taraf olmuştur (RG:12/07/1995 tarih ve 22341 sayılı). Bern Sözleşmesi’ne halihazırda Türkiye dâhil 168 ülke taraftır.⁶⁶

---

⁶² Cüneyt Bellican, “Fikri Hukukta Manevi Haklar ve Manevi Hakların Korunması”, (Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008), 209.

⁶³ Tosun, *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, 46.

⁶⁴ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 39.

⁶⁵ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 25.

⁶⁶ “Telif Hakları Genel Müdürlüğü”

<http://www.telifhaklari.gov.tr/Edebiyat-Ve-Sanat-Eserlerinin-Korunmasina-Iliskin-Bern-Sozlesmesi> [10.01.2019].

Bern Sözleşmesinde, sözleşmeye taraf ülkelerin bir birlik oluşturacağı, üye devletlerin kendi fikir ve sanat eserlerini düzenleyen mevzuatları ile vatandaşlarının eserlerinin asgari olarak korunmasının sağlanması ve karşılıklılık ilkesi kapsamında üye ülkelerin ulusal kanunlarında eser sahiplerine tanıdıkları korumayı birbirlerinin vatandaşlarına da tanıyacağı kaleme alınmıştır. Bu anlaşma ile her bir üye devlet, “karşılıklılık ilkesi” gereği olarak diğer üye devlet vatandaşlarına da kendi vatandaşına sağladığı himayeyi sağlayacağı taahhüdü altına girmektedir.⁶⁷ Verilen bu taahhülle bir üye ülke vatandaşına ait bir “edebiyat ve sanat” eseri Bern Sözleşmesine üye tüm ülkelerde korunacaktır. Anlaşmanın sağladığı korumadan yararlanmak herhangi bir işleme veya formaliteye bağlanmamıştır. Bir üye devlette mevcut olan eser diğer üye ülkelerde de herhangi bir formaliteye bağlı olmadan korunacaktır.⁶⁸

Bern sözleşmesinin manevi hakları konu alan 6 (tekrar) maddesi şu şekilde düzenlenmiştir:

Bern Sözleşmesi md. 6 (tekrar) :

“(1) Eser sahibinin mali haklarından bağımsız olarak ve bu hakların devrinden sonra dahi, eser sahibi, eseri üzerindeki sahipliğini ileri sürmek ve eserin her türlü tahrifine, bozulmasına veyadiğer değişikliklerine veya şeref veya itibarına zarar verebilecek her türlü küçük düşürücüfüllere itiraz etme hakkına sahip olacaktır.

(2) Yukarıdaki paragrafta uygun olarak, eser sahibine tanınan haklar, kendisinin ölümünden sonra, en az mali hakların ortadan kalkmasına kadar devam edecek ve korumanın talep edildiği ülkenin mevzuatı ile yetki verilen kişiler veya kuruluşlar tarafından kullanılacaktır. Ancak, Sözleşmeye katılma veya onama sırasında mevzuatında yukarıdaki paragrafta öngörülen bütün haklar ile ilgili olarak eser sahibinin ölümünden sonra koruma sağlamamış ülkeler, bu haklardan bazılarının eser sahibinin ölümünden sonra devam etmeyeceğini öngörebilir.

---

⁶⁷ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 24.

⁶⁸ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 40.

(3) *Bu madde ile öngörülen hakların korunması için tanınandüzeltilme olanakları, korumanın talep edildiği ülkenin mevzuatı ile düzenlenecektir.*”⁶⁹

10 Aralık 1948’de BM Genel Kurulu’nun Paris’te yapılan oturumunda kabul edilen 30 maddelik İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 27.maddesinde eser üzerindeki mali ve manevi hakların, korunmasının önemi vurgulanmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 27/II Maddesi “Herkesin yaratıcısı olduğu bilim, edebiyat ve sanat ürünlerinden doğan maddi ve manevi çıkarlarının korunmasına hakkı vardır.”⁷⁰ hükmünü haizdir.

1967 yılında İsviçre’nin Cenevre kentinde Birleşmiş Milletlerin uzman kuruluşlarından biri olarak fikri mülkiyet alanında uluslar arası anlaşmaların hazırlanması, yürütülmesi ve korunması amacı ile kurulan⁷¹ WIPO tarafından hazırlanmış olan ve 2002 yılında yürürlüğe girmiş olan WIPO Fikir ve Sanat Eserleri Sözleşmesinde üye devletlerin Bern Sözleşmesi'nin 1-21. Maddeleri ve Ek'te öngörülen hükümlerine riayet edilecekleri düzenlenmiştir. Manevi haklar Bern Sözleşmesinin m. 6 (tekrar)'da düzenlendiği şekli ile bu sözleşmenin içeriğine girmiştir.

Yine WIPO tarafından hazırlanmış ve 2002 yılında yürürlüğe girmiş olan WIPO İcralar ve Fonogramlar Sözleşmesinin (WPPT) 5. maddesinde "icracı sanatçıların manevi hakları" düzenlenmiş olup bu maddenin icracı sanatçıların icraları üzerindeki manevi hakları ele alış açısından Bern Sözleşmesinde yer alan manevi haklardan daha geniş bir koruma sunduğu söylenebilecektir. WPPT'nin 'İcracı Sanatçıların Manevi Hakları' başlıklı 5. maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir "*(1) Sanatçıların mali haklarından bağımsız olarak ve bu hakların devredilmesinden sonra dahi, icracı sanatçılar, canlı sesli icralar ya da fonogramlar üzerine tespit edilmiş icralar ile ilgili olarak, icranın kullanım şekli bu ifadenin ortadan kaldırılmasını gerektirmedikçe, icracı sanatçı kendi eserlerinin icracısı*

⁶⁹ “Telif Hakları Genel Müdürlüğü” , <http://www.telifhaklari.gov.tr> [10.01.2019].

⁷⁰ Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı,
<https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/pdf01/203-208.pdf> [27.01.2019].

⁷¹ Sami Karahan, Cahit Suluk, Tahir Saraç, Temel Nal, *Fikri Mülkiyet Hukukun Esasları*, 3. bs. (Ankara: Seçkin Yayınevi, 2013), 25.

*olarak tanımlanma hakkını muhafaza eder ve icranın kendi itibarını hanel getirecek şekilde tahrif edilmesine, bozulmasına ve herhangi bir şekilde değiştirilmesine muhalefet etme hakkını muhafaza eder."*⁷²

Türkiye bu Sözleşmeyi, 02/05/2007 tarihli ve 5646 sayılı WIPO İcralar ve Fonogramlar Anlaşmasına Katılmamızın Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun ile kabul etmiş (RG:14/5/2008 tarih ve 26876 sayılı) ve 28 Kasım 2008 tarihi itibariyle Sözleşmeye taraf olmuştur. Sözleşmeye hâlihazırda 94 ülke taraftır.⁷³

1.2.3. Türk Hukukunda Manevi Hakların Düzenlenişi

Türk Hukukunda, eser üzerindeki manevi hak kavramına ilk olarak 5846 sayılı kanunda yer verilmiştir. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunun yürürlük tarihine kadar yürürlükte olan "Hakk-ı Telif Kanunun"da ise manevi hak kavramına yer verilmemiştir. Fakat Kanunun bazı hükümlerinde manevi haklara dolayısıyla ve mali hakların kapsamı dâhilinde yer verildiği söylenebilecektir. Hakk-ı Telif Kanunu md. 30'da yer alan "Gerek telifatta ve gerek fününu nefisede başkasının eserini kendine nisbet etmek intihal olduğu gibi kitabın ibaratını ve musiki bestesinin negamatını takdim ve tehir ile veyahut aslı serapa hiss olunur derecede tarzı ifadatını tahrif ile kendi namına vermek dahi intihal hükmündedir." Hükümü manevi hak kavramı ile doğrudan ilişkilendirilebilecek bir düzenleme olmasa da, bu hükümde başka birinin eserini kendi eseri gibi göstererek hak ihlali yapılmasından bahsedilmektedir.⁷⁴

Manevi hak, "fikri mahsulün gayri maddi nitelik arz eden yönünü ve eser ile onu meydana getiren arasındaki kişisel münasebeti ifade etmek için kullanılan bir hukuki terim" olarak ifade edilebilecektir.⁷⁵ Eser sahibinin, eserin yaratıcısı olarak sahip olduğu bazı mutlak hakları bulunmaktadır. Eseri yaratan kişi, yaratmış olduğu eserin kamuya sunulmasına

---

⁷² Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı, <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/> [27.01.2019].

⁷³ "Telif Hakları Genel Müdürlüğü" , <http://www.telifhaklari.gov.tr> [10.01.2019].

⁷⁴ Tosun, *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, 42.

⁷⁵ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 125.

karar verecek tek kişidir. Eser sahibi eseri kamuya hiçbir zaman sunmayabileceği gibi dilerse eseri tamamen imha da edebilir. Eser kamuya sunulduktan sonra artık alenileşmiş bir eser olacak ise de eser sahibinin eser üzerinde birtakım hakları saklı kalacaktır.

Aşağıda ayrıntıları anlatılacak olan eser sahibinin kişiliği ile yakından ilgili olan manevi haklar, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 13'üncü maddesinde, "Fikir ve sanat eserleri üzerinde sahiplerinin mali ve manevi menfaatleri bu Kanunun dairesinde himaye görür. Eser sahibine tanınan hak ve salahiyetler eserin bütününe ve parçalarına şamildir." denildikten sonra FSEK'in 14 ile 17'inci maddeleri arasında düzenlenmiştir. Kanun'un 14. ve 15. maddelerinin kenar başlıklarında "salahiyet" terimi kullanılırken, 17. maddesinin kenar başlığında ise "hak" terimi kullanılmıştır. Kanunun 18'inci maddesinde genel olarak hakların kullanımı, 19'uncu madde de ise hakları kimin kullanabileceği (eser sahibinin ölümünden sonra dahi) açıklanmıştır. Her ne kadar kanunda, hem hak hem de salahiyet kelimeleri bir arada kullanılmış ise de burada hak ile yetki aynı anlama gelecek şekilde kullanılmıştır.⁷⁶ Fakat FSEK'in manevi hakları düzenleyen bu madde başlıklarının kavram karışıklığına yol açmaması amacı ile her iki terimi de içerecek şekilde, yani eser sahibinin hak ve salahiyetleri şeklinde düzenlenmesinin daha iyi olacağı düşüncesindeyiz.

FSEK'de manevi haklar arasında sayılmamış ise de, FSEK md. 58'de düzenlenmiş olan "cayma hakkı"na da bu bölümde kısaca değinilmesi gerekmektedir.

FSEK md. 58'de "Cayma Hakkı" başlığı altında "*Mali bir hak veya ruhsat iktisap eden kimse, kararlaştırılan süre içinde ve eğer bir süre tayin edilmemişse icabı hale göre münasip bir zaman içinde hak ve salahiyetlerden gereği gibi faydalanmaz ve bu yüzden eser sahibinin menfaatleri esaslı surette ihlal edilirse eser sahibi sözleşmeden cayabilir. Cayma hakkını kullanmak isteyen eser sahibi sözleşmedeki hakların kullanılması için noter vasıtasıyla diğer tarafa münasip bir mehil vermeye mecburdur. Hakkın kullanılması, iktisap eden kimse için imkansız olur veya tarafından reddedilir yahut bir mehil verilmesi halinde eser sahibinin menfaatleri esaslı surette tehlikeye düşmekte ise mehil tayinine lüzum yoktur. Verilen mehil neticesiz geçerse veya mehil tayinine lüzum yoksa noter vasıtasıyla yapılacak ihbar ile cayma tamam olur. Cayma ihbarının*

---

⁷⁶ Ayiter, *Fikir ve Sanat Ürünleri*, 112; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 280-287.

tebliğinden itibaren 4 hafta geçtikten sonra caymaya karşı itiraz davası açılmaz. İktisap edenin mali hakkı kullanmamakta kusuru yoksa veya eser sahibinin kusuru daha ağır ise hakkaniyet gerektiği hallerde iktisap eden, münasip bir tazminat isteyebilir. Cayma hakkından önceden vazgeçme caiz olmadığı gibi bu hakkın dermeyanını iki yıldan fazla bir süre için meneden takyitler de hükümsüzdür.” Hükmü yer almaktadır.

Cayma hakkı mali ve manevi bir karakter taşımakla birlikte, manevi yönü ağır bastığından⁷⁷ eser sahibinin manevi haklarından biri olarak kabul edilmesi gerektiği ve FSEK md. 14/III hükmüne paralel bir düzenleme olduğu görüşü belirtilmektedir.⁷⁸

FSEK’de her ne kadar mali ve manevi nitelikli haklar şeklinde ikili bir ayırım yapılmış ise de, yukarıda da bahsedilmiş olduğu üzere FSEK, “eser sahibinin mali ve manevi yetkileri içeren tek hakkı olduğu monist görüşü altında hazırlanmıştır”.⁷⁹ Fikri hakların mali ve manevi haklar şeklinde bölünmesi yapay bir ayırım olup hakların kullanılması ve haklara yapılan tecavüz çoğu kez birbirini etkilemektedir. Örneğin “eserin umuma arzında eser sahibinin adının açıklanmaması ya da eserin bozulup değiştirilmesi eser sahibinin manevi olduğu kadar maddi çıkarlarını da zedeleyebilir”.⁸⁰ Mali bir hak olan çoğaltma hakkının kullanılması manevi bir hak olan kamuya sunma hakkının da kullanılmasını gerektirebilir. FSEK md.13/II’de de belirtildiği gibi eser sahibine tanınan bu hak ve yetkiler eserin bütünü ve parçaları için de geçerlidir.

FSEK’de mali ve manevi haklar, aşağıda da değinileceği üzere sınırlı sayma yöntemi ile düzenlenmiştir. Bu yöntemin faydaları ve mahzurları bulunmaktadır. Bu yöntemin faydası, sayılan hakların nitelik ve kapsamının geniş bir şekilde düzenlenmiş olması;

---

⁷⁷ Cahit Suluk, Rauf Karasu ve Temel Nal, *Fikri Mülkiyet Hukuku* (Ankara: Seçkin Yayınları, 2017), 103.

⁷⁸ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 100; Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 130.

⁷⁹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 122; Arslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri II*, 78; Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 112; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 96.

⁸⁰ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 113.

mahzuru ise, teknikteki gelişmeler sonucu, eserden yeni yararlanma imkânları doğduğu takdirde, eserin sahibinin bunlardan yararlanamaması ve başkalarının yararlanmasına engel olamamasıdır.⁸¹ Bazı kanunlarda ise (örneğin Fransız ve Alman Kanunları) eser sahibinin, eser üzerindeki yetkileri sınırlayıcı bir biçimde sayılmak yerine, eser sahibinin tek ve kapsamlı bir hakkı olduğu kabul edilerek düzenleme yapılmıştır.

FSEK md. 80'de “eser sahibinin hakları ile bağlantılı haklar” düzenlenmiş olup md. 80/1/A/(1) ile icracı sanatçılara “icra sahibi olarak belirtilme” ile “icranın bütünlüğünü koruma” manevi hakları verilmiştir.

1.3. Manevi Hakkın Hukuki Niteliği Ve Temel Özellikleri

Eser sahibinin hakları, maddi ve manevi haklardan oluşmaktadır. Mali haklar da manevi haklar da mutlak haklardır. Eser sahibinin eser üzerindeki hakları eserin meydana getirilmesi ile doğmaktadır. Mali ve manevi hakların doğumu için herhangi bir kayıt, tescil veya prosedüre gerek bulunmamaktadır. Eser üzerindeki hak bir bekleme dönemi olmaksızın yaratma çabasının sona ermesi, şekillendirmenin bitmesi ile doğar.⁸² Eserin yaratılmasıyla, eserle ilgili olarak, herkese karşı ileri sürülebilecek mutlak bir hak da doğmaktadır.⁸³

Bern Sözleşmesi'nin madde beş ikinci fıkrasında “Bu haklardan yararlanma ve uygulama herhangi bir formaliteye tabi değildir ...” hükmü yer almaktadır. Mevzuatımızda da, eser sahibinin gerek mali ve manevi haklarının doğumu için herhangi bir tescilin gerekli olmaması hususu esastır. Ancak FSEK md.13/III'de sinema ve müzik eserleri için tescil kurumuna yer verilmiştir.⁸⁴ Sinema ve müzik eserlerinin nasıl tescil edileceğine dair

---

⁸¹ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 97; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 280; Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 113.

⁸² Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 107; Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 112.

⁸³ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 280.

⁸⁴ FSEK md.13/III: “*Filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcıları ile seslerin ilk tespitini gerçekleştiren fonogram yapımcıları, hak ihdas etmek amacı taşımaksızın, sahip oldukları hakların ihlâl edilmemesi, hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve malî haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilmesi maksadıyla, sinema ve müzik*

açıklamalara, Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmelik'inin, "Zorunlu Kayıt ve Tescil" başlıklı 5. maddesinde yer verilmiştir.⁸⁵ Eser üzerindeki hakların doğumu için tescil kurucu bir etkiye sahip değilse de talep üzerine tüm eserler için de tescil işlemi yapılabilecektir. Eser için tescil işleminin yapılması, Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmelik'in, amacını açıklayan 1. maddesinde belirtilmiş olduğu üzere hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlayacaktır.⁸⁶

Yukarıda da değinilmiş olduğu gibi "FSEK, eser sahibinin mali ve manevi yetkileri içeren tek bir hakkı olduğu monist görüşü" altında hazırlanmıştır. Kanunun benimsediği bu

---

eserlerini içeren yapımlarının kayıt ve tescilini yaptırırlar. Aynı maksatla, eser sahiplerinin talebi üzerine, bu Kanun kapsamında korunan tüm eserlerin kayıt ve tescili yapılabilir, malî haklara ilişkin yararlanma yetkileri de kayıt altına alınabilir. Beyana müstenit yapılan bu işlemlerden Bakanlık sorumlu tutulamaz. Ancak, kayıt ve tescil işlemlerine esas teşkil edecek işlemlerde, mevcut olmadığını bildiği veya bilmesi icap ettiği veya kendisine ait olmayan malî ve manevî haklara ilişkin yanlış beyanda bulunanlar, bu Kanunda öngörülen hukukî ve cezai müeyyidelere tâbidirler. Bu Kanun kapsamında yapılan tüm kayıt ve tescil işlemlerine ilişkin ücretler Bakanlık tarafından belirlenir. Kayıt ve tescilin usul ve esasları, ücretlerinin belirlenmesi ile diğer hususlar Bakanlıkça çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir."

⁸⁵ Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmelik md.5/I: "Sinema ve müzik eserlerinde filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcıları ile seslerin ilk tespitini gerçekleştiren fonogram yapımcıları, hak ihdas etmek amacı taşımaksızın, sahip oldukları hakların ihlal edilmemesi, hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilebilmesi amacıyla sinema ve müzik eserlerini içeren yapımlarının kayıt ve tescilini yaptırırlar..." <http://www.resmigazete.gov.tr> [10.01.2019].

⁸⁶ Fikir ve Sanat Eserlerinin Kayıt ve Tescili Hakkında Yönetmelik md.1: "Bu Yönetmeliğin amacı, fikir ve sanat eserlerini içeren yapımlar üzerinde hak ihdas etmek amacı taşımaksızın mali ve manevi hak sahiplerinin söz konusu haklarının ihlal edilmemesi, hak sahipliklerinin belirlenmesinde ispat kolaylığı sağlanması ve mali haklara ilişkin yararlanma yetkilerinin takip edilebilmesi amacıyla eserlerin ve yapımların kayıt ve tescilinin yapılmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir."

görüş uyarınca eser sahibinin çeşitli yetkileri içeren tek bir inhisari hakkı vardır.⁸⁷ FSEK, eser sahibinin hakkını, mali ve manevi yetkilere ayırarak sınırlı sayma yöntemi ile belirlemiştir. Bundaki (Kanun'da takip edilen usul ile) esas amaç, “eser sahibine tanınan hak ve salahiyetlerin muhteva, mahiyet ve sınırlarının sarih bir şekilde tespiti; dolayısıyla da, bunlara vaki muhtemel tecavüzlerin belirgin bir hale getirilmesidir”.⁸⁸

Mali haklar, eser üzerinde ekonomik fayda elde etmek amaçlı, manevi haklar ise “eser sahibinin kişiliği ile bağlantılı bir alanı” temsil etmektedir.⁸⁹ Manevi haklar, eser sahibinin kişiliğinden doğması ve kişiliğinin bir yansıması olması sebebi ile koruma konusu olmuş ve kanunda düzenlenmiştir.⁹⁰

Manevi haklar, eser sahibine doğrudan ekonomik bir menfaat temin etmek amacı taşımamaktadır. Mali ve manevi hakların kullanılması ise çoğu zaman birbirini etkilemektedir. Örneğin, eserin umuma arzında, eser sahibinin adının açıklanmaması (FSEK md. 15) veya eserde bozucu bir takım değişiklikler yapılması (FSEK md. 16), eser sahibinin, manevi olduğu kadar, maddi menfaatlerini da ihlal edebiliyor olabilir.⁹¹ Eser üzerindeki bir manevi hakkın ihlali, manevi zarara sebep olabileceği gibi maddi zarara da sebep olabilir.⁹²

Manevi haklar gayri maddi ve mutlak haklardan olup hak ihlali gerçekleştiren herkese karşı ileri sürülebilir. Manevi hakların, özel bir kanunla düzenlenen, bir eser yaratma şartına bağlı olarak doğan sübjektif bir hak olduğu söylenebilecektir.

---

⁸⁷ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, s. 112; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 96; Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 108.

⁸⁸ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 280.

⁸⁹ Tosun, *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, 84.

⁹⁰ Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 110.

⁹¹ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 113; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 281.

⁹² Kılıçoğlu, *Sinai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 260.

Manevi haklar, mali haklardan farklı olarak mirasçılara intikal eden haklardan değildir. Eser sahibi, eser sahibi olmaya bağlı olan manevi hakkının özünü hiçbir zaman devredemeyeceği gibi ölüme bağlı tasarruflara da konu edemeyecektir. Manevi hakkın özü devredilemeyecek ise de kullanımının devrine ilişkin sözleşmeler yapılabilecektir.

Manevi hakların hiçbir zaman cebri icraya konu olmaları yani hiçbir zaman üçüncü kişiler tarafından el konularak kullanılmaları da söz konusu olamaz.⁹³

FSEK’de manevi hakların korunma sürelerine ilişkin olarak açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bern sözleşmesinin mükerrer 6. Maddesi, manevi haklar yönünden sürenin de en az eser üzerindeki mali hakların koruma süresi bitimine kadar olması gerektiğini öngörmüştür. Fakat sözleşme, bu konuda sözleşmeye taraf ülkelerin milli hukuklarını düzenleme konusunda takdir hakkı vermiştir.

FSEK’de eser sahibinin manevi haklarının korunmasına ilişkin süre yönünden açık bir düzenleme yer almamakta ise de FSEK md. 19’da eser sahibinden sonra kimlerin manevi hakları ne kadar süre ile kullanabileceği düzenlenmiştir. Bu madde uyarınca anlaşılan eser sahibi yaşadığı sürece manevi hakları kullanma yetkisini haiz olup eser sahibinden sonra bu hakları kullanabileceklerin bu kullanım süreleri ise süreye bağlıdır. Manevi hakların kullanılmasında eser sahibi mali haklardan bağımsız olarak, mali hakların koruma süresi dolmuş olsa bile hayatı boyunca manevi haklarını kullanabilecektir.

FSEK md. 19’da sayılmış olan eser sahibinin ölümden sonra manevi hakları kullanma yetkisine sahip kişilerin, bu hakları kullanması md. 19/II uyarınca 70 yıl süre ile sınırlandırılmıştır. Manevi hakları kullanma yetkisi bu şahısların ölümünden sonra ise 70 yıllık süre dolmamış olsa bile onların mirasçılarına intikal etmeyip son bulacaktır.⁹⁴ Yalnız bu kuralın iki istisnası bulunmaktadır: Mali haklardan yararlanmak çoğu zaman bazı manevi hakların kullanılmasını da gerektirmektedir. Eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakları kullanabilecek olan kimse bulunmaz veya 70 yıllık süre dolmadan manevi hakları kullanabilecek tüm kişiler ölmüş olur ise artık manevi hakları kullanabilecek kimse kalmamış olduğundan, mali haklar ise olağan miras kurallarına göre intikal edeceğinden, bunları devir almış olan üçüncü şahısların mirasçıları da meşru

---

⁹³ Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 111.

⁹⁴ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 89.

menfaatlerini ispat şartıyla mali hakların devamı süresince ilgili manevi hakları kullanabileceklerdir.⁹⁵

Kuralın diğeri bir istisnasını da FSEK md. 19/son oluşturmaktadır. Buna göre, bu madde ile, FSEK md. 14/III, md. 15/III ve 16/III’te öngörülen manevi hakların, eserin memleketin kültürü bakımından önemli görülmesi ve eser sahibinin veya md. 19/I’de sayılan kimselerin bulunmaması veya bulunduğu halde yetkilerini kullanmaması veya md. 19/II’de belirtilmiş olan 70 yıllık sürenin dolmuş olması hallerinde, Kültür Bakanlığı tarafından kullanılabilmesi hüküm altına alınmıştır. Kültür Bakanlığının bu hakları kullanma yetkisi süreyle sınırlı değildir.

Manevi haklar, eser sahibinin şahsiyeti ile ilgili haklar olduğundan manevi haklarının korunmasına dair süreler dolmuş olsa bile bu durum kimseye manevi hakları serbestçe kullanma hakkı vermeyecektir. FSEK md. 26/I’de koruma süresi dolan bir eser üzerindeki mali haklardan herkesin yararlanabileceği açıkça düzenlemiş ise de manevi haklar yönünden böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Kanun koyuncunun bu konuda düzenlenmeye yer vermemiş olmasını manevi hakların kullanımının herkes tarafından serbest hale geleceği şeklinde yorumlamamak gerekmektedir.⁹⁶

1.3.1. Mutlak Hak ve Gayri Maddi Hak Niteliği

Manevi haklar da mali haklar ve kişilik hakları gibi mutlak haklardır. Mutlak haklar herkese karşı ileri sürülebilir haklardır. Herkese karşı ileri sürülebilir bu haklara, herkes saygı göstermek ve riayet etmekle yükümlüdür.⁹⁷

Manevi hakların, mutlak hak olmasının sonucu olarak eser sahibi, devir işlemi yaptığı kişilerle sınırlı olmaksızın, hak ihlali gerçekleştiren herkese karşı FSEK’in sağladığı koruma imkânlarından faydalanabilecektir.

1.3.2. Sübjektif Hak Niteliği

Yukarıda da açıklanmış olduğu üzere, manevi hak kavramı ile kişilik hakkı kavramı iki ayrı kavram olsa da birbirinden çok uzak iki kavram olarak da değerlendirilemeyecektir.

---

⁹⁵ A.g.e., 89.

⁹⁶ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 268.

⁹⁷ Dural, Sarı, *Türk Özel Hukuku*, 139.

Yarsuvat, manevi hakların “kişinin şöhreti ile ilişkili ve eserin üzerindeki isim ile bağlı” olduğunu ve “bu niteliklerin, eser sahibinin manevi haklarını şahsiyet hakları kategorisi içine soktuğunu” belirtmiştir.⁹⁸

Meydana getirilen eser, eser sahibinin kişilik değer ve algılarının bir yansımasıdır. Manevi hak ve kişilik hakkı birbirinin aynı iki kavram gibi algılsa da bu algılayış fikri mülkiyet haklarındaki gelişmeler neticesi ile değişmiş ve yukarıda da yer verilmiş olduğu üzere zamanla manevi hakların, kişilik haklarından bağımsız bir hak olduğu kabul edilmiştir. Manevi hak kavramı, eser yaratma şartına bağlı bir haktır ve kişilik haklarından bağımsız olarak özel bir kanunla düzenlenmiş, sübjektif bir haktır.

1.3.3. Süreyle Sınırlı Olmaması ve Mirasçılara İntikal etmemesi

Manevi hakların en önemli özelliklerinden bir tanesi bazı hukuk sistemlerinde süreyle sınırlandırılmamış olmasıdır. Manevi haklar bu yönü ile mali haklardan da ayrılmaktadır.

FSEK’te manevi hakların korumasının bir süreye bağlı olmadığına dair açık bir madde bulunmamaktadır. Mali haklara ilişkin süre sınırlaması ise kanunda açıkça düzenlenmiştir. Bu süre, FSEK md.26/I’de “eser sahibine tanınan mali haklar zamanla mukayyettir” hükmü ile de sabittir. FSEK md.27/I’de 4110 sayılı kanun ile yapılan değişiklik sonucu mali hakların korunması 70 yıl olarak belirlenmiştir. FSEK md.27/I uyarınca, “Koruma süresi eser sahibinin yaşadığı müddetçe ve ölümünden itibaren 70 yıl devam eder. Bu süre eser sahibinin birden çok olması durumunda, hayatta kalan son eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıl geçmekle son bulur.”

Bern sözleşmesinde de yine mali haklar madde 7/1’de belirli bir müddet dâhilinde korunmaktadır. Buna göre, bu sözleşme ile öngörülen koruma süresi eser sahibinin hayatı boyunca ve ölümünden sonra 50 yıl devam etmektedir. Mali haklar için sözleşmede yer alan bu süre sınırlaması üye devletler açısından asgari olarak belirlenmiş bir süre olup üye devletler daha uzun bir süre de tayin edebileceklerdir. (Bern Sözleşmesi md.7/6)

Mali haklar yönünden yapılan bu düzenlemeler yanı sıra yukarıda belirtilmiş olduğu üzere manevi haklara ilişkin korumanın süre ile sınırlı olmadığına dair FSEK’te açık bir madde yer almamaktadır. Yine Bern Sözleşmesinde de manevi hakların koruma süresine dair

---

⁹⁸ Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 110.

açık bir hükme yer verilmemiş yalnızca sözleşmenin 6. Tekrar maddesinin 2. bendinde manevi hakların eser sahibinin ölümünden sonra en az mali hakların ortadan kalkmasına kadar devam edeceği belirtilmiştir.

FSEK, 19. Maddesi manevi hakların süreli olup olmaması ve eser sahibinin öldükten sonra bu hakların mirasçılar açısından korunup korunmayacağı açısından önem taşımaktadır. FSEK, 19/II'de bu maddede sayılan kimselerin eser sahibine FSEK md.14–15-16'da tanınan hakları, eser sahibinin ölümünden itibaren 70 yıl kendi namlarına kullanabileceklerine dair hüküm yer almaktadır.

Bern Sözleşmesinde yer alan düzenlemeden çıkan sonuç manevi hakların eser sahibinin hayatı boyunca belli bir süreye dâhil olmaksızın korunacağı ve en az mali hakların korumasının son bulmasına kadar da korumaya tabi olacaktır. Hem Bern sözleşmesinde yer alan düzenleme hem de FSEK madde 19/II'de yapılan düzenleme uyarınca şu söylenebilecektir ki manevi haklar eser sahibinin yaşamı boyunca korunacaktır. Ancak eser sahibinin ölümünden sonra ise, FSEK md.14–15-16'da yer alan manevi hakların korunması, hakları kanun koyucu tarafından yetkilendirilen şahısların kullanması, eser sahibinin ölümünden itibaren 70 yıllık süreye tabi tutulmuştur. (FSEK md. 19/II)

Ayrıca yukarıda da değinilmiş olduğu üzere, FSEK m. 19/f.5'de ise “18'inci madde ile yukarıdaki fıkralarda sayılan salahiyyetli kimselerden hiçbiri bulunmaz veya bulunup da salahiyyetlerini kullanmazlarsa yahut ikinci fıkrada belirlenen süreler bitmişse, eser memleketin kültürü bakımından önemli görüldüğü takdirde, Kültür ve Turizm Bakanlığı 14, 15, 16'ncı maddelerin üçüncü fıkralarında eser sahibine tanınan hakları kendi namına kullanabilir.” hükmüne yer verilmiştir. Bu madde de, FSEK m.19/f.2'de yer alan 70 yıllık süre geçmiş olsa bile Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın FSEK m. 14, m.15 ve m.16'nın üçüncü fıkrasında yer alan ve eser sahibine tanınan hakları kendi namına kullanabileceği ifade edilmiştir. Fakat Kültür ve Turizm Bakanlığının manevi hakların korunmasına ilişkin bu maddeleri kullanabilmesi için, söz konusu eserin memleketin kültürü bakımından önemli görülmesi gerekmektedir. Bu durumda, Türk hukuk sisteminde, eser olarak kabul edilen fikri yaratımlar için, eser sahibi öldükten sonra 70 yıl devam edecek olan manevi korumanın, memleket kültürü için önemli sayılacak eserler açısından süresiz olduğu söylenebilecektir.

Manevi haklar terekeye dahil olmayan haklardır, manevi haklar mirasla intikal etmez fakat eser sahibinin ölümü ile de sona ermez.⁹⁹ Eser sahibinin ölümü ile bu hakları kullanma yetkisi, FSEK md. 19’da sayılan kişilere intikal edebilir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin E. 2016/3228, K. 2017/6398, 21.11.2017 tarihli kararında belirtilmiş olduğu üzere “eser sahibine tanınan manevi haklar miras yoluyla intikal etmez. Öte yandan 5846 Sayılı FSEK 19/2 fıkrası uyarınca “Eser sahibinin ölümünden sonra yukarıdaki fıkroda sayılan kimseler eser sahibine 14, 15 ve 16. maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan hakları eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıl kendi namlarına kullanabilirler.”¹⁰⁰

Manevi haklar miras yoluyla intikal etmemekle birlikte FSEK 19. maddesinde sayılan kimseler, eser sahibinin ölümü üzerine 14, 15 ve 16. Maddelerin üçüncü fıkralarında sayılan manevi hakları yasa gereğince miras hakkından bağımsız olarak kendi namlarına kullanabilirler. Buna göre eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakları kullanma yetkisine sahip olan kişiler ile mirasçılar farklı olabilir. Eser sahibinin ölümden sonra manevi hakları kullanma yetkisine sahip olanlar aynı zamanda eser sahibinin mirasçıları olup mirası reddetmiş olsalar dahi manevi hakları kullanma yetkisini muhafaza ederler.¹⁰¹

1.3.4. Hakkın Özünün Devredilemez Olması ve Haktan Feragat Edilememesi

FSEK’te sözleşme ve tasarruflar başlığı altında yer alan 48 vd. maddelerinde mali hakların devrine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. FSEK’in 48. Maddesinin ilk fıkrasında “Eser sahibinin veya mirasçılarının, kendilerine kanunen tanınan mali hakları süre, yer ve muhteva itibariyle mahdut veya gayrimahdut, karşılıklı veya karşılıksız olarak başkalarına devredebileceği” düzenlenmiştir. Maddede yalnızca mali haklara yer verilmiş olup manevi haklardan söz edilmemektedir. Manevi hakların ise eser sahibinin kişiliğine sıkı sıkıya bağlı haklar olmaları sebebi ile devirleri mümkün değildir. Manevi haklar ile ilgili olarak genel kabul edilen görüş, mirasçılara intikal edemeyeceği, ölüme bağlı

---

⁹⁹ Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları*, 119.

¹⁰⁰ <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html> [14.09.2019]

¹⁰¹ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 263.

tasarrufla ya da sağlar arası işlemlerle hakkın özünün devredilemeyeceğidir.¹⁰²

FSEK m. 19 ise, eser sahibinin ölümünden sonra bu madde de sayılan kimselerin eser sahibine FSEK 14, 15 ve 16'ncı maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan hakları eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıl kendi namlarına kullanabilecekleri hüküm altına alınmıştır. Bu maddeden çıkan anlam, şartları mevcutsa manevi hakları kullanma yetkisinin mirasçılara devrinin mümkün olduğudur. Ayrıca belirtmek gerekli ki, eser sahibi hayattayken, manevi hakların özünü devredemese de, kullanımın devrine ilişkin sözleşmeler yapabilecektir. Örneğin FSEK md. 14/III'de yer alan "Eserin umuma arz edilmesi veya yayımlanma tarzı, sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek mahiyette ise eser sahibi, başkasına yazılı izin vermiş olsa bile eserin gerek aslının gerek işlenmiş şeklinin umuma tanıtılmasını veya yayımlanmasını menedebilir." Hükümünden çıkan anlam eser sahibinin umuma arz yetkisinin kullanımını yazılı olarak bir başkasına bırakabileceğini göstermektedir.¹⁰³

Eser sahibi hayatta iken manevi hakların devrine ilişkin olarak yapmış olduğu sözleşmeler açık bir şekilde manevi hakkın kullanımının devrine ilişkin olabileceği gibi bazı mali hakların devredilmesiyle bazı manevi hakların kullanımının zımnen devrinin gerçekleşmesini de içerebilir. Manevi hakların mali haklarla olan ilişkisi nedeniyle, mali hakları devralan kişilerin bu haklardan yararlanmanın gerektirdiği ölçüde manevi hakları kullanabilme yetkisine sahip oldukları kabul edilmelidir. Miras yoluyla mali hakları iktisap etmiş mirasçılardan da gerekli olduğunda manevi hakları kullanma yetkisi olduğu kabul edilmelidir.¹⁰⁴

---

¹⁰² Tosun, *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, 89.

¹⁰³ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 263.

¹⁰⁴ "...5846 sayılı (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu)nun 14-19. maddeleri hükümleri, hem (manevi hakları) kimlerin isteyebileceğini ve hem de hangi hallerde (manevi tazminat) istenebileceğini ayrı ayrı hükme bağlamış bulunmaktadır. Kanun koyucu, adı geçen kanununun 16/f.2 hükmü ile bir eserin (mahiyet) ve (hususiyetlerini) bozan her türlü (değişikliği), o eser yönünden, manevi tazminat talebi için yeterli bir davranış saydığı gibi, diğer taraftan, eser sahibinin ölümünden sonra kimlerin "manevi tazminat" isteyebileceklerini de aynı Kanununun

Manevi hakların kullanımının devri ile ilgili olarak belirtmek isteriz ki, Öztan, “manevi hakların devir ve intikali konusundaki tutumla, mali hakların (kullanma yetkisinin değil,

---

19. maddesi hükmünde belirtmiş bulunmaktadır. Davacının, temellük eden bir kimse olarak, gerek BK.nun 162 ve 168. maddeleri hükümlerine göre, kendisine yapılan temlik sonucu ve (işin mahiyeti) icabı olarak manevi tazminat talebine hakkı bulunduğu gibi, ayrıca da Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 19. maddesi hükmünden kaynaklanan (halefiyet) nedeniyle de, keza, "manevi tazminat" talebine hakkı bulunmaktadır. Doktrin de aynı görüştedir. Manevi hakların çoğunun kullanılması, mali hakların kullanılmasıyla yakın bir bağlantı gösterir, bu itibarla, manevi haklar, ölümle sona eren "şahsiyet" haklarından farklı olarak, en az mali haklar devam ettiği sürece, o da devam eder. Binaenaleyh, mali bir hakkı devir alan kimsenin de eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakları kullanabilme yetkisine sahip olduğunun kabulü icap eder. Esasen, mali haklarla manevi haklar arasındaki ayrım sun'i bir ayrımdır, mali hakların devri manevi hakların da kullanılmasını kapsar. Bilindiği üzere, "manevi haklar" ölenin terekesi dışında kaldığı için Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 19/F.I. hükmünde sayılan kimseler, manevi hakları, sırf mirasçı sıfatını haiz oldukları için iktisap etmezler. Kanun koyucu, bunları ölen eser sahibine en yakın bağlarla bağlı oldukları için, (en güvenilen kişiler) olarak saymıştır. (Fikri Haklar) sahasında çalışan yerli ve yabancı müelliflere göre, manevi hakların (kullanılmaları) eser sahibi tarafından herhangi bir kimseye bırakılabilmir, bu kimselere genellikle, (Treuhönder - güvenilen kişi)dir. Eser sahibinin kendilerine güvenerek "manevi hakları" kullanma yetkisini terk ettiği bu kişiler, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 14-16. maddeleri hükümlerinde belirtilen hallerde ve özellikle eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozucu değişmelere maruz bırakılması veya eserin başka herhangi bir suretle - mesela, bir müzik eserinin mahiyetine aykırı olarak, başka bir müzik aleti ile ve o eserin hususiyetini bozacak bir tarzda icra edilmesi...gibi - özelliğinin haleldar edilmesi, manevi tazminat talebine olanak sağlar. Memleketimizin de dahil olduğu (Bern Sözleşme ve Birliğinin) altıncı maddesi hükmü de, bir san'at eserinin hususiyet ve tamamîyetini bozan her türlü değiştirici davranışı, manevi tazminat talebi için yeterli saymıştır. (Prof. Dr. Halil Arslanlı, Fikri Hukuk Dersleri, II - Fikir ve sanat eserleri, İst.1954, Sh.87-94, Prof. Dr. Nuşin Ayiter, Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, Ank. 1981. Sh.197-205, Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch, Das Neue Urheberrechtsgesetz der Türkei, Schirftenreihe der Ufita, Sh. 51Prof.Dr. Nuşin Ayiter, age. Sh.190 Dipnot, 6-8 naklen)...” HGK. 11/2/1983, E.1981/4/70, K.1983, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/hgk-1981-4-70.htm> [27.01.2019].

hakkın kendisinin) devrinin mümkün görülmesinde bir tezat bulunup bulunmadığının iyi düşünülmesi gerektiğini” haklı olarak vurgulamaktadır. Yine Öztan tarafından belirtildiği gibi, örneğin Alman Telif Hakları Kanunu’nda, bu hakların devrinin mümkün olmadığı, ancak “kullanım yetkisi” verilebileceğine dair düzenleme yapılmıştır.¹⁰⁵

FSEK m.16/f.2’de “Kanunun veya eser sahibinin müsaadesiyle bir eseri işleyen, umuma arz eden, çoğaltan, yayımlayan, temsil eden veya başka bir suretle yayan kimse; işleme, çoğaltma, temsil veya yayım tekniği icabı zaruri görülen değiştirmeleri eser sahibinin hususi bir izni olmaksızın da yapabilir.” Hükmü yer almaktadır. Bu madde de mali hakları devralmış olan kimsenin, bu devri ilgilendiren bazı manevi hakların kullanımı konusunda da yetki almış olacağı belirtilmiştir. Tabi ki burada verilmiş olunan bu yetkinin sınırının ne olacağı da önemli bir soru olacaktır.

FSEK m.16/f.3’de yer alan “Eser sahibi kayıtsız ve şartsız olarak yazılı izin vermiş olsa bile şeref ve itibarını zedeleyen veya eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozan her türlü değiştirilmeleri menedebilir. Menetme yetkisinden bu hususta sözleşme yapılmış olsa bile vazgeçmek hükümsüzdür.” düzenlemesi ile ikinci fıkrada yer alan düzenlemenin sınırlarının çizilmiş olduğu söylenebilecektir. İkinci fıkrada yer alan düzenlemenin eser sahibine zarar verecek bir sonuç doğurmasına engel olmak amacı ile üçüncü fıkrada konu ile ilgili düzenleme yapılmış olup eserde değişiklik yapılmasından men etme hakkından tamamen feragat etmek, eser sahibinin eserinde oluşacak değişiklikleri öngörmeden yada bilmeden değişikliklere onay vermesindeki bağlayıcılığı ortadan kaldırmak amacı ile kabul edilmemiştir.

FSEK m. 80/f.5 “Sinema eserlerinin birlikte sahipleri filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren yapımcıya mali haklarını devrettikten sonra, sözleşmelerinde aksine veya özel bir hüküm bulunmadığı takdirde filmin dublajına veya alt yazı yazılmasına itiraz edemezler.” Hükmü yer almakta olup bu hüküm FSEK’de manevi hakkın kullanımının devrine ilişkin özel bir düzenlemedir. Bu düzenleme, mali hakların yapımcıya devrinden sonra yapımcı lehine koruma sağlamak amacı ile getirilmiştir. Zira sinema eserlerinde dublaj ve alt yazı eserin işletilmesi için önemlilik arz edecek, mali hakkın kullanımını bire bir etkileyecektir. Eser sahibi, dublaj veya alt yazı hususlarında ayrıca izninin alınmasını

---

¹⁰⁵ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 551.

istiyor ise bu durumu mali hak devir sözleşmesinde belirtmek zorundadır.

II. BÖLÜM

2. MANEVİ HAK ÇEŞİTLERİ

Eser sahibinin manevi hakları FSEK kapsamında dört madde halinde düzenlenmiştir. Bu haklar FSEK md.14 “Umuma arz salahiyeti”, FSEK md.15 “Adın belirtilmesi salahiyeti”, FSEK md.16 “Eserde değişiklik yapılmasını menetmek” ve FSEK md.17 “Eser sahibinin zilyed ve malike karşı hakları” dır.

2.1. Umuma Arz Salahiyeti (Eseri Kamuya Sunma Yetkisi/Hakı)

2.1.1. Genel olarak

FSEK m. 14’de umuma arz salahiyeti şu şekilde düzenlenmiştir:

“Bir eserin umuma arz edilip edilmemesini, yayımlanma zamanını ve tarzını münhasıran eser sahibi tayin eder.

Bütünü veya esaslı bir kısmı alenileşmemiş olan, yahut ana hatları her hangi bir suretle henüz umuma tanıtılmayan bir eserin muhtevası hakkında ancak o eserin sahibi malumat verebilir.

(Değişik: 21/2/2001 - 4630/8 md.) Eserin umuma arz edilmesi veya yayımlanma tarzı, sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek mahiyette ise eser sahibi, başkasına yazılı izin vermiş olsa bile eserin gerek aslının gerek işlenmiş şeklinin umuma tanıtılmasını veya yayımlanmasını menedebilir. Menetme yetkisinden sözleşme ile vazgeçmek hükümsüzdür. Diğer tarafın tazminat hakkı saklıdır.”

Eserin “umuma arz edilmesi” yani “kamuya sunulması” geniş anlamda, “fikir ve sanat ürününün ülkenin bütününde veya bir yöresinde, üçüncü kişilere ait dar veya geniş bir çevrede aleniye kavuşturulması, üçüncü kişilerin veya toplumun bilgisine

sunulmasıdır.”¹⁰⁶ Daha dar anlamı ile eserin kamuya sunulması, “fikir ve sanat ürününün, onu meydana getirenin kişisel gizlilik alanından çıkartılarak üçüncü kişilerce görülebilir, gösterilebilir, okunabilir, bakılabilir, dinlenebilir, çalınıp söylenebilir, oynanabilir veya elle tutulabilir hale getirilmesidir”.¹⁰⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2000/10395, K. 2001/1478, 20.2.2001 Tarihli kararında bir ressamın, resminin kopyasının takvim nüshalarına basılması olayında “*davalının eyleminin, söz konusu resmin kopyasını takvim nüshalarına basarak çoğaltmak ve umuma arz etmek olduğu, bu itibarla FSEK’in 22. maddesinde yer alan çoğaltma hakkının ve aynı Yasanın 14. maddesinde belirtilen umuma arz yetkisinin ihlal edildiği...*”sonucuna varmıştır.¹⁰⁸

Ancak bu hakkın kullanımı ile eser, eser sahibinin kişisel gizlilik alanından çıkarak fikir ve sanat dünyasına mal olabilir ve fikri hukuk tarafından korunur hale gelebilir.¹⁰⁹ Bu hakkın kullanılması ile eser üzerinde toplumun yararlanma imkanı doğmaktadır.¹¹⁰

FSEK m. 14’de belirtilmiş olduğu üzere bir eserin umuma arz edilip edilmemesine, zamanına ve tarzına karar verecek olan kişi münhasıran eser sahibidir.¹¹¹ Umuma arz, sadece bir kez yapılabilen bir fiildir. Bir eserin, aile ve dost çevresinde açıklanması veya yayınlanmak için yayın evine verilmesi umuma arz olarak nitelendirilemez. Bir eserin umuma arz edilmiş sayılması için, eser sahibinin aile ve yakınları dışındaki kişilere açıklanarak, fiili hâkimiyetinden çıkmış ve yeterli sayıda kişinin ulaşabileceği duruma getirilmiş olması yeterlidir. Bir eserin tamamı veya esaslı bir kısmı ya da ana hatları açıklanmışsa, kamuya arz gerçekleşmiş sayılır.¹¹²

---

¹⁰⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 164.

¹⁰⁷ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 132.

¹⁰⁸ <http://www.kazanci.com/>[26.05.2019].

¹⁰⁹ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 100.

¹¹⁰ Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 117.

¹¹¹ Mustafa Reşit Belgesay, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1956), 51.

¹¹² Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 86.

Tamamlanmamış çalışmalar henüz eser olmadıkları için FSEK kapsamında bir manevi hak korumasından da yararlanamayacaklardır. Bir fikir ve sanat ürünü ancak “eser” olarak nitelendirilebilecek seviyeye ulaştığında kamuya sunulabilecektir. Henüz tamamlanmamış fikri ürünler, sadece onu meydana getirenin kişiliğinin parçası olarak kalacak ve genel hükümler çerçevesinde korunacaklardır.¹¹³ Bu durumda başta Medeni Kanunun kişilik hakkının korunmasına ilişkin md. 24 vd. hükümleri olmak üzere genel hükümlere başvurulabilecektir.

Bir eserin ne zaman tamamlanmış olduğu konusunda karar verecek olan eser sahibinin kendisidir. Tamamlanmış bir eserin açıklanma yeri, zaman ve şekli, eserin başarısında büyük önem taşıyacaktır. Bu sebeple, eserin bu ilk aşamasında yalnız eser sahibinin takdir ve kararı önemli olacaktır.¹¹⁴ FSEK m. 14’de de eserin kamuya sunulup sunulmamasına karar verme yetkisi münhasıran eser sahibine bırakılmıştır. Eserin kamuya sunulması hakkının kullanılması kural olarak herhangi bir şekil şartına bağlı kılınmamıştır. Eserin, eser sahibinin iradesi dışında belirlenen zamandan önce veya sonra kamuya sunulması eser sahibinin manevi hakkın ihlalini oluşturacaktır.¹¹⁵

Eserin bir kez kamuya sunulması ile artık umuma arz hakkı tükeneyecektir. Eser bir kez umuma arz edildikten sonra işleme, temsil, çoğaltma, umuma iletim gibi yollarla farklı görünümelerde yeni sunumları artık eser üzerindeki mali hakları ilgilendirecektir.

Doktrinde “umuma arz” kavramının yanında “umuma arz teşebbüsü” olarak adlandırılan bir kavramdan da bahsedilmektedir. Buna göre örneğin “eserin basım için yayınevine yollanması, heykelin dökümcüye gönderilmesi, resimlerin çerçeveciye götürülmesi, eserin editöre verilmesi” umuma arz olarak nitelendirilebilecek eylemler olmayıp ancak umuma arz teşebbüsü olarak tanımlanabilecektir.¹¹⁶ Burada eser sahibinin henüz umuma

---

¹¹³ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 133.

¹¹⁴ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 115.

¹¹⁵ Sinan Bayındır, “Eser Sahibinin İzni Olmaksızın Eseri Umuma İletim Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 113 (2014): 311.

¹¹⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 165.

arz iradesi bulunmamaktadır. Bir akademik çalışmanın – doktora tezinin- internet üzerinden ulaşılabilir kılındığı yükseköğretim kuruluşlarının tez havuzlarında yayınlanan tezlerinin de “umuma arz” edilmiş olduğundan değil de umuma arz teşebbüsünde bulunulmuş olduğu söylenebilecektir.

Doktrinde fikir ve sanat eserlerinin umuma arzının “eserin yayınlanması ile veya diğer bir yoldan aleniyete kavuşturulmasıyla” ilgili olacağı ifade edilmiştir.¹¹⁷ Aleniyet, yayımlanma ve umuma arz kavramları arasındaki ilişki için FSEK m. 7/f. 1 ve f. 2’yi incelemek gerekmektedir.

FSEK md. 14/III’de yer alan “Eserin umuma arz edilmesi veya yayımlanma tarzı, sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek mahiyette ise eser sahibi, başkasına yazılı izin vermiş olsa bile eserin gerek aslının gerek işlenmiş şeklinin umuma tanıtılmasını veya yayımlanmasını menedebilir.” hükmünden umuma arz yetkisinin bir başkasına bırakılabileceği sonucu çıkmaktadır. Lakin madde içeriğinden çıkan iki şart bulunmaktadır. Birincisi, eser sahibinin umuma arz ve yayımlanma tarzı yetkisi için vereceği izin yazılı olmalı, diğer şart da bir başkası tarafından yapılacak olan umuma arz ve yayımlanma tarzının eser sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek nitelikte olmamasıdır. Burada eser sahibi, umuma arz ve yayımlanma yetkisini şeref ve itibarını zedeleyecek nitelikte bir başkasına bırakır ise sözleşme hükümsüz sayılacaktır, md. 14/III’ün son cümlesinden çıkan sonuca göre sözleşmenin hükümsüz kalmasından dolayı zarara uğrayan sözleşme tarafı da zararının eser sahibi tarafından tazmin edilmesini isteyebilecektir.¹¹⁸

2.1.1.1. Aleniyet ve Yayımlanma İlişkisi

FSEK md. 7/f.1 ve f.2’de “Hak sahibinin rızasıyla umuma arz edilen bir eser alenileşmiş sayılır. Bir eserin aslından çoğaltma ile elde edilen nüshaları hak sahibinin rızasıyla satışa çıkarılma veya dağıtılma yahut diğer bir şekilde ticaret mevkiine konulma suretiyle umuma arz edilirse o eser yayımlanmış sayılır.” Hükmü yer almaktadır.

---

¹¹⁷ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 100.

¹¹⁸ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 267.

Madde metninde de açıkça yer verildiği üzere alenileşme ancak eser sahibinin rızasıyla olur. Rıza yoksa umuma arz, sahibi aleyhine sonuç doğurmaz. Hak sahibinin rızası yoksa umuma arz edilen eser alenileşmiş sayılmaz.¹¹⁹ Açıklanmamış bir eser de, eser sahibin şahsiyetinin bir parçası olarak eserden yararlanma mutlak olarak eser sahibine ait olacaktır.¹²⁰

FSEK md. 26 f.3'e göre "koruma süresi, eserin alenileşmesinden önce cereyana başlamaz." Buradaki koruma süresi mali haklar için geçerli olacak olan koruma süresi olup hukuki himaye, eserin yaratılmasıyla birlikte başlamıştır, eser herhangi bir şekilde alenileşmemiş olsa bile, bir şey değişmez.¹²¹

Alenileşmede temel kavram "umumdur".¹²² (FSEK md. 7/1) Eser sahibinin eserini fikir almak amacı ile yakınlarına, yapımcı ya da yayıncısına sunması umuma arz olarak kabul edilemeyecektir. Buradaki umum kavramının dar yorumlanması¹²³ ve eser sahibinin özel çevresini aşan kişilere yönelmiş bir arz olması aranmalıdır. Buna karşılık, eserin umuma arz amacı ile tek bir kişiye dahi gösterilmesi açıklama sayılacaktır.¹²⁴

Bir eserin alenileşmesi için eser sahibinin rızası ile yapılacak olan umuma arzda, rızanın "hak sahibi" tarafından açıklanmış olması şarttır. Rıza, izin veya icazet yolu ile açıklanabilir. Rıza umuma arzın yeri, zaman veya tarzıyla ilgili olarak bir takım şartlara da bağlanmış olabilir.¹²⁵

Bir eser alenileşmiş ise artık o eserden; iktibas yapılabilir (FSEK md. 35), toplama eserler arasına katılabilir (FSEK md. 34), bazı parçaları röportaj çerçevesini aşmadan yayınlanabilir (FSEK md. 37), eser hakkında başkaları da bilgi verebilir (FSEK md. 14),

---

¹¹⁹ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 155.

¹²⁰ Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 113.

¹²¹ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 211.

¹²² A.g.e, 212.

¹²³ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 165; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 214.

¹²⁴ Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 114.

¹²⁵ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 217.

eser üzerindeki hakların korunması ile ilgili süreler işlemeye başlar (FSEK md. 26), eser üzerindeki mali haklar kanuni ve akdi bir rehin hakkının, cebri icranın veya hapis hakkının konusu olabilir (FSEK md. 62/3).¹²⁶

Eserin yayımlanması ise, eserin çoğaltılmış nüshalarının ticarete konma amacıyla umuma arz edilmesini ifade etmektedir.¹²⁷ “Yayımlanma” umuma arz yolu ile aleniyete kavuşmanın özel bir şeklidir.¹²⁸ Yayımlanma söz ve dil ile ifade olunan ilim ve edebiyat eserleri gibi bazı eseler için söz konusu olacaktır.¹²⁹ Yayımlı böyle özel bir şekle sokan ve onu umuma arzdan ayıran unsur yayımın bir mali hak üzerinde tasarruf neticesinde meydana gelmesidir.¹³⁰ Yayımlanmak istenilen bir eser zaten öncesinde alenilemiştir. Zira yayım bir basım ve ticaret kavramı olarak ifade edilmektedir.¹³¹ Yayımlanma ve aleniyet arasındaki fark, yayımlanmada “bir ticari faaliyet, basım, kitap ticareti”; aleniyette ise “henüz ticaret malı olmayan ve çoğaltılmayan bir eser söz konusu” olmaktadır.¹³² FSEK md. 7/II’de de açıkça ifade edilmiş olduğu üzere alenilemiş bir eser, “satışa çıkarılma veya dağıtılma yahut diğer bir şekilde ticaret mevkiine konulma suretiyle umuma arz edildiğinde” yayım kavramı anlam kazanmaktadır.

Bir eser kanuna uygun şekilde yayımlanmış ise o eserin çoğaltılmış nüshaları kanuni veya akdi bir rehin hakkının, cebri icranın veya hapis hakkının konusunu teşkil edebilecektir (FSEK md. 62/2).¹³³

---

¹²⁶ Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 114.

¹²⁷ Tosun, *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, 99.

¹²⁸ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 80.

¹²⁹ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 266.

¹³⁰ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 109.

¹³¹ A.g.e., 109.

¹³² Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 115.

¹³³ A.g.e., 116.

2.1.1.2. Umuma Arz İradesi

Eser sahibi, umuma arz iradesini ortaya koyması gereken kişidir. FSEK md. 14'ün ilk fıkrası, “Bir eserin umuma arz edilip edilmemesi (...) münhasıran eser sahibi tayin eder” şeklindeki ifadesiyle, eserin, onu meydana getirenin kişisel gizlilik alanından çıkarılarak başkalarının da ulaşılabilir konuma getirilmesi konusunda ilk ve tek yetkili kimsenin eser sahibi olduğunu göstermektedir.¹³⁴ Eser sahibi umuma arz iradesini, kendi istediği zamanda açık veya örtülü şekilde kullanacaktır.

Eseri kamuya sunma hakkı eser sahibince bizzat kullanılabileceği gibi, eser sahibi tarafından üçüncü kişilere de bırakılmış olabilir.¹³⁵ Özellikle, eser sahibi bir mali hakkın devri sırasında açık veya örtülü olarak umuma arz iradesini ortaya koymuş olabilir. Örneğin, bir yazar bir yayın evi ile romanının yayımlanması için sözleşme yapmış olduğu halde sadece yayımlanmaya ilişkin mali haklarını devretmekte ise de işleme, çoğaltma ve yayma haklarını devreden eser sahibi, aslında umuma arz hakkının kullanımı konusunda da zımnen yetki vermiş sayılır.¹³⁶ Eserin kamuya sunulması hakkının kullanılması konusunda FSEK md. 19'da değinmek gerekmektedir. Eseri kamuya sunma hakkının kullanılması yetkisi miras yoluyla da intikal edebilir. FSEK md. 19'a göre, eser sahibi eseri kamuya sunma hakkını kullanmadan evvel ölmüşse, bu hakkı kullanma yetkisi “vasiyeti tenfiz memuruna, bu tayin edilmemişse, sırasıyla sağ kalan eşi ile çocuklarına ve mansup mirasçılarına, ana-babasına, kardeşlerine” aittir. Yalnız, eserin kamuya sunulması sahibi tarafından men edilmiş bir eserin hiç kimse tarafından, ölümden sonra mirasçıları tarafından da kamuya sunulamaz.¹³⁷ Eser sahibi, vasiyet olarak da eserin kamuya sunulmamasını istemiş olabilir, bu durumda da eser sahibinin iradesine uyulması

---

¹³⁴ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 134; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 165.

¹³⁵ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 117; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 167.

¹³⁶ Tosun, *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, 101.

¹³⁷ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 103.

gerekir.¹³⁸

FSEK md. 40/II “Üzerlerine, sahibi tarafından sarahaten menedici bir kayıt konulmuş olmadıkça güzel sanat eserleri, malikleri veya bunların muvafakatiyle başkaları tarafından umumi mahallerde teşhir edilebilir.” Hükmünü haiz olup bu madde güzel sanat eserleri bakımından kamuya sunma hakkının devredilmiş sayılmasına ilişkin bir karine olarak kabul edilmektedir. Buna karşılık, eser sahibinin eserin kamuya sunulması yetkisini devretmiş olması, diğer haklarında devredildiği anlamına gelmeyecektir.¹³⁹

Eserin ne zaman ve ne şekilde kamuya sunulacağı, eser sahibinin şeref ve şöhreti açısından, eserin kamuoyunda daha iyi kabul görmesi açısından çok önemlidir.¹⁴⁰ Örneğin bir tiyatro ne zaman sahneleneceği veya sinema eserinin ne zaman vizyonda olacağı, ne kadar çok kişi tarafından izlenileceğini etkileyecek bir husustur, aynı şekilde bir romanın yayınlanma tarihi de insanlarda oluşacak ilk intiba için çok önemli olacaktır. Aynı şekilde, eserin kamuya sunulma tarzının da eser sahibinin kişiliği ile malvarlığına dahil hak ve menfaatlerine zarar vermesi mümkündür. Örneğin, tamamlanmamış bir eserin kamuya sunulması, bir heykeltıraşın yaptığı heykelin izbe ve kötü mekana dikilmiş olması eser sahibinin kişilik değerlerini ve şöhretini etkileyecektir.¹⁴¹ Eserin kamuya sunulma zamanı ve tarzının önemi sebebi ile FSEK md. 14/I ile bu yetki münhasıran eser sahibine verilmiştir. Eser sahibi isterse, eserin kamuya sunulma zamanı ve tarzını belirleme yetkisini de başkasına devredebilir.¹⁴² Eğer eser sahibi, eserin kamuya sunulma zamanı ve tarzını belirleme yetkisini de başkasına devretmiş ise eserin zamanında kamuya sunulmaması halinde FSEK md. 58 kapsamında sözleşmeden cayma hakkına sahip olduğu gibi FSEK md. 14/III’de belirtilmiş olduğu üzere “Eserin umuma arz edilmesi veya yayımlanma tarzı, sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek mahiyette ise eser sahibi, başkasına yazılı izin vermiş olsa bile eserin gerek aslının gerek işlenmiş şeklinin umuma

---

¹³⁸ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 135.

¹³⁹ A.g.e, 135.

¹⁴⁰ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 115.

¹⁴¹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 136.

¹⁴² A.g.e, 137.

tanıtılmasını veya yayımlanmasını menedebilir. Menetme yetkisinden sözleşme ile vazgeçmek hükümsüzdür.” Tabi ki bu durumda zarara uğradığı iddiasında bulunabilecek olan karşı tarafın tazminat hakkı saklıdır.

2.1.2. Eserin Muhtevası Hakkında Bilgi Verme Yetkisi

FSEK md. 14/II’de “Bütünü veya esaslı bir kısmı alenileşmemiş olan yahut ana hatları herhangi bir suretle henüz umuma tanıtılmayan bir eserin muhtevası hakkında ancak o eserin sahibi malumat verebilir.” Hükmü yer almaktadır. Kanun koyucu henüz alenileşmemiş veya henüz umuma tanıtılmamış bir eser ile ilgili olarak bilgi verme yetkisini yalnızca eser sahibine vererek, eser sahibinin eserini kamuya sunma zaman ve tarzını belirleme yetkisini de güvence altına almıştır.

Eserin umuma arzı ve muhtevası hakkında bilgi verme eylemleri kapsam ve zaman açısından farklıdır.¹⁴³ Bilgi verme ancak eserin kamuya sunulmasından önceki aşamada gerçekleşebilir. Bu bilginin, umuma yani belirlenmemiş bir ilgililer topluluğuna verilmesi lazımdır.¹⁴⁴ Eser hakkındaki bu bilgi vermenin ise, eserin üçüncü şahıslar tarafından izah, tenkid veya iktibasına imkân vermeyecek ölçüde olması gerekmektedir.¹⁴⁵

Eser hakkında bilgi verme, umuma arz veya açıklamadan daha dar bir kavram olduğundan, eser sahibi dışında, umuma arz yetkisini kullanabilen kimselerin eser hakkında bilgi verebilme yetkilerinin olduğu da kabul edilmelidir.¹⁴⁶ Eser sahibi eserin muhtevası hakkında bilgi verme yetkisini bir başkasına devretmiş olsa dahi eserin kamuya sunulması veya yayınlanması şekli eser sahibinin şeref ve haysiyetini zedeleyecek şekilde olur ise eser sahibi buna mani olabilir.¹⁴⁷

---

¹⁴³ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 138; Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 118.

¹⁴⁴ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 118.

¹⁴⁵ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 104.

¹⁴⁶ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 118.

¹⁴⁷ Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 121.

Eserin kısmen alenileşmiş olması halinde artık eserin içeriği hakkında herkes bilgi verme yetkisine sahip olacaktır. Örneğin birden çok bölümden oluşan bir dizinin bir kısmının yayımlanmış olması halinde artık o eserin içeriği hakkında herkes bilgi verme yetkisine sahip olacaktır.¹⁴⁸

2.1.3. Eserin Kamuya Sunulmasını Menetme Yetkisi

FSEK'in 14'üncü maddesinin 4630 sayılı Kanunla değişik son fıkrasında "Eserin umuma arz edilmesi veya yayımlanma tarzı, sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek mahiyette ise eser sahibi, başkasına yazılı izin vermiş olsa bile eserin gerek aslının gerek işlenmiş şeklinin umuma tanıtılmasını veya yayımlanmasını menedebilir. Menetme yetkisinden sözleşme ile vazgeçmek hükümsüzdür. Diğer tarafın tazminat hakkı saklıdır" hükmü yer almaktadır. Kanunun bu maddesi ile bir nevi eser sahibinin kendi tasarruflarına karşı korunması amaçlanmıştır.¹⁴⁹

Eser sahibi, eseri umuma arz etme yetkisini bir başkasına devretmiş ve umuma arzın zaman ve şekli konusunda da özel düzenlemeler yapmamış ise bu durumda bu yetkiyi devralanın sınırsız bir yetkiye sahip olmadığı bu fıkra ile belirtilmiştir. Yalnız bu fıkra kapsamında, eserin tanıtılması veya kamuya sunulmasının eser sahibinin şeref ve haysiyetini ihlal edip etmeyeceğinin tayininde sadece eser sahibinin görüşüne itibar edilemez. Bu hususta objektif kıstaslara başvurulmalıdır.¹⁵⁰ Zira eser sahibi, eserin kamuya sunulmasını men ettiği takdirde karşı tarafın uğradığı zararı tazmin etmek durumunda kalabilecektir (FSEK md. 14/III). Doktrinde, FSEK md. 14 son cümlede yer alan diğer tarafın tazminat isteyebilmesi, ancak eser sahibinin verdiği yetkiyi geriye almakta kusurlu davranmışsa mümkün olabileceği¹⁵¹ şeklinde belirtilmiştir. Zira eser sahibinin, eserin aslının ve işlenmiş şeklinin umuma tanıtılmasını veya yayımlanmasını menetme yetkisi eser sahibine kanunen tanınmış bir yetkidir. Bu nedenle eser sahibinin bu

---

¹⁴⁸ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 267.

¹⁴⁹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 139.

¹⁵⁰ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 139; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 101.

¹⁵¹ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 101.

hakkı kullanması, kanunen tanınan bir yetkinin kullanılması olacağından eser sahibi hakkını kullanırken ancak kusurlu davranışı ile vermiş olduğu zararın tazmininden sorumlu olabilecektir. Biz de bu konudaki görüşe katılmaktayız.

2.2. Eser Sahibi Olarak Adın Belirtilmesini İsteme Hakkı (Eser Sahipliğinin Tanınmasını İsteme Hakkı)

Bern Sözleşmesi m. 6bis (1)'de eser sahibinin manevi hakları arasında sayılan “eser sahibi olarak belirtilme” hakkı, FSEK md. 15’de “adın belirtilmesi salahiyeti” başlığı altında şöyle düzenlenmiştir:

“Eseri, sahibinin adı veya müstear adı ile yahut adsız olarak, umuma arz etme veya yayımlama hususunda karar vermek salahiyeti münhasıran eser sahibine aittir.

Bir güzel sanat eserinden çoğaltma ile elde edilen kopyalarla bir işlenmenin aslı veya çoğaltılmış nüshaları üzerinde asıl eser sahibinin ad veya alametinin, kararlaştırılan veya adet olan şekilde belirtilmesi ve vücuda getirilen eserin bir kopya veya işlenme olduğunun açıkça gösterilmesi şarttır.

Bir eserin kimin tarafından vücuda getirildiği ihtilaflı ise, yahut her hangi bir kimse eserin sahibi olduğunu iddia etmekte ise, hakiki sahibi, hakkının tespitini mahkemeden isteyebilir.

(Ek: 7/6/1995 - 4110/6 md.) Eser niteliğindeki mimari yapılarda, yazılı istem üzerine eserin görülen bir yerine eser sahibinin uygun göreceği malzeme ile silinmeyecek biçimde eser sahibinin adı yazılır.”

FSEK md. 15 başlığı “adın belirtilmesi salahiyeti” olarak belirtilmiş ise de, Türk Hukuku açısından adın belirtilmesini isteme hakkını, esere onu meydana getiren kişinin ismini koyma yetkisi ile sınırlı olarak anlamamak gerekir.¹⁵² Zira bu hakkın kapsamı, eser sahibinin eserde bu sıfatını belirtme yetkisinden, üçüncü kişilerin onun sıfatını her yer ve halde anma ve açıklama mecburiyetinden ve kendi eserinin haksız yere sahiplenilmesini engelleme yetkisinden” oluşur.¹⁵³

¹⁵² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 168.

¹⁵³ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 141.

FSEK md. 15/1’de belirtilmiş olduğu üzere, eser kim tarafından kamuya sunulursa sunulsun, eser sahibinin, kendi isminin niteliğine uygun şekilde belirtilmesini isteme konusunda münhasır bir hakkı bulunmaktadır.¹⁵⁴ Kanunda belirtilmiş olan bu manevi hakkın türünün amacı “eser sahibine, kamuya sunulan bir eserle ilgili pozisyonunu belirleme yetkisi” vermektir.¹⁵⁵ Eser sahibi eseri üzerindeki yayın ve çoğaltma hakkını bir başkasına devretmiş olsa bile, devir alan eser sahibinin onayını almadan eser adında hiçbir değişiklik yapamaz.¹⁵⁶

FSEK md. 15’de belirtilmiş olduğu üzere eser sahibi, eserini umuma arz ederken gerçek adıyla sunabileceği gibi, istediği müstear bir adla da sunabilir.¹⁵⁷ Hatta eser anonim bir şekilde, herhangi birinin adı olmadan da umuma arz edilebilir. Bir eserin anonim olarak umuma arz edilmiş olması, o eseri yaratmamış kişilerin eseri sahiplenmelerini de meşrulaştırmayacaktır.¹⁵⁸ Aynı şekilde, bir eser sahibi eserini mahlası ile veya adsız olarak yayımlamış ise eser üzerindeki mali hakları kullanan kişi de bu durumun aksine hareket etme hakkına sahip değildir.¹⁵⁹

FSEK md. 15’de yer alan bu hak yalnızca eser sahibinin adı ile ilgilidir, bu madde esere verilen adı ise koruma altına almamaktadır. Eser, adları koşulları varsa FSEK md. 83 kapsamında haksız rekabet hükümlerine göre korunacaktır.¹⁶⁰

FSEK md. 11’de “sahibinin adı belirtilen eserler” başlığı altında eser sahipliğine ilişkin karineler düzenlenmiştir. Maddenin birinci fıkrasında “Yayımlanmış eser nüshalarında veya güzel sanat eserinin aslında, o eserin sahibi olarak adını veya bunun yerine tanınmış

---

¹⁵⁴ Belgesay, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi*, 52.

¹⁵⁵ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 140.

¹⁵⁶ Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 122.

¹⁵⁷ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 118; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 170.

¹⁵⁸ Tosun, *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, 114.

¹⁵⁹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 142.

¹⁶⁰ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 268.

müstear adını kullanan kimse, aksi sabit oluncaya kadar o eserin sahibi sayılır.” hükmü yer almakta olup bu madde uyarınca, aksi ispat edilene kadar eser üzerinde ismi veya imzası bulunan kimse eserin sahibi kabul edilecek ve eser üzerindeki mali ve manevi hakları kullanmaya da yetkili olacaktır. Fakat eser üzerinde isim ve imzası olan kişinin aslında eser sahibi olmadığı durumlarda söz konusu olabilir. FSEK md. 15/III’de, sırf gerçek hak sahibinin kim olduğunun anlaşılması için bir tespit davası öngörülmektedir. Öngörülen bu dava olayın mahiyetine göre müspet ya da menfi tespit davası olacaktır. Bir kimsenin eserin sahibi olduğu iddiası müspet, tersine eserin sahibi olmadığı iddiası ise menfi tespit davasının konusudur.¹⁶¹

Bir eserdeki mali haklar devredilmiş olsa bile, eser sahibi, o eserin kendisine ait olduğunu açıklama hakkına her zaman sahiptir. Adın belirtilmesi yetkisinin kullanılması, FSEK md. 19/I uyarınca, eser sahibince eğer bu konuda özel bir belirleme yapılmamış, beyanda bulunulmamış veya bu husus her hangi bir kimseye bırakmamışsa, eser sahibinin ölümünden sonra “vasiyeti tenfiz memuruna; bu tayin edilmemişse sırasıyla sağ kalan eşi ile çocuklarına ve mansup mirasçılara, ana - babasına, kardeşlerine” ait olacaktır.

FSEK md. 15’in II. Fıkrasında iki zorunluluğa yer verilmiştir. Buna göre “bir güzel sanat eserinden çoğaltma ile elde edilen kopyalarla bir işlenmenin aslı veya çoğaltılmış nüshaları üzerinde asıl eser sahibinin ad veya alametinin, kararlaştırılan veya adet olan şekilde belirtilmesi” ve “vücuda getirilen eserin bir kopya veya işleme olduğunun açıkça gösterilmesi” gerekmektedir. Örneğin yabancı dilde bir eser Türkçe’ye çevrildiğinde yani işleme söz konusu olduğunda kitabın yazarının adının belirtilmesi zorunluluktur.¹⁶²

FSEK md. 15’e 4110 sayılı kanunla eklenmiş olan dördüncü fıkraya göre “eser niteliğindeki mimari yapılarda, yazılı istem üzerine eserin görülen bir yerine eser sahibinin uygun göreceği malzeme ile silinmeyecek biçimde eser sahibinin adının yazılması” gerekmektedir. Burada söz konusu olan mimari eserler FSEK md. 4’te sayılmış olan “güzel sanat eseri” niteliğindeki mimari yapılar olup bu özelliği taşımayan

---

¹⁶¹ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri*, 119.

¹⁶² Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 269.

alelaide yapılar için bu madde hükmünün uygulanması mümkün değildir.¹⁶³

FSEK’de eser sahibinin adının belirtilmesi yetkisini kullanmaktan sözleşme ile vazgeçip geçemeyeceği konusunda bir düzenleme sevk edilmemiştir. Doktrinde, bu konu ile ilgili olarak feragatin şahsiyetin korunması ile ilgili genel hükümler çerçevesinde mümkün olmayacağı, en azından adın belirtilmesi yetkisinin kişiliğe ilişkin bir hak olması nedeniyle, bu haktan sınırsız bir şekilde feragat etmenin TMK md. 23 karşısında caiz olmayacağını kabul etmek gerektiği görüşü¹⁶⁴ bulunmakta olup biz de bu görüşe katılmaktayız.

Eser sahibi, her yerde eserinin adının belirtilmesini isteme hakkına sahip olup bu durum FSEK md. 33 ile eser sahipliği hakkına getirilmiş olan sınırlama durumu içinde madde metninde açıkça belirtilmiştir. FSEK md. 33’de “Yayımlanmış bir eserin; tüm eğitim ve öğretim kurumlarında, yüz yüze eğitim ve öğretim maksadıyla doğrudan veya dolaylı kâr amacı gütmeksizin temsili, eser sahibinin ve eserin adının mutata şekilde açıklanması şartıyla serbesttir.” hükmü yer almakta olup bu hükümde yer alan eser sahibinin ve eserin adının mutata şekilde açıklanması şartı, FSEK md. 15’e dayanmaktadır.¹⁶⁵

Eser sahibi olarak belirtilme hakkına FSEK md. 32 ve 40 ile getirilmiş iki sınırlama bulunmaktadır.¹⁶⁶ FSEK md. 32’e göre “Büyük Millet Meclisinde ve diğer resmi meclis ve kongrelerde, mahkemelerde, umumi toplantılarda söylenen söz ve nutukların, haber ve malumat verme maksadıyla çoğaltılması, umumi mahallerde okunması veya radyo vasıtasıyla ve başka suretle yayımı serbesttir. Hadisenin mahiyeti ve vaziyetin icabı

---

¹⁶³ Z. Gönül Balkır, “Mimar Çalışanların Fikri Mülkiyet Haklarının Korunması”, *mimarlar.ist Dergisi*, S. 30 (2008): 33-42.

¹⁶⁴ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 145; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 170.

¹⁶⁵ Hayri Bozgeyik, “Telif Hukukunda Eğitim İstisnası”, *I. Fikri Mülkiyet Hukuku Uluslararası Sempozyumu*, 28 Kasım 2014, (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2014), 23- 36.
<https://dergipark.org.tr/download/article-file/199324> [15.08.2019]

¹⁶⁶ Atiye B. Uygun, “Eser Sahibine Tanınan Haklara Getirilen Kısıtlamalar” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004), 77-123.

gerektirmediği hallerde söz ve nutuk sahiplerinin adı zikredilmeyebilir.” Beşiroğlu bu madde ile getirilen sınırlamayı, “konuşma konferans vb. gibi durumlarda sahiplerinin adlarını saklı tutmanın, giderek toplumu yanlış bilgilendirme gibi bir ağır sonuca da yol açabilecek bir nitelik taşıdığı” açıklaması ile eleştirmiş olup bizde bu eleştiriye katılmaktayız.¹⁶⁷

FSEK md. 40’da ise “*Umumi yollar, caddeler ve meydanlara, temelli kalmak üzere konulan güzel sanat eserlerini; resim, grafik, fotoğraf ve saire ile çoğaltma, yayma, umumi mahallerde projeksiyonla gösterme, radyo ve benzeri vasıtalarla yayımlama caizdir. Bu salahiyet mimarlık eserlerinde yalnız dış şekle münhasırdır. Üzerlerine, sahibi tarafından sarahaten menedici bir kayıt konulmuş olmadıkça güzel sanat eserleri, malikleri veya bunların muvafakatiyle başkaları tarafından umumi mahallerde teşhir edilebilir. Açık artırma ile satılacak eserler umuma teşhir olunabilir. Umumi mahallerde teşhir edilen veya açık artırmaya konulan bir eseri sergi veya artırmayı tertip eden kimseler tarafından bu maksatlarla çıkarılacak katalog, kılavuz veya bunlara benzer matbualar vasıtasıyla çoğaltma ve yayma caizdir. Bu hallerde, aksine yerleşmiş adet yoksa, eser sahibinin adının zikrinden vazgeçilebilir.*” Hükmü yer almakta olup bu madde ile getirilen sınırlama da yine doktrinde eleştirilmektedir.¹⁶⁸

2.3. Eserin Bütünlüğünü Koruma Hakkı

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun “Eserde değişiklik yapılmasını menetmek” kenar başlıklı 16’ncı maddesinde; “eser sahibinin izni olmadıkça eserde veyahut eser sahibinin adında kısaltmalar, ekleme ve başka değiştirmeler yapılamayacağını” düzenlenmektedir. Eserde değişiklikten maksat, eserin mevcut şekli veya muhtevasının az veya çok değiştirilmesidir. Örneğin, “yazılı bir metinde kısaltmalar veya eklemeler yapılması, anlam korunsa dahi ifade tarzının değiştirilmesi, bir musiki eserinin farklı bir stilde çalınıp söylenmesi, bir tablonun renk veya çizgilerine eklemeler veya çıkarmalar yapılması, eserin her türlü işlenmesi” eserde değişiklik anlamını taşır.¹⁶⁹

---

¹⁶⁷ Beşiroğlu, *Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar Fikir Hukuku Birinci Cilt Temel Kurallar*, 173.

¹⁶⁸ A.g.e, 173.

¹⁶⁹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 146.

Bern sözleşmesinin mükerrer 6. Maddesinde eser sahibinin “mali haklarından bağımsız olarak ve bu hakların devrinden sonra dahi, eseri üzerindeki sahipliğini ileri sürmek ve eserinin her türlü tahrifine, bozulmasına veya diğer değişikliklerine veya şeref veya itibarına zarar verebilecek her türlü küçük düşürücü fiillere itiraz etme hakkına sahip olduğu” ve bu hakkın onun “ölümünden sonra, en az mali hakların ortadan kalkmasına kadar devam edeceği” belirtilmiştir.

FSEK md. 16’nın ikinci ve üçüncü fıkralarında “*Kanunun veya eser sahibinin müsaadesiyle bir eseri işleyen, umuma arz eden, çoğaltan, yayımlayan, temsil eden veya başka bir suretle yayan kimse; işleme, çoğaltma, temsil veya yayım tekniği icabı zaruri görülen değiştirmeleri eser sahibinin hususi bir izni olmaksızın da yapabilir.*

(Değişik: 21/2/2001 - 4630/9 md.) Eser sahibi kayıtsız ve şartsız olarak yazılı izin vermiş olsa bile şeref ve itibarını zedeleyen veya eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozan her türlü değiştirilmeleri menedebilir. Menetme yetkisinden bu hususta sözleşme yapılmış olsa bile vazgeçmek hükümsüzdür” hükmü yer almakta olup maddede eserde değişiklik yapılması yetkisi iki açıdan ele alınmıştır. Bu madde ile korunmak istenen eser sahibinin eseri ile arasındaki kişisel ve manevi ilişkidir. Eserde bu ilişkiyi bozacak nitelik taşımayan değişiklikler yapılabilir. Zarurinin üstüne çıkan değişiklikleri eser sahibi kabul etmeye mecbur olmadığı gibi bu değişikliklere karşı koymak hakkından sözleşme ile vazgeçilmesi de mümkün değildir. Eser sahibi, zarurinin üstüne çıkan, eserdeki özellik ve bütünlüğü bozan tüm değişikliklere her zaman karşı koyabilir.¹⁷⁰ Eser, sahibinin hususiyetini taşıdığı sürece eser olarak kalacaktır, bu madde ile korunun da eserin sübjektif unsurudur.¹⁷¹

FSEK md. 16’da yer alan yasaklama ile eserin cisimlendiği eşyanın sahibi olan kişinin mülkiyet hakkının eser sahipliğinden doğan bazı haklarla sınırlandırılması söz konusu olmaktadır. Eserin cisimlendiği eşyanın sahibi olan kişinin mülkiyet hakkı, eserin sahibinin “eserde değişiklik yapmasını” yasaklama yetkisi ile karşı karşıya kalmaktadır. Örneğin bir mimarlık eserinin mülkiyetini edinin kişi eserde herhangi bir değişiklik

---

¹⁷⁰ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri*, 121; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 172.

¹⁷¹ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 272.

yapmak istediğinde eser sahibinin iznini almak zorundadır.¹⁷² Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2006/8353, K. 2007/15508 sayılı 07.12.2007 tarihli kararında ilim ve güzel sanat eseri olduğu kabul edilen bir mimari eserde yapılan değişiklikler için “ tadilatların teknik ve yönetsel ihtiyaçlardan kaynaklanan zorunlu değişiklikler olduğu, davalının eserin bütünlüğünü bozmayan, estetik görünümünü değiştirmeyen, esasen eserin kullanım amacı nedeniyle bir anlamda zorunlu olan bu değişiklikler için eser sahibinin ayrıca iznine ihtiyaç bulunmadığı”¹⁷³ kararı vererek, mimari eserlerde zorunlu olan değişiklikler için eser sahibinden alınacak olan iznin sınırlarını da belirlemiştir.

Eser sahibi mali hakları devrettiği kimselere eserde değişiklik yapma yetkisini de tanımış olabilir. Eseri işleme, çoğaltma, temsil veya yayım haklarını devir almış olanlar, bu hakların kullanılması için zorunlu görülen değiştirmeleri eser sahibinin özel bir izni olmadan yapmak yetkisine sahiptirler.¹⁷⁴ Lakin buradaki değişiklik hakkı yukarıda açıklanmış olduğu gibi zaruretin üstüne çıkmamalı, eserin nitelik ve özelliğini bozmamalı ve de eser sahibinin şeref ve itibarını zedelememelidir.

Bazı hallerde ise eser sahibinin haklarını kullanmasına sınırlamalar getirilebileceği gibi hakların çatıştığı durumlarda söz konusu olabilecektir. Örneğin bir insan vücuduna yaptırılmış olan bir dövmenin eser olarak kabul edildiği halde, dövmeyi vücudunda taşıyan kişi bu dövmeyi sildirmek istediği takdirde FSEK md. 16 ile Anayasanın “Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı” başlıklı 17. Madde hükmünün¹⁷⁵ çatışması söz

---

¹⁷² Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 271.

¹⁷³ <http://www.kazanci.com/>[26.05.2019]

¹⁷⁴ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 108; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 172.

¹⁷⁵ Anayasa md. 17: “Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...) (2) meşru müdafaa hali, yakalama ve tutuklama kararlarının yerine getirilmesi, bir tutuklu veya hükümlünün kaçmasının önlenmesi, bir ayaklanma veya isyanın bastırılması (...) (3) veya olağanüstü hallerde yetkili merciin verdiği emirlerin uygulanması sırasında silah

konusu olacaktır. Bu durumda Anayasanın kişinin vücut bütünlüğüne dair sağladığı koruma karşısında, FSEK md. 16'nın eser sahibi için sağladığı korumanın geçerli olmayacağını kabul etmek gerekmektedir.¹⁷⁶

Eser sahibinin eserini, bir başkasına ait taşınır veya taşınmaz mal üzerine yapmış olması halinde de yine yukarıda yer alan örneğe benzer şekilde menfaatlerin çatışması durumu söz konusu olacaktır. Örneğin eser sahibinin bir başkasına ait bir duvar üzerine izinsiz olarak bir resim yapması halinde, yapılan resim eserin sahibi elbette ki resmi yapan kişi olacaktır, fakat burada menfaatlerin dengelenmesi gayrimenkul maliki lehine olacaktır. Duvara yapılan resim duvar sahibinin mülkiyet hakkını ihlal etmiş olduğundan eser sahibinin buradaki hakları, gayrimenkul sahibi lehine bertaraf edilebilecektir. Eserin bir başkasına ait taşınır bir mal üzerine yapılmış olması halinde ise durum yukarıda verilen örneğin tersi olabilecektir. Eser sahibinin eserini izinsiz olarak bir başkasına ait taşınır bir mal üzerine yapması halinde, taşınırın değeri eserin değerinin altına kalıyor ise bu durumda eser sahibine değerini ödeyerek taşınıra sahip olma hakkı tanınmalıdır.¹⁷⁷

Doktrinde bir esere zarar veren müdahalelerin, doğrudan olabileceği gibi, dolaylı şekilde de olabileceği belirtilmiştir. Buna göre doğrudan müdahalede eserin varlığı etkilenmektedir ve bu durum daha çok güzel sanatlar alanında görülmektedir. Dolaylı müdahale de ise, eserde doğrudan bir değişiklik yapılmamış olduğu halde, eser o hale getirilmektedir ki, bu durum eseri etkilemektedir. Örneğin “bir sinema eserinin havasının reklamlar ile kesilmesi, meşhur bir bestenin porno filme malzeme yapılması” örnek verilebilir.¹⁷⁸

---

kullanılmasına kanunun cevaz verdiği zorunlu durumlarda meydana gelen öldürme fiilleri, birinci fıkra hükmü dışındadır.”

¹⁷⁶ Mehmet Saim Dikici “İnsan Vücuduna Dövme Uygulaması Yapan Eser Sahibinin Manevi Hakları İle Dövme Uygulaması Yaptırmanın Kendi Vücudu Üzerindeki Manevi Haklarının Çatışması”, http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_387.htm [15.08.2019].

¹⁷⁷ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 330.

¹⁷⁸ A.g.e., 320.

FSEK md. 16/I'de belirtildiği üzere, eser üzerinde sahibinin izni olmaksızın değişiklik yapılamayacağı kuralı, eserin ismine ilişkin değişiklikleri de kapsamaktadır. FSEK md. 83'de eserin adının korunması konusunda özel bir hüküm düzenlemiş olup buna göre; “bir eserin ad ve alametleri ile çoğaltılmış nüshaların şekilleri, iltibasa meydan verebilecek surette diğer bir eserde veya çoğaltılmış nüshalarında kullanılamaz”. Bu hüküm umumen kullanılan ve ayırt edici bir vasfı bulunmayan ad, alamet ve dış şekiller hakkında uygulanmaz.¹⁷⁹

Eser sahibinin eserinde, zorunlu olanlar dışındaki değişikliklere izin verme yetkisi yalnızca eser sahibi tarafından kullanılabilir ve miras yolu ile intikale veya üçüncü şahıslara devredilmeye elverişli de değildir.¹⁸⁰ Eser sahibinin, itibar ve şerefini zedeleyen veya eserin nitelik ve özelliklerini bozan değişikliklere karşı koyma yetkisi bizzat eser sahibi tarafından, onun ölümü halinde ise FSEK md. 19/I'de belirtilen kimseler tarafından, mali hakların devamı süresince ve her halde ölümden itibaren 70 yıl içinde kullanılabilir (FSEK md. 19/II).¹⁸¹

Eserde yapılacak haksız değişikliklere karşı, eser sahibi hukuk ve ceza davalarıyla korunmuştur. Eser sahibi hayatı boyunca, eserinde yapılacak haksız değişikliklere karşı dava açma hakkına sahiptir. Ayrıca eser sahibinin ölümünden sonra da yetmiş yıl içinde esere karşı meydana gelen tecavüzlerde FSEK md. 19'da belirtilen kişilerin eseri korumak

---

¹⁷⁹ FSEK md. 83: “Bir eserin ad ve alametleri ile çoğaltılmış nüshaların şekilleri, iltibasa meydan verebilecek surette diğer bir eserde veya çoğaltılmış nüshalarında kullanılamaz.

1 inci fıkra hükmü umumen kullanılan ve ayırt edici bir vasfı bulunmayan ad, alamet ve dış şekiller hakkında uygulanmaz.

Bu maddenin uygulanması kanununun 1'inci, 2'nci ve 3 üncü bölümlerindeki şartların tahakkukuna bağlı değildir.

Basın Kanununun 14 üncü maddesinin mevkute adları hakkındaki hükmü mahfuzdur.

Tecavüz eden tacir olmasa bile, birinci fıkra hükmüne aykırı hareket edenler hakkında haksız rekabete mütaallik hükümler uygulanır.”

¹⁸⁰ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 109.

¹⁸¹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 148.

adına kendi namlarına dava açma hakları mevcuttur. Eser sahibi veya haleflerinden mali bir hakkı devralmış olup meşru bir menfaati bulunduğunu ispat eden şahıslar da mali hakkın koruma süresi içinde dava açabilirler. Memleket kültürü bakımından önemli görülen eserlerde ise koruma süreleri dolmuş olsa bile Kültür ve Turizm Bakanlığı dava açma yetkisine sahiptir.¹⁸²

Başlamış ve devam etmekte olan bir tecavüz sebebiyle açılacak tecavüzün ref'i davasıyla, eser sahibi, haksız olarak değiştirilmiş eseri için eserin değiştirilmiş şekilde çoğaltılmasının, yayım ve temsilinin, radyo ile yayımının yasaklanmasını ve tecavüz edenin, tedavülde bulunan çoğaltılmış nüshalardaki değişiklikleri düzeltmesini veya bunların eski haline getirilmesini talep edebilecektir. Ayrıca değişiklik, eserin, gazete, dergi veya radyo ile yayımı sırasında yapılmışsa eser sahibi, masrafı tecavüz edene ait olmak üzere, eseri değiştirilmiş şekilde yayımlamış olan bütün gazete, dergi ve radyo idarelerinden değişikliğin ilan yolu ile düzeltilmesini de talep edebilir.¹⁸³

Güzel sanat eserlerinin haksız olarak değiştirilmesi halinde açılacak tecavüzün ref'i davası ile eser sahibi, asıldaki değişikliğin kendisi tarafından yapılmadığının duyurulmasını veya eserdeki adının kaldırılmasını ya da değiştirilmesini talep edebilir. Eski halin iadesi mümkünse ve değişikliğin giderilmesi kamunun veya malikin menfaatlerini esaslı surette haleldar etmiyorsa, eser sahibi eseri eski haline getirebilir.¹⁸⁴

Eserin haksız değiştirilmesine neden olacak, henüz başlamamış; ancak gerçekleşmesi kuvvetle muhtemel bir tecavüz durumunda ya da gerçekleşmiş bir tecavüzün devamı ve tekrarı muhtemel görülüyorsa, tecavüzün men'i davasıyla muhtemel tecavüzün önlenmesi talep edilebilir. Tecavüzün ref'i ve tecavüzün men'i davalarının açılabilmesi için failin kusurlu davranışı şart değildir. Ancak kusur var ise bu davalardan başka maddi ve manevi tazminat davaları da açılabilir.¹⁸⁵

---

¹⁸² Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 109-110.

¹⁸³ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 109.

¹⁸⁴ A.g.e, 110.

¹⁸⁵ A.g.e, 110.

FSEK md. 16/II’de eser sahibinin eserde değişiklik yapılmasını menetme yetkisinin istisnasına yer verilmiştir. Bu hükme göre “Kanunun veya eser sahibinin müsaadesiyle bir eseri işleyen, umuma arz eden, çoğaltan, yayımlayan, temsil eden veya başka bir suretle yayan kimse” ancak teknik açıdan zorunluluk bulunması halinde “işleme, çoğaltma, temsil ve yayım” ile ilgili olarak yapılacak olan değişiklikleri “eser sahibinin hususi bir izni olmaksızın” yapabilecektir.¹⁸⁶

FSEK md. 16/III’den çıkan anlama göre eser sahibi eserde değişiklik yapma yetkisini bir başkasına bırakmış olabilir. Eser sahibinin bir başkasına bıkaçağı bu eserde değişiklik yapma izni mutlaka yazılı olmalı ve yapılan değişiklik “eser sahibinin şeref ve itibarını zedelememeli, eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozmamalıdır”. Eserde, “eser sahibinin şeref ve itibarını zedeleyen, eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozan” değişiklikler yapılması eser sahibin izni olsa dahi geçersizdir.¹⁸⁷

2.4. Eser Sahibinin Zilyed ve Malike Karşı Hakları

2.4.1 Eserin Aslına Erişim Hakkı

Eseri meydana getiren ile eserin maddileşti eşyanın maliki çoğu zaman farklı kişiler olmaktadır. Bu gibi hallerde, eser sahibinin, eser sahibi olmaya bağı hak ve yetkileri, kurak olarak, mülkiyet hakkı başkasına ait olan eser üzerinde de devam etmektedir. Eser sahibinin, başkasının mülkiyet veya zilyetliğinde bulunan bir eserden yararlanma hakkına “esere ulaşma hakkı” denilmektedir. Bu hak daha ziyade eser sahibine eserin aslına geçici bir süre zilyet olma hakkı sağladığı için “eserin aslına ulaşma hakkı” olarak tanımlamak daha doğru olacaktır.¹⁸⁸

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun “Eser sahibinin zilyed ve malike karşı hakları” kenar başlıklı 17’nci maddesi gereğince; “eser sahibi, gerekli durumlarda, aslın maliki ve zilyedinden, koruma şartlarını yerine getirmek kaydıyla, 4’üncü maddenin 1’inci ve 2’nci bentlerinde sayılan güzel sanat eserlerinin ve 2’nci maddenin 1’inci

---

¹⁸⁶ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 273; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 174.

¹⁸⁷ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 275.

¹⁸⁸ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 152.

bendinde ve 3'üncü maddede sayılıp da yazarlarla bestecilerin el yazısıyla yazılmış eserlerinin asıllarından geçici bir süre için yararlanmayı talep etme hakkına sahiptir". Madde metninde yer aldığı üzere bu hak: "(i) Yağlı ve sulu boya tablolar, heykeller gibi 4. Maddenin birinci ve ikinci bendinde sayılan has güzel sanat eserleri, ii) Roman ve şiir gibi 2. Maddenin birinci bendinde sayılan ve el yazısıyla yazılmış eserler, iii) El yazısıyla yazılmış musiki eserleri"¹⁸⁹ bakımından kabul edilmiştir.

FSEK madde 17: "(Değişik birinci fıkra: 21/2/2001 - 4630/10 md.) Eser sahibi, gerekli durumlarda, aslın maliki ve zilyedinden, koruma şartlarını yerine getirmek kaydıyla, 4 üncü maddenin 1 inci ve 2 nci bentlerinde sayılan güzel sanat eserlerinin ve 2 nci maddenin 1 inci bendinde ve 3 üncü maddede sayılıp da yazarlarla bestecilerin el yazısıyla yazılmış eserlerinin asıllarından geçici bir süre için yararlanmayı talep etme hakkına sahiptir. Eser sahibinin bu hakkı, bu eserlerin ticaretini yapanlar tarafından eseri satın alan veya elde eden kişilere müzayede ve satış katalogu veya ilgili belgeler ile açıklanır.

(Değişik: 7/6/1995 - 4110/7 md.) Aslın maliki, eser sahibi ile yapmış olduğu sözleşme şartlarına göre eser üzerinde tasarruf edebilir. Ancak eseri bozamaz ve yok edemez ve eser sahibinin haklarına zarar veremez.

(Ek: 7/6/1995 - 4110/7 md.) Eserin tek ve özgün olması durumunda eser sahibi, kendisine ait tüm dönemleri kapsayan çalışma ve sergilerde kullanmak amacıyla, koruma şartlarını yerine getirerek iade edilmek üzere eseri isteyebilir."

Eserin aslına ulaşma hakkı, "eser sahibinin, eserin malik ve zilyedinden, kanunda öngörüldüğü şekilde yararlanmak amacıyla, eserin kendisine –geçici olarak- verilmesini veya eserinden yararlanılmasına müsaade edilmesini isteme hakkı" olarak tanımlanabilir.¹⁹⁰ Eserden faydalanma talebi, eserin zilyedine, yani onu fiilen hâkimiyetinde bulunduran kişiye karşı ileri sürülebilir.¹⁹¹ Burada zilyedin, eserin cisimlendiği malı eser sahibinin veya işleme ve çoğaltma hakkı sahibinin istifadesine

---

¹⁸⁹ Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 90.

¹⁹⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 174.

¹⁹¹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 156.

hazır vaziyette bulundurma borcu, kanunen zilyetliğe bağlanmış bir borç, yani eşyaya bağlı borç hükmündedir.¹⁹² Zilyedin bu borcunu MK. md. 2 iyi niyet kuralları çerçevesinde yerine getirmesi gerekir. Zilyet kanunen kendisine yüklenmiş olan bu yükümlülüğü yerine getirmemezse yapılacak bir ihtarla temerrüde düşürülür ve şartları varsa aleyhine tazminat davası açılabilir.¹⁹³ Kanunun bu maddesi ile eserin cisimlendiği eşyanın malikinin mülkiyet hakkının, eser sahibinin hakları ile sınırlandırılması söz konusudur.¹⁹⁴

Bu madde ile zilyetten, zilyetliğini sona erdirecek şekilde malı tevdi etmesi istenemez. Zilyet, eser sahibiyle mali hak sahiplerinin eserden yararlanmalarını haklı gösterecek ölçüler içinde bu talebi yerine getirmekle yükümlüdür.¹⁹⁵ Hakkın kullanılmasına eser sahibinin, eserin bulunduğu yere girmesine müsaade etmek; eserin korunduğu yerin muhafaza görevlilerine gerekli talimatı vermek verilebilir. Bazı hallerde ise eserin aslının çoğaltılmasının veya işlenmesinin mümkün olduğu bir yere götürülmesi gerekebilir.¹⁹⁶ Eser sahibinin, eserin aslına ulaşma talebi eserden geçici bir süre yararlanmaya yönelik olmalıdır. Buradaki geçici sürenin tayini her somut olaya göre değerlendirilerek tespit edilmelidir.¹⁹⁷ Eser sahibinin eserin aslına ulaşma hakkının, eserin aslının geçici bir süre kendisine verilmesini isteyip isteyememeği konusunu kapsayıp kapsamadığı doktrinde tartışmalı olup Ateş bu konuda, “17’nci maddenin ilk fıkrasında 4630 sayılı kanun ile yapılan değişiklikten sonra eser sahibinin, eserin malikinden eserin aslının geçici olarak kendisine verilmesini isteyebileceği” görüşünü¹⁹⁸ taşımakta iken Kılıçoğlu ise maddede yapılan değişiklik ile eser sahibinin geçici olarak eser aslının kendisine teslimini isteme hakkının olduğu sonucuna varılabilir ise de bu yorumun doğru olmayacağı, mülkiyet

---

¹⁹² Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 112.

¹⁹³ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 125.

¹⁹⁴ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 278.

¹⁹⁵ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 112.

¹⁹⁶ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 335-336.

¹⁹⁷ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 280.

¹⁹⁸ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 155.

hakkının Anayasal temel bir hak olması sebebi ile zilyetten eserin aslının teslimini isteyecek şekilde maddenin yorumlanmaması gerektiği görüşünü¹⁹⁹ taşımaktadır.

FSEK md. 17’de sayılan ve eser sahibinin malik veya zilyetten yararlanmayı talep edebileceği eserler ayrıntısı ile şunlardır:

-“Yağlı ve suluboya tablolar; her türlü resimler, desenler, pasteller, gravürler, güzel yazılar ve tezhipler, kazıma, oyma, kakma veya benzeri usullerle maden, taş, ağaç veya diğer maddelerle çizilen veya tespit edilen eserler, kaligrafi, serigrafi” (md. 4/I-1) eserleriyle “heykeller, kabartmalar ve oymaların” (md. 4/I-2) asılları,

- “Herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler ve her biçim altında ifade edilen bilgisayar programları ve bir sonraki aşamada program sonucu doğurması koşuluyla bunların hazırlık tasarımlarının” yazarlarca el yazısıyla yazılmış asılları (md. 2/I-1),

- “Musiki eserlerinin, bestecilerin el yazısıyla yazılmış” asılları (md. 3). Bununla beraber “aslı” başka şahısların elinde bulunan diğer eser türlerinden, “mesela el yazması bir bilim veya edebiyat eserinden” yararlanmak için de bu yetki kullanılabilir.²⁰⁰

Eserin aslına ulaşma hakkı gerekli hallerde, eser sahibine ve FSEK md. 19’da gösterilen haleflere aittir. İştirak halinde ve müşterek eser sahipliğinde her bir eser sahibi ferden ve diğer eser sahiplerinden bağımsız olarak esere ulaşma hakkına sahiptir. İşlenme eserlerde, eser sahibi ve işleyen de aynı şekilde ve birbirinden bağımsız olarak esere ulaşma hakkına sahiptir.²⁰¹

2.4.2. Sergileme (Teşhir) Hakkı

FSEK md. 17 hükmüne 4110 sayılı Kanunla eklenen son fıkra ile özel bir durum için eser sahibine, eserin kendisine tevdiini isteme yetkisi tanınmıştır. Buna göre, “eser sahibi, eserin tek ve özgün olması durumunda, kendisine ait tüm dönemleri kapsayan çalışma ve sergilerde kullanmak amacıyla, koruma şartlarını yerine getirerek iade edilmek üzere” eseri isteyebilir. (FSEK md. 17/III) Bu madde uyarınca eser sahibi ve malik arasında

---

¹⁹⁹ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 281.

²⁰⁰ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 111.

²⁰¹ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 343.

kurulacak ilişki ödünç verme ilişkisi (vedia) olarak nitelendirilebilir.²⁰²

FSEK md. 17'nin III. Fıkrasında açıkça eserin aslının eser sahibine teslimi düzenlenmiştir. Yasa koyucu eser sahibi ile eserin cisimlendiği eşyanın maliki arasındaki çatışmayı eser sahibi lehine bazı koşullara bağlayarak çözmüştür. Bu madde hükmünce eser sahibinin, eserin aslının kendisine verilmesini isteyebilmesi için; eserin tek ve özgün olması, eserin çalışma ve sergilerde kullanılma ihtiyacının bulunması ve eser sahibinin eserin aslını korumaya dair koşulları sağlamış olması ve eser sahibin eserin zilyetliğinin kendisine verilmesini talep etmiş olması gerekmektedir.²⁰³

FSEK md. 17'de belirtilmiş olan bu hakkın kullanılabilmesi ancak gerekli hallerde ve gerekli nispette mümkün olabilecek olup başka yollarla esere ulaşma imkânı bulunduğu hallerde ise kullanılması mümkün olmayacaktır.²⁰⁴ Bu hakkın kullanılması için malike yapılan her talep kendi öznel şartlarında ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Örneğin eser sahibinin uzun sürecek bir sergi programı için malike yapmış olduğu başvuruyu malik haklı gerekçeleri bulunmakta ise geri çevirebilecektir. Böyle bir durumda mahkemeye yapılacak olan başvuruda mahkeme her iki tarafında çıkarlarına uygun bir karar vermelidir.²⁰⁵

2.4.3. Eseri Tahrip Etmeyi Önleme Hakkı

FSEK md. 17'nin II. Fıkrası ile eserin aslının malikinin eser üzerindeki tasarruf haklarına bazı sınırlamalar getirilmiştir. Eserin cisimlendiği maddenin maliki, eser üzerinde tasarruf edebilir, maddenin mülkiyetini başkasına devredebilir, başkalarına kullanma hakkı temin edebilir fakat eser aslının maliki “eseri bozamaz, yok edemez, eser sahibinin haklarına zarar vermez.”²⁰⁶

---

²⁰² Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 90; Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları*, 84.

²⁰³ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 282.

²⁰⁴ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 339-340.

²⁰⁵ Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 90; Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları*, 84.

²⁰⁶ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 282.

FSEK md. 17, FSEK md. 16/I ile paralellik göstermektedir. Her iki madde ile amaç eserin bütünlüğünün korunmasıdır. FSEK md. 16/I ve md. 17/II ile eser sahibine getirilen korumaya benzer bir düzenleme Bern Sözleşmesi mükerrer 6'ncı madde de yer almaktadır.

Bern Sözleşmesi mükerrer 6/1:

“Eser sahibinin mali haklarından bağımsız olarak ve bu hakların devrinden sonra dahi, eser sahibi, eseri üzerindeki sahipliğini ileri sürmek ve eserin her türlü tahrifine, bozulmasına veya diğer değişikliklerine veya şeref veya itibarına zarar verebilecek her türlü küçük düşürücü fiillere itiraz etme hakkına sahip olacaktır”

FSEK md. 17/II uygulamasında eser sahibinin ve malikin karşılıklı menfaatler dengesi dikkate alınmalıdır. Bazı hallerde eser sahibinin, eserde yapılması gerekli zorunlu müdahalelere izin vermesi gerekebilir, örneğin bir mimari yapıda tadilat yapılması gibi. Bu madde ile getirilen koruma mutlak ve kayıtsız bir koruma değildir. Her somut olayda eser üzerinde yapılmak istenilen değişikliğin eserde yaratacağı etki, değişiklikten sonra ortaya çıkacak sonuç ve tarafların menfaatleri tartılarak karar verilmelidir.²⁰⁷ Eser üzerinde yapılmış olan değişiklikler yalnızca eser sahibinin arzu ve isteklerine göre değil objektif ölçülere göre değerlendirilmelidir.

Bu madde kapsamında mimari eserlere de ayrıca değinilmesi gerekmektedir. Zira mimari eserler, diğer fikir ve sanat eserlerden farklı olarak estetik kaygı yanı sıra ihtiyaç kaygısı ile de yapılmaktadırlar. İhtiyaç sebebi ile örneğin oturmak amacı ile yapılan bir mimari eserde bina sahibi zamanla binada tadilat yaptırmak, binaya eklenti yapmak, boyasını değiştirmek ya da yapıyı tamamen yıkmak isteyebilir. Bu hallerde bina sahibinin eserde yapmak istediği değişiklikler yapının estetik değerini ve niteliğini değiştirecek ölçüde ise, bina sahibi eser sahibinden önceden yapılmış bir sözleşme ile veya sonradan yetki almamış ise eserde değişiklik yapmak hakkına sahip olamayacaktır. Lakin yapılmak istenilen değişiklikler bazı teknik yeniliklerden veya başkaca hukuki zorunluluklardan kaynaklanabilir. Örneğin değişiklik yapma ihtiyacı İmar Kanununda veya deprem yönetmeliğinde yapılan değişiklikten kaynaklanabilecektir. Bu gibi hallerde ise eser

---

²⁰⁷ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 318.

sahibinden izin alınmasına gerek bulunmamaktadır.²⁰⁸

Eser maliki aslına sahip olduğu bir eseri çeşitli nedenlerle artık elinde tutmak istemiyor ise eser sahibine ulaşarak, eseri geri almasını teklif etmelidir.²⁰⁹

Bu madde ile eserin malikinin, eşya hukukundan doğan mülkiyet hakkına, eser sahibi lehine sınırlama getirilmiştir.²¹⁰ Kılıçoğlu maddeyi eleştirmekte ve “aslının malikinin eserde sahibinin şeref ve itibarını zedelememek kaydıyla serbestçe tasarruf edebilmesi” gerektiği görüşünü beyan etmektedir.²¹¹

---

²⁰⁸ Hamdi Yasaman, “Mimari Proje ve Mimari Eserler”, *Fikri Mülkiyet Hukuku Yılığı 2010*, Der. Tekin Memiş (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2011), 567.

²⁰⁹ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 329.

²¹⁰ Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 90.

²¹¹ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 282.

III. BÖLÜM

3. Manevi Hakların Kullanılması

3.1. Genel Olarak

Manevi hakları kullanma yetkisi münhasıran eser sahibine ait olmakla birlikte FSEK’de eser sahibi dışında bazı kimselerin de manevi hakları kullanabileceği düzenlenmiştir. Buna göre manevi hakları kimlerin kullanabileceğini, eser sahibi hayatta iken manevi hakları kullanabilecekler ve eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakları kullanabilecekler ve bağlantılı hak sahipleri şeklinde üç başlık altında toplayabiliriz.

3.2. Eser Sahibi Hayatta İken Manevi Hakların Kullanımı

Bilindiği üzere eserin yaratılması ile doğan manevi hakların kullanımı eser sahibine aittir. FSEK md. 18’e göre eser sahibi gerçek kişiyse yaşadığı, tüzel kişiyse tüzel kişiliğinin devam ettiği müddetçe 14, 15 ve 16’ncı maddeler gereğince haiz olduğu manevi hakları kullanabilir. Ancak kanun bazı hallerde manevi hakların kendisinin değil, fakat bunları kullanma yetkisinin devrine imkân tanımıştır. FSEK md. 14/1 ve 15/1 hükümlerinde öngörülen manevi hakların kullanılması, eser sahibi tarafından hayattayken başkalarına bırakılabileceği gibi, onun ölümünden sonra da md. 19/1’de belirtilen şahıslara intikal edecektir. Bu husus “manevi hakları şahsiyet haklarından ayıran noktalardan biridir”.²¹²

Ayrıca aşağıda inceleneceği üzere eser sahibinin bazı mali hakları devretmiş olması zorunlu olarak bazı manevi hakları da devretmiş olduğu anlamına gelebilecektir.

---

²¹² Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 98.

3.2.1. Manevi Hakların Eser Sahibi Tarafından Bizzat Kullanılması ve Devri

Yukarıda da değinilmiş olduğu üzere manevi hakların kullanımı münhasıran eser sahibine aittir. Zira manevi hakların kullanımı, eser sahibinin eseri üzerindeki manevi menfaatlerini²¹³ etkileyecek kullanımlar olması yanı sıra eser sahibinin kişilik hakları ile de yakından ilgilidir. Bu hakların eser sahibi dışında kişilerce kullanımı hem esere hem de eser sahibine telafisi imkânsız zararlar verebilecektir. Bu sebeple manevi hakların kullanımı münhasıran eser sahibine bırakılmıştır.

Manevi hakların kullanımı eser sahibine ait ve FSEK kapsamında manevi hakların devri mümkün değil ise de manevi hakların kullanımının devrinin mümkün olduğu kabul edilmektedir.²¹⁴ Manevi hakların kullanımının devrinin, manevi hakların kullanılmasının

---

²¹³ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 206

²¹⁴ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 206; Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 128; Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 134.

*“Öte yandan FSEK 52 maddesine göre, mali haklara ilişkin sözleşme ve tasarrufların yazılı olması gerektiği, bu koşulun sıhhat şartı niteliğinde bulunduğu, Dairemizin 4.12.1975 gün, 1975/4967 - 7001 sayılı kararında vurgulandığı gibi, sıhhat vasfının "Zımni Rıza" veya "Zımni İzin" ile ortadan kaldırılamayacağı benimsenmekle ve uygulama bu doğrultuda devam etmektedir. Ayrıca bazı hallerde manevi hakların kullanılmasına eser sahibinin yazılı izin vermesi ile muvafakat edebileceği öğretide bazı yazarlarca kabul edildiği gibi Dairemizce de bu husus benimsenmiş bulunmaktadır (Bkz. Nuşin Ayiter, *Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri Ank. 1981 Sh. 198, Şafak Erel, Türk Fikir ve Sanat Hukuku Sh. 98, Y. 11. HD. 12.12.1995, E: 1995/6393-9199).FSEK. 16/1 maddesinde (eserde eser sahibinin izni olmadan kısaltma ekleme ve değiştirme yapılamaz) kuralı ile aynı Yasanın 52 madde de yer alan yazılı sözleşme ve izin kuralının sıhhat şartı olması karşısında MK. 2. maddesinin somut olaya uygulanıp uygulanmayacağıının da tartışılması gerekir. BK.nun 11. maddesinin 2. fıkrasına göre, kanunun öngördüğü şekil, bir geçerlik (sıhhat şartı) olarak düzenlemiş ise buna uyulmadan yapılan sözleşmeler ve hukuki işlemler geçersizdir. Bu geçersizliğin hukuki mahiyeti tartışmalı olmakla birlikte İsviçre Federal Federal Mahkemesi ve Yargıtay burada butlan'dan söz edebileceğini, bunun hakim tarafından re'sen gözönünde bulundurulacağını kabul etmektedir. Şekle aykırılık ile hakkın kötüye kullanılması yasağı kuralının çatışması halinde hangisine öncelik verileceği de uygulamada tartışılmıştır. Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel**

başka bir kimseye bırakılması yani bir tür kullanım yetkisi verilmesi olarak anlaşılması gerekmektedir.²¹⁵

Manevi hakların kullanımının devri herhangi bir şekil şartına bağlı olmadığı²¹⁶ gibi açık veya örtülü bir şekilde de yapılmış olabilir.²¹⁷ Eser sahibi, manevi hakların kullanımını devretmiş olsa dahi bu hakların kullanımı eser sahibinin şeref ve şöhretini zedeleyecek veya eserin nitelik ve özelliklerini değiştirecek şekilde olur ise eser sahibi her zaman bu kullanımlara müdahale hakkına sahiptir.²¹⁸

Eser sahibi FSEK md. 14’de yer alan eserini kamuya sunma manevi hakkının kullanımını bir başkasına devredebilir. Bu hakkın devredilmiş olması eser üzerindeki diğer hakların örneğin eserin çoğaltılması, temsili, işlenmesi gibi maddi hakların da devredildiği

---

Kurulunun 30.9.1988 gün, E: 1987/2, K: 1988/2, YHGK.nun 12.5.1965 gün, E: 5/D-4 K: 203,13.2.1974 gün, 524/103 sayılı, 2.10.1974 gün 2/810 1043,7.12.1983 gün 4/224 1276 sayılı kararlarında vurgulandığı gibi MK.nun 2. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen hakkın kötüye kullanılması yasağı kuralının amacı, hakime özel ve istisnai hallerde (adalete uygun düşecek şekilde) hüküm verme imkanı sağlamaktır. Hukukun her alanında uygulanma niteliğine sahip olan hakkın kötüye kullanılması yasağı, şekle aykırılığı ileri sürme hakkı için de bir sınır teşkil etmekte olup bu buyurucu kuralın hakim tarafından resen gözetilmesi gerektiği ve bu hususun kamu düzenini ilgilendirdiği kabul edilmektedir. Sonuç olarak somut olayın özelliği itibariyle davacının eserde izni olmadan ekleme ve değiştirme yapılamayacağı şeklindeki iddiası yukarıda özetlenen duruma göre MK. 2/2 fıkrasında yazılı hakkın kötüye kullanılması olarak öngörüldüğünden kabul edilmemiştir. Dairemizin 16.6.1998 gün, 1998/2033 4576 sayılı onama kararının gerekçesi değiştirilerek yukarıda gerekçelerle onama kararı doğru bulunduğundan davacı vekilinin karar düzeltme talebinin reddine karar vermek gerekmiştir.”

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 1998/1003, K. 1999/250, T. 29.1.1999<http://www.kazanci.com/>[08.09.2019]

²¹⁵ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 206

²¹⁶ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 206; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 207.

²¹⁷ Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 128.

²¹⁸ A.g.e., 128.

anlamına gelmeyecektir.²¹⁹

Eser sahibi isterse eserin kamuya sunulması yetkisi yanı sıra, eserin kamuya sunulma zamanı ve tarzını belirleme yetkisini de bir başkasına devredebilir. Bu durumda devir alan eseri, eser sahibi ile belirledikleri süre ve tarzda, eğer böyle bir belirleme yapılmamış ise eserin meydana getiriliş amacı ve halin icabına göre zaman ve tarzını belirleyerek eseri kamuya sunmalıdır.²²⁰ Eserin uygun olmayan bir zamanda veya gecikerek kamuya sunulması eser sahibinin manevi hakkını ihlal edecek olup bu durum eser sahibine sözleşmeden cayma hakkı verecektir.²²¹

FSEK md. 14/II'de yer alan eserin muhtevası hakkında bilgi verme yetkisi de eser sahibine ait bir yetki ise de eser sahibi bu yetkiyi de diğer yetkiler gibi üçüncü kişilere devredebilecektir. Zira eser sahibi eseri kamuya sunma yetkisini üçüncü bir kişiye devretmiş ise eser sahibinin açık beyanı bulunmasa bile eser hakkında bilgi verme yetkisini de devretmiş olduğunun kabulü gerekmektedir.²²² FSEK md. 14/III'de eserin umuma arz edilme veya yayımlanma tarzının, eser sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek mahiyette olamayacağı belirtilmiştir. Eğer ki eserin umuma arzı veya yayımlanma tarzı eser sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek nitelikte olur ise eser sahibi yazılı izin vermiş olsa dahi eserin umuma tanıtılması veya yayımlanmasını yasaklayabilecektir. Eser sahibinin, şeref ve itibarının zedelendiği sebebi ile eserin umuma tanıtılması veya yayımlanmasını yasaklaması objektif ölçülere göre belirlenmelidir, aksi halde diğer tarafa tazminat ödemek zorunda kalabilecektir. Kılıçoğlu, FSEK md. 14/III son cümlede yer alan “diğer tarafın tazminat hakkı saklıdır” hükmünden anlaşılması gerekeni şu şekilde ifade etmiştir : “eser sahibi, bu hükme rağmen eserinin umuma arz edilmesi ve yayımlanması tarzına ilişkin yetkisini, şeref ve itibarını zedeleyecek biçimde diğer tarafa

---

²¹⁹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 135; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 165.

²²⁰ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 137.

²²¹ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 103.

²²² Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 138; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 104.

bırakmışsa, sözleşme hükümsüz sayıldığından diğer tarafın bu yüzden uğradığı zararın eser sahibi tarafından tazmin edilmesini talep hakkı olacaktır.”²²³

FSEK md. 16’da düzenlenmiş olan eserde değişiklik yapılmasını menetme yetkisinin de üçüncü kişilere devri mümkündür.

3.2.2. Manevi Hakların Maddi Hak Sahiplerince Kullanılması

Eser sahibince bazı maddi hakların devri, zorunlu olarak bazı manevi hakların da devredildiğinin kabulünü gerektirebilir. Örneğin eser kamuya sunulmadan eser sahibince esere ilişkin işlenme, yayma veya radyo ile temsile ilişkin maddi hakları devredilmiş ise bu hakların kullanımı ancak eserin kamuya sunulması ile mümkün olacağından, bu maddi haklar ile birlikte eser sahibince açıkça yasaklanmamış ise eserin kamuya sunulması manevi hakkının da devredilmiş olduğunun kabulü gerekmektedir.²²⁴ Çoğaltma hakkında ise aynı kabul mümkün olmayacaktır. Çoğaltma hakkının devredilmiş olması, eser sahibinin çoğaltılmış nüshaları kamuya sunma yetkisini de devrettiği anlamına gelmeyecektir.²²⁵

FSEK md. 40/II’de yer alan “*Üzerlerine, sahibi tarafından sarahaten menedici bir kayıt konulmuş olmadıkça güzel sanat eserleri, malikleri veya bunların muvafakatiyle başkaları tarafından umumi mahallerde teşhir edilebilir.*” hükmü güzel sanat eserleri bakımından kamuya sunma hakkının devredilmiş sayılmasına ilişkin karine olarak kabul edilmektedir. Bu madde uyarınca bir güzel sanat eserini satış yolu ile ilk kez devralan kişi, eser sahibince açıkça yasaklanmamış ise bizzat kendi veya yetkilendireceği bir kişi aracılığı ile eseri kamuya açık yerlerde sergileyebilecektir.

FSEK md. 14/II’de “Eserin umuma arz edilmesi veya yayımlanma tarzı, sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek mahiyette ise eser sahibi, başkasına yazılı izin vermiş olsa bile eserin gerek aslının gerek işlenmiş şeklinin umuma tanıtılmasını veya yayımlanmasını menedebilir. Menetme yetkisinden sözleşme ile vazgeçmek hükümsüzdür. Diğer tarafın

²²³ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 267.

²²⁴ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 135; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 101; Öztrak, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar*, 54.

²²⁵ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 101.

tazminat hakkı saklıdır.” Hükümü yer almakta olup bu hüküm uyarınca eseri kamuya sunma yetkisini devir alan mali hak sahiplerinin bu kullanımı, eser sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek şekilde olmamalıdır.²²⁶ Madde metninde yer aldığı üzere eser sahibinin bu haktan sözleşme ile vazgeçmesi hükümsüzdür. Son fıkrada yer aldığı üzere eğer ki eser sahibi kamuya sunma yetkisini haklı bir neden olmadan geriye alır ise diğer tarafa tazminat ödemek zorunda kalabilecektir.

FSEK md. 14 ve 16’da düzenlemiş olan manevi hakların aksine md. 15’de düzenlenmiş olan eser sahibi olarak adın belirtilmesini isteme hakkının mali hakların devri ile devredilmiş sayılması mümkün değildir. Eser üzerindeki mali haklar devredilmiş olsa bile eser sahibi eserin kendisine ait olduğunu her zaman açıklama hakkına sahiptir.²²⁷ Eser sahibi yayımlanan kitabına gerçek adı yerine müstear adını koymak iradesini beyan etmiş ise, mali hakları devralan kişi, eser sahibin bu iradesine aykırı olarak yayımlanan esere eser sahibinin gerçek adını koyamayacaktır.²²⁸

FSEK md. 16’da düzenlenmiş olan eserde değişiklik yapılmasını menetme yetkisinin de bir kısım mali hakların devri ile birlikte bazı hallerde devrinin zorunlu olduğunun kabulü gerekmektedir. Zira bazı mali hakların kullanımı eserde değişiklik yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Örneğin işleme hakkının devrinde eserde değişiklik yapılması zorunluluktur.²²⁹

FSEK md. 16/II’de yer alan “Kanunun veya eser sahibinin müsaadesiyle bir eseri işleyen, umuma arz eden, çoğaltan, yayımlayan, temsil eden veya başka bir suretle yayan kimse; işleme, çoğaltma, temsil veya yayım tekniği icabı zaruri görülen değiştirmeleri eser sahibinin hususi bir izni olmaksızın da yapabilir” hükmü ile de bazı zorunluluklar icabı yapılması gerekli değişiklikler yönünden mali hak sahiplerine kanunen bir koruma sağlanmıştır. Yapılacak bu değişiklikler objektif olarak değerlendirilmelidir, eser sahibi şeref ve itibarını düşüren, eserin nitelik ve özelliğini bozan değişikliklere önceden izin

---

²²⁶ A.g.e., 101.

²²⁷ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 142.

²²⁸ A.g.e., 142.

²²⁹ A.g.e., 146.

vermiş olsa dahi her zaman karşı koyabilir ve eserin kamuya sunulmasına engel olabilir.²³⁰ Eser sahibinin yapılan değişiklikleri menetme yetkisinden bu hususta sözleşme yapılmış olsa bile vazgeçmesi de mümkün değildir (FSEK md. 16/III).

FSEK md. 16/II kapsamında eserde yapılabilecek değişikliğin teknik açıdan zorunlu olması gerekmektedir. Buradaki teknik zorunluluğa “çoğaltılacak olan kitapta yer alması gereken bir şekil ya da resmin, teknik açıdan basımının mümkün olmaması, küçültülmesi ya da o sayfadan çıkartılması ” örnek olarak verilebilir.²³¹

FSEK md. 16/II’de yer alan eser sahibinin yapılan değişikliğe katlanma yükümlülüğüne benzer bir düzenlemeye FSEK md. 80/IV’de yer verilmiş olup bu madde uyarınca da “sinema eserinin birlikte sahipleri, filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren yapımcıya mali haklarını devrettikten sonra, sözleşmede aksine hüküm yoksa ve özel bir hüküm bulunmadığı takdirde, filmin dublajına veya alt yazısına itiraz edemeyeceklerdir”.²³²

Eserde zorunlu olmayan değişiklikler için eser sahibinden izin alınması gerekmektedir. Zorunlu olan değişiklikler dışındaki değişikliklere izin verme yetkisinin miras yolu ile intikali mümkün değil iken üçüncü şahıslara devrinin Ateş ve Tekinalp mümkün olduğunu, Erel ise mümkün olmadığını belirtmiştir.²³³ Biz bu konuda devrinin mümkün olduğuna dair düşünceye katılmaktayız.

3.2.3. FSEK md. 18/2 Uyarınca Hak Sahipliği ve Manevi Hakların Kullanımı

FSEK md. 18/II’de “Aralarındaki özel sözleşmeden veya işin mahiyetinden aksi anlaşılmadıkça; memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserler üzerindeki haklar bunları çalıştıran veya tayin edenlerce kullanılır. Tüzel kişilerin uzuvları hakkında da bu kural uygulanır.” Hükümü yer almaktadır. Bu madde hükmüne göre memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirdikleri eserlerin sahibi,

---

²³⁰ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 109.

²³¹ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 267.

²³² Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 146.

²³³ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 109; Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 147; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 172.

eseri maddi fiiliyle meydana getiren memur, hizmetli ve işçi olacak iken, bu kişileri istihdam edenlerde bu esere ilişkin hakların kullanıcısı olacaktır.²³⁴ Bu madde hükmünce istihdam edenlerin, istihdam edilen kişilerce yaratılmış eserler üzerindeki hakların kullanıcısı olabilmeleri için eserin, istihdam edene ait işin yapılması sırasında meydana gelmiş olması gerekmektedir.

İstihdam ilişkileri çerçevesinde meydana getirilmiş olan eserin sahibi nasıl ki eseri vücuda getiren kişi ise, manevi hakların sahibi de eseri vücuda getiren gerçek kişidir. Zira manevi haklar eser sahipliğinden ayrılmayan, eser ile onu meydana getiren arasında kişisel ilişkiyi tesis eden bağıdır.²³⁵

İş görme ve istihdam ilişkileri çerçevesinde meydana getirilen eserin manevi haklarının sahibi her ne kadar eseri meydana getiren gerçek kişi ise de eser üzerindeki manevi hakların işverenlerce kullanılıp kullanılmayacağına dair doktrinde tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Bu konuda Ateş, bizimde katılmakta olduğumuz görüşünde “eseri vücuda getirenin kişiliğini zedelediği ölçüde ve mali hakların kullanılabilmesinin gerektirdiği nispette işveren veya tüzel kişilerce de manevi hakların kullanabileceğini”²³⁶ ifade etmektedir. FSEK md. 18/II’de de “eserler üzerindeki haklar” ifadesi kullanılmış olup madde metninde yalnızca maddi haklar belirtmesi yapılmamıştır. Bu görüş pratikte karşılaşılabilecek birçok sorunun çözümüne olanak sağlamaktadır. Örneğin istihdam edilenin “umuma arz yetkisi” ile istihdam edenin “yayma hakkının” karşı karşıya geldiği durumlarda istihdam edilen, umuma arz yetkisini kullanmak istemez veya istihdam edenin öngördüğü tarihten başka bir tarihte veya tarzda arz edilmesini isterse, istihdam edenin yayma hakkını kullanması mümkün olmayacaktır. Bu durumda da FSEK

---

²³⁴ Ateş, *Fikri Hukukta Eser Sahipliği*, 333-345; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 145.

²³⁵ Ateş, *Fikri Hukukta Eser Sahipliği*, 363.

²³⁶ Ateş, *Fikri Hukukta Eser Sahipliği*, 365-366; Funda Cinoğlu, “Eser Üzerinde İşverenin Hak Sahipliği”, (Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010), 83.

md.18/f.2'nin amacına aykırı bir durum ortaya çıkacaktır.²³⁷ Tabi ki istihdam edilenin umuma arz konusunda yetkisini kullanmak istememesi henüz eserini tam anlamı ile tamamlamadığı düşüncesinden veya eserin yayınlanma zamanını uygun bulmamasından da kaynaklanabilecektir. Bu durumlarda daha çok parasal kaygı ile hareket eden istihdam eden ile istihdam edilenin çatışması söz konusu olacaktır. Bu durumda Öztan “eserdeki yaratma derecesinin yüksekliği”ne bakılmasını önermektedir.²³⁸ Ayrıca Ateş'in de görüşünde belirtmiş olduğu gibi istihdam edilene ait manevi hakkın kullanımı eser sahibinin “kişiliğini zedelediği ölçüde” olmalıdır, eser sahibince henüz tamamlanmamış bir eserin umuma arzı eser sahibinin kişiliğini zedeleyen bir durum olarak kabul edilebilecektir.

Öztan, memur, hizmetli veya işçi tarafından yaratılan bir eserde, esere bağlı manevi hakların sahibinin memur, hizmetli veya işçi olacağını vurgulamış olmakla, FSEK'de 1995 yılında 4110 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten sonrası dönemde memur, hizmetli ve işçilerin işlerini görürken meydana getirmiş oldukları eserler üzerindeki mali hakların, istihdam edenlere, manevi hakların ise kullanımları da dahil istihdam edilenlere ait olacağı esasının dolaylı bir şekilde korunmuş olduğunu belirtmiştir. Öztan bu belirtmeyi yapmış olması yanı sıra kanunda yer verilen bu çözüm tarzının isabetli olmadığını, doğru çözüm tazının “bir taraftan hem manevi hem de mali hakları, sisteminin (Monist Teori) de tabi sonucu olarak, eser sahibine bırakmak, bu konuda herhangi bir ayrıma gitmemek, ama buna karşılık kendisine fırsat veren, çalışma ve eser yaratma imkânı ve ortamı sağlayan işverene de bunların karşılığını ödemek” olacağını da ayrıca belirtmiştir.

Tekinalp ise bu görüşün aksine, işveren ve tüzel kişilerin yalnızca mali hakları kullanmaya yetkili oldukları, manevi hakları ise ancak çalışanların izni ile kullanabilecek oldukları görüşüne sahiptir.²³⁹ Suluk/Orhan da yine aynı görüşü yani işverenin yalnızca

---

²³⁷ Özge Yıldız, “Çalışanların Meydana Getirdiği Eserler”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. LXXII, S. 2 (2014): 505; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 244.

²³⁸ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 244-245, dn. 34, 35.

²³⁹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 143-147.

mali haklara sahip olabileceği görüşünü taşımaktadırlar.²⁴⁰

Ayrıca vurgulamak gerekli ki, FSEK md. 18/2 uyarınca istihdam edilenlerce meydana getirilen eserler üzerindeki hakların, istihdam edenlerce kullanılabilmesi için taraflar arasında yapılmış bir sözleşme ile aksi kararlaştırılmamış veya somut olay gereği aksinin anlaşılmıyor olması gerekmektedir.²⁴¹

3.3. Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Manevi Hakların Kullanımı

FSEK'in "hakları kullanabilecek kimseler" kenar başlıklı 19. Maddesinde eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakların kullanıma dair düzenleme yapılmıştır. Doktrinde bu konu ile ilgili diğer görüşler yanı sıra, en önemlisi olarak kabul edilen "yakınların hakkı teorisi"ne²⁴² göre Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 19'uncu maddesinde sayılan kişiler, aynı madde de öngörülen şartlar çerçevesinde hukuk davalarını açabilirler. Teori, manevi hakların terekeye bağlı olduğu görüşüne dayanmamakta, yakınlarla bağımsız bir hak bahşetmektedir.²⁴³ Bu hakkın (yakınların hakkı) kullanılması ile ölen eser sahibinin manevi haklarıyla ilgili olarak, hakları kullanmaya yetkili kişilerin koruma talep etme imkânı da doğmaktadır.²⁴⁴ FSEK md. 19'da sayılan kişilere tanınan bu haklar, eser sahibinin haklarından bağımsız olup bu kişiler mirası reddetmiş olsalar dahi hakların sahibi olmaları yanı sıra bu hakları 3. Kişiye devretme imkânları da bulunmamaktadır.²⁴⁵

3.3.1. Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Manevi Hakları Kimlerin Kullanabileceği

Eser sahibinin ölümünden sonra eserden mali olarak yararlanmaya devam edecek olan ve eseri yaratan kişi ölmüş ise de bu kişi ile olan manevi bağları devam edecek olan mirasçıların elbette ki, eserin korunmasını ve esere yönelik tecavüzlerin kaldırılmasını

---

²⁴⁰ Cahit Suluk, Ali Orhan, *Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku: Genel Esaslar, Fikir ve Sanat Eserleri, Cilt II*, (İstanbul: Arıkan Yayıncılık, 2005), 299.

²⁴¹ Ateş, *Fikri Hukukta Eser Sahipliği*, 376.

²⁴² Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 162.

²⁴³ A.g.e., 162.

²⁴⁴ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 284.

²⁴⁵ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 162.

istemekte menfaatleri olacaktır.²⁴⁶ FSEK md. 19 uyarınca, eser sahibi ölüme bağlı bir tasarrufla ölümünden sonra manevi hakların kullanılış tarzını veya kimin bu yetkileri kullanacağını belirlememiş ise bu yetkilerin eser sahibinin ölümünden sonra kullanılması yetkisine sahip olanlar dört başlık altında toplanabilecektir. Bunlar; (i) varsa vasiyeti yerine getirme görevlisi, (ii) bu tayin edilmemişse sırasıyla sağ kalan eş ile çocukları, mansup mirasçıları, ana-babası, kardeşleri, (iii) mali hak sahipleri, (iv) Kültür ve Turizm Bakanlığı'dır.

Manevi hakları, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md. 19/1'de sayıldığı sırasına göre kullanabilecek kimseler:

- “Eser sahibi tarafından belirlenen kişi veya kişiler,
- Eser sahibi tarafından tayin edilmişse, vasiyeti tenfiz memuru,
- Sağ kalan eş ile çocuklar ve mahsup mirasçılar (atanmış mirasçılar),
- Ana-baba,
- Kardeşlerdir”.²⁴⁷

---

²⁴⁶ Fethi Merdivan, “Manevi Hakların Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Kullanılması Ve Yakınların Dava Hakkı (Konuyla İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi)” *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, S. 1, (2004): 107.

²⁴⁷ “2- 5846 sayılı FSEK'nın 63. maddesine göre, bu Kanun'un tanıdığı mali haklar miras yolu ile intikal eder. Eser sahibinin aynı Yasa'da doğan manevi hakları ise ölümü halinde mirasçularına intikal etmezler. Ancak, eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakları kullanabilecek kimseler FSEK'nın 19. maddesinde belirtilmiştir.

FSEK'nın 19/1. maddesine göre, eser sahibi 14/1 ve 15/1. maddesi ile tanınan yetkilerinin kullanılış tarzlarını tespit etmemişse yahut bu hususu herhangi bir kimseye bırakmamışsa bu yetkilerin ölümünden sonra kullanılması, vasiyeti tenfiz memuruna, bu tayin edilmemişse sırasıyla sağ kalan eşi ile çocuklarına ve mansup mirasçularına, ana babasına, kardeşlerine aittir.

Aynı Yasa'nın 19/2. maddesine göre de, eser sahibinin ölümünden sonra yukarıdaki fıkrada sayılan kimseler eser sahibine 14, 15 ve 16. maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan hakları eser sahibinin ölümünden itibaren 70 yıl kendi namlarına kullanabilirler.

Davacılar da, işleme eser sahibi olan miras bırakanın eşi ve çocuğu olup, 19. maddeye göre manevi hakları kullanabilecek kişilerdir.

Dava konusu uyuşmazlıkta çözümlenmesi gereken husus, işleme eser sahibinin ölümünden sonra bu eserin davalı şirket tarafından izinsiz olarak umuma arz edilmesi nedeniyle FSEK'nın 14/1. fıkrası yoluyla aynı Yasanın 70/1. maddesine göre davacı mirasçılarının manevi hak tazminatı isteyip isteyemeyeceklerine ilişkindir. Bunun dışında, miras bırakanına ait işleme eserin izinsiz olarak umuma arz edilmesinin ve yayımlanma tarzının ayrıca, onun şeref ve haysiyetini zedeleyecek mahiyette olduğu yani FSEK'nın 14/3. maddesinin de ihlal edildiği hakkında bir iddia ve taraflar arasında uyuşmazlık mevcut değildir.

O halde, öncelikle FSEK'nın 19. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarının mirasçılarında sağladığı hak ve yetkilerin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

5846 sayılı FSEK'nın 19. maddesinin düzenleme biçimi gözönüne alındığında, anılan maddenin birinci fıkrasında; yukarıda sayılan kişilere "sırasıyla" FSEK'nın 14/1 ve 15/1. maddelerinde düzenlenen manevi hakların "kullanım tarzını tespit etme yetkisinin" verildiği, ikinci fıkrada ise, aynı Yasanın 14, 15 ve 16. maddelerinin üçüncü fıkrasında sayılan manevi hakları 70 yıl için "kendi namlarına kullanma hakkının" verildiği anlaşılmaktadır. Böylece, 19. maddede ayrı ayrı hak ve yetkilerin niteliği, bu hakları kullanabilecek kimseler ve sınırları belirterek eser sahibinin ölümünden sonra da bu maddede sayılan manevi haklar koruma altına alınmıştır.

FSEK'nın 19/1 maddesinde sayılan kimseler, 14/1 ve 14/2. fıkrası kapsamındaki manevi hakların kullanım tarzını eser sahibinin ölümünden sonra onun arzusuna uygun olarak belirleyecek ve bu haklarını koruyacaklardır. Başka bir anlatımla, yasada adı geçenler murise ait, eserinin umuma arz edilip edilmemesi, yayımlanma zamanı ve tarzını tayin yetkisi ile eseri sahibinin adı veya müstear adı ile yahut adsız olarak umuma arz etme veya yayımlama yetkisinin kullanımını murisin arzusuna uygun bir biçimde yerine getireceklerdir. Ayrıca, murisin sayılan manevi haklarına bir tecavüz halinde de, adı geçen kişiler kendilerine tanınan bu yetkinin doğal bir sonucu olarak tecavüz edene karşı tecavüzün refi ve men'i davalarını açabileceklerdir.

FSEK'nın sözü edilen 14/1 ve 15/1. maddelerinin ihlali halinde 19/1. fıkrada adı geçenlerin -somut uyuşmazlıktaki mirasçılar da dahil- manevi tazminat isteyip isteyemeyecekleri hususunun açıklığa kavuşturulması için aynı maddenin ikinci fıkrasının da birlikte incelenmesi gereklidir.

Bu kişiler kanununda belirli bir sıraya göre sayılmış olduğundan hakları kullanabilmeleri de bu sıraya göre gerçekleştirilebilecektir. Kanunda sayılmış olan bu sıralama miras hukuku kurallarına uymamaktadır, bu kişiler hakların kazanımı konusunda eser sahibinin halefi değildirler.²⁴⁸ FSEK md. 19’da sayılan kişiler salâhiyetlerini, mirasçılık sıfatından bağımsız olarak asli iktisap mahiyetinde elde etmektedirler.²⁴⁹ Kanunda sayılmış olan ilk iki sırada yer alanlar eser sahibi tarafından tayin edilebilirler, bunun sonucu olarak da salâhiyetlerini eser sahibinden alırlar. Sonraki üç sırada yer alanların tayinleri ise kanuna

---

FSEK'nın 19/2. fıkrasında adı geçenlerin sahip oldukları haklar ve bunların sınırları birinci fıkradan farklı bir biçimde düzenlenmiştir. İkinci fıkrada, 14, 15 ve 16. maddelerin üçüncü fıkralarında sayılan manevi haklar bakımından adı geçenlere, eser sahibinin ölümü ile birlikte halefiyet veya mirasçılık sıfatından aynı olarak 70 yıl süre ile kanundan doğan bağımsız bir hak tanınmıştır. Söz konusu hak ile, eser sahibinin ölümünden sonra şeref ve haysiyetini zedeleyecek nitelikteki manevi hak ihlallerinin ortaya çıkması veya eser sahipliğinin ihtilâfi olması hallerinde, maddede adı geçenlere her türlü önleyici (tecavüzün refi ve men'i) ve tazminat davaları ve yine eser sahipliğinin tespiti davasını açmak imkanı verilmiştir.

FSEK'nın 19/1. maddesindeki hallerde ise adı geçenlere kendi namlarına kullanabilecekleri müstakil bir hak tanınmamıştır. Bu fıkrada sayılan haklar eser sahibinin 14/1 ve 15/1. fıkralardaki hakların kullanım tarzını belirleme yetkisi ile sınırlı olup, anılan hakların ihlali halinde maddede adı geçenlere tecavüzün giderilmesi ve önlenmesi için gerekli davaları açabilmek hakkını verdiği halde; FSEK'nın 70/1. maddesine dayalı tazminat isteme hakkı vermez. Bu açıklamalardan sonra somut uyuşmazlığa dönüldüğünde; işleme eser sahibinin mirasçısı olan davacıların isteminin, eserin davalı şirket tarafından izinsiz olarak umuma arzı nedeniyle FSEK'nın 14/1. maddesi yoluyla aynı Yasanın 70/1. maddesine dayalı manevi hak tazminatı olduğuna göre, FSEK'nın 19/1. fıkrası uyarınca davacıların tazminat talep etme hakları olamayacağından dolayı istem reddedilmelidir. Mahkemece aksine düşüncelerle tazminata hükmedilmesi doğru görülmediğinden kararın bozulması gerekmiştir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2004/14950, K. 2005/12769, T. 22.12.2005 <http://www.kazanci.com/> [10.09.2019]

²⁴⁸ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 200; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 284.

²⁴⁹ Merdivan, “Manevi Hakların Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Kullanılması Ve Yakınların Dava Hakkı (Konuyla İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi)”, 118-119; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 178.

dayanmaktadır.²⁵⁰ İlk sırada yer alan gerçek ve tüzel kişilere verilen salahiyet, eser sahibi hayattayken kullanmak üzere tanınmış olabileceği gibi onun ölümünden sonra kullanılmak üzere de tanınmış olabilir. Salahiyet, eser sahibi hayatta iken kullanılacaksa, ne tayin ne de bunun geri alınması herhangi bir şekilde bağlı değildir. Buna karşılık, üçüncü kişi, eser sahibinden aldığı salahiyeti, onun ölümden sonra kullanacaksa, tayin ölüme bağlı tasarruf ve onun şekline uyularak yapılmalıdır.²⁵¹

FSEK md. 19’da, eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakları kimlerin kullanabileceği belirlenir iken eser sahibinin iradesine öncelik verilmiştir. Eser sahibi hayatta iken ölüme bağlı bir tasarruf ile ölümünden sonra manevi hakları kimlerin kullanacağını belirlemiş olabilir. Eser sahibince böyle bir belirleme yapılmış ise eser sahibinin ölümünden sonra mirasçıları veya üçüncü kişiler esere bağlı manevi hakları kullanamaz. Eser sahibince belirlenmiş olan kişi manevi hakları eser sahibinin son arzusuna uygun olarak kullanmak zorundadır.

Eser sahibince ölümünden sonra manevi hakları kimlerin kullanacağına dair bir belirleme yapılmamış veya eser sahibince belirlenen kişilerin görevi sona ermiş veya görevini yerine getiremeden ölmüş ise ²⁵² manevi hakları kullanma yetkisi öncelikle varsa vasiyeti yerine getirme görevlisine, yoksa veya görevi sona ermiş ise sırasıyla sağ kalan eş ile çocukları, mansup mirasçıları, ana-babası, kardeşlerine ait olacaktır. Aynı şekilde atanmış ise vasiyeti yerine getirme görevlisinin de görevini yerine getiremeden ölmesi veya ehliyetini kaybetmesi halinde, manevi hakları kullanma yetkisi sırasıyla sağ kalan eş ile çocukları, mansup mirasçıları, ana-babası, kardeşlerine ait olacaktır. Manevi hakları aynı sırada kullanacak hak sahibi birden fazla ise örneğin geriye mirasçı iki kardeş kalmış ise bu kişilerin manevi hakları “ittifak” ile kullanmaları gerekmektedir. Eğer ki hak sahipleri manevi hakların kullanımında anlaşamaz ise hakimin müdahalesi zorunlu olacaktır.²⁵³

---

²⁵⁰ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 288; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 178.

²⁵¹ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 289.

²⁵² Merdivan, “Manevi Hakların Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Kullanılması Ve Yakınların Dava Hakkı (Konuyla İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi)”, 123.

²⁵³ Belgesay, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi*, 59; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 179.

Eğer ki bu kişilerce bu yetkiler kullanılmaz ise bu defa FSEK md. 19/III uyarınca “eser sahibinden veya halefinden mali bir hak iktisap eden kimse meşru bir menfaati bulunduğunu ispat şartıyla, eser sahibine 14/III, 15/III ve 16/III’de tanınan hakları kendi namlarına kullanabileceklerdir”.

FSEK md. 19/III’e göre eser sahibi veya md. 19/I ve md. 19/II’ye göre yetkili olanlar yetkilerini kullanmazlarsa; eser sahibinden veya halefinden mali bir hak iktisap eden kimse meşru menfaatinin varlığını ispat şartıyla, eser sahibine tanınan kimi manevi hakları kendi namına kullanabilecektir. Bu kişiler hakkın kötüye kullanılması sebebiyle zarar görecekları için kanun tarafından “kendi namlarına” harekete yetkili kılınmışlardır.

²⁵⁴ FSEK md. 19/II hükmü, eser sahibinden ve haleflerinden mali bir hak iktisap etmiş olan kimselerin iki şartın gerçekleşmesiyle manevi yetkileri kullanabileceklerini öngörmektedir. Bu şartlardan birisi, hayatta ise eser sahibinin, ölmüşse ikinci fıkrada sayılan yetkililerin yetkilerini kullanmamaları, ikincisi de mali hakkı iktisap edenin söz konusu manevi yetkiyi kullanmada meşru menfaati olmasıdır.²⁵⁵

Son olarak FSEK madde 19/IV’de Kültür ve Turizm Bakanlığınca manevi hakların kullanılması düzenlenmiştir. Bu maddeye göre “18’inci madde ile yukarıdaki fıkralarda sayılan salahiyyetli kimselerden hiçbirisi bulunmaz veya bulunup da salahiyyetlerini kullanmazlarsa yahut ikinci fıkrada belirlenen süreler bitmişse, eser memleketin kültürü bakımından önemli görüldüğü takdirde, Kültür ve Turizm Bakanlığı 14, 15, 16’ncı maddelerin üçüncü fıkralarında eser sahibine tanınan hakları kendi namına kullanabilir”. Eser sahibinin ölümünden sonra FSEK m.19’a göre, bu manevi yetkileri md. 19/I’de sayılan kişiler eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıl içinde kendi namlarına kullanabileceklerdir. Esere yapılan müdahalelerde eğer ki FSEK md. 19/I’de sayılan kişiler yetkilerini kullanarak gerekli önlemleri almazlar veya gerekli müdahaleleri yapmazlar ise bu defa eser üzerinde mali hak sahibi olanlar meşru bir menfaatleri olduğunu ispat ederek bu yetkileri mali haklarının devamı müddetince kendi namlarına kullanabileceklerdir. Eğer ki FSEK md. 19/I’de sayılanlar ve mali hak sahipleri yoksa ya da haklarını kullanmıyorlarsa ya da eserin koruma süresi dolmuşsa, “memleket kültürü

---

²⁵⁴ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 99.

²⁵⁵ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri*, 202; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 179.

için önemli olan eserler bakımından” Kültür ve Turizm Bakanlığı eseri korumak için bu üç yetkiyi de (FSEK md. 14/III, md. 15/III, md. 16/III) kendi namına kullanabilecektir.²⁵⁶

3.3.2. FSEK md. 19’a Göre Yetkili Olan Kişilerin Kullanabileceği Haklar

FSEK md. 19’da eser sahibinin ölümünden sonra hangi manevi hakları kimlerin kullanılabileceği sayılmıştır.

FSEK md. 19/I’de “*Eser sahibi 14 ve 15 inci maddelerin birinci fıkralarıyla kendisine tanınan salahiyetlerin kullanılış tarzlarını tespit etmemişse yahut bu hususu her hangi bir kimseye bırakmamışsa bu salahiyetlerin ölümünden sonra kullanılması, vasiyeti tenfiz memuruna; bu tayin edilmemişse sırasıyla sağ kalan eşi ile çocuklarına ve mansup mirasçularına, ana - babasına, kardeşlerine aittir.*” Hükmüne yer verilmiş olup bu madde ile eser sahibinin ölümden sonra manevi hakların kullanımının ne olacağı belirlenmiştir. Zira eser sahibi öldükten sonra eser sahibinin manevi haklarına zarar verecek eylemler vuku bulabilir. Eser sahibi ölümden önce eserini korumak için manevi hakları kimin kullanacağını belirlememiş ise bu konuda bir boşluk oluşacaktır. Kanunun koyucu da böyle bir boşluk oluşmasına izin vermemek için md. 19 ile eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakları kimlerin kullanması gerektiğini eser sahibinin iradesine öncelik tanıyarak belirlemiştir.

FSEK madde 19’de belirtilmiş olan manevi haklar; FSEK md. 14/I’de yer alan “Bir eserin umuma arz edilip edilmemesi, yayımlanma zamanı ve tarzı” ile FSEK md. 15/I’de yer alan “Eseri, sahibinin adı veya müstear adı ile yahut adsız olarak, umuma arz etme veya yayımlama” hususudur.

FSEK md. 19/II’de bu sayılan kişilerin ayrıca FSEK md. 14/III, 15/III ve 16/III’ de tanınan hakları eser sahibinin ölümünden itibaren yetmiş yıl kendi namlarına kullanabilecekleri belirtilmiştir. Buna göre FSEK md. 14/III’de belirtilmiş olan “Eserin umuma arz edilmesi veya yayımlanma tarzının sahibinin şeref ve itibarını zedeleyecek mahiyette olması halinde eserin umuma arzının men edebilmesi”; FSEK md. 15/III’de belirtilmiş olan “eser sahipliğini tespit ettirme” ve FSEK md. 16/III’de belirtilmiş olan “eser sahibinin şeref ve itibarını zedeleyen veya eserin hususiyetini bozan değiştirmeleri

---

²⁵⁶ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 202; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 179.

men etme” yetkileri, eser sahibinin ölümünden sonra. 19/I’de sayılmış kişilerce kullanılabilir. ²⁵⁷

---

²⁵⁷ “5846 Sayılı FSEK’in 19. maddesine göre, bu Yasa’nın tanıdığı mali haklar eser sahibinin mirasçularına intikal ettiği halde, manevi haklar açısından aynı durum söz konusu değildir. Ancak, eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakları kullanabilecek kişiler FSEK’in 19. maddesinde belirtilmiştir. FSEK’in 19/1 maddesine göre, eser sahibi 14/1 ve 15/1 maddesiyle tanınan yetkilerinin kullanılma tarzlarını tespit etmemişse yahut bu hususu herhangi bir kimseye bırakmamışsa bu yetkilerin ölümünden sonra kullanılması, vasiyeti tenfiz memuruna, bu tayin edilmemişse sırasıyla sağ kalan eşi ile çocuklarına ve mansup mirasçularına, ana - babasına, kardeşlerine aittir.

Aynı Yasa’nın 19/2 maddesine göre de eser sahibinin ölümünden sonra yukarıdaki fıkrada sayılan kişiler eser sahibine 14, 15 ve 16. maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan hakları hak sahibinin ölümünden itibaren 70 yıl kendi namlarına kullanabilirler. Somut olayda mirasçının manevi tazminat talep edebilme koşullarının varlığı için öncelikle FSEK’in 19. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarının mirasçısına sağladığı hak ve yetkilerin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

5846 Sayılı FSEK’in 19. maddesinin düzenleme biçimi göz önüne alındığında, anılan maddenin birinci fıkrasında sayılan kişilere “sırasıyla” FSEK’in 14/1 ve 15/1 maddelerinde düzenlenen manevi hakların “kullanım tarzını tespit etme yetkisinin” verildiği, ikinci fıkrada ise aynı yasanın 14, 15 ve 16. maddelerinin üçüncü fıkrasında sayılan manevi hakları 70 yıl için “kendi namlarına kullanma hakkının” verildiği anlaşılmaktadır. Böylece, 19. maddede ayrı ayrı hak ve yetkilerin niteliği, bu hakları kullanabilecek kişiler ve sınırları belirtilerek eser sahibinin ölümünden sonra da bu maddede sayılan manevi haklar koruma altına alınmıştır.

Manevi hakların eser sahibine sıkı sıkıya bağlı olmaları ve mirasla intikal etmemeleri, bazı hallerde bizzat eser sahibinin zararına sonuçlar doğurabilir. Bu yetkilerin eser sahibinin talimat ve istekleri doğrultusunda bile, başkaları tarafından kullanılmaması, çözümü güç sorunlar ortaya çıkarabilir. Oysa, eserin korunması amacıyla, eser sahibinin yakınları ile bazı kurumlara ve mali hak sahiplerine bir kısım manevi hakları kullanma yetkileri tanınması gereklidir (... , Fikri Mülkiyet Hukuku, Üçüncü Bası, Shf.163). Bu amaçla, FSEK’ in 19. maddesindeki düzenleme ile eser sahibinin anılan maddede belirtilen manevi haklarını kullanabilecek kişi ve kurumlar ve yetkileri belirtmek suretiyle, eserin ve eser sahibinin

FSEK md. 19’da eser sahibine ait manevi hakların tamamının sayılmamış olması, eser sahibine ait olan sayılmamış manevi hakların kullanımının eser sahibinin ölümü ile sona erdiği sorusunu sormayı gerektirmektedir.²⁵⁸ Bu konuda Arslanlı ve Öztan konuda boşluk bulunduğunu, 19’uncu maddenin açık hükmü karşısında bu boşluğun kıyasla doldurulamayacağı, mevcut boşluğun Türk Medeni Kanununun Kişiler Hukukuna ilişkin hükümleri ile doldurulması gerektiğini belirtmekte²⁵⁹ olup Ayiter, Erel ve Ateş ise aksi görüşte olup söz konusu hakların md. 19 kapsamında korunabileceğini belirtmektedirler.²⁶⁰ Tekinalp ise bu konuda, md. 19’daki yetkilerin sayılanlar dışında ki manevi haklara kıyasla uygulanamayacağını ve geniş yorum yapılamayacağını belirtmiştir.²⁶¹

FSEK md. 19’da, FSEK md. 16/1 “*Eser sahibinin izni olmadıkça eserde veyahut eser sahibinin adında kısaltmalar, ekleme ve başka değiştirmeler yapılamaz.*” hükmü sayılmamıştır. Sayılmamış olmasına rağmen, eserde veyahut eser sahibinin adında kısaltmalar, ekleme ve başka değiştirmeler yapılmış olması halinde md. 19’da sayılan kişilerin bu değişikliklere de karşı koyma yetkisinin olduğu kabul edilmelidir.²⁶²

FSEK md. 19’da manevi hakların kullanımına yer verilmiş ise de manevi hakların korunmasını da FSEK md. 19’da sayılmış olan kişilere verilmiş olan yetkiler dışında tutmamak gerekmektedir. Bu kapsamda esere ilişkin manevi hakların tecavüzü halinde söz konusu kişilerce gerekli olan davaların açılması gerekmektedir. Manevi hakların ihlali halinde maddi bir zarar oluşmuş ise bu kimselerin maddi tazminat davası açabileceğinden

---

ölümünden sonra da korunması amaçlanmıştır.” Yargıtay 11. HUKUK DAİRESİE. 2017/652K. 2018/6837T. 7.11.2018. <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html> [14.09.2019]

²⁵⁸ Merdivan, “Manevi Hakların Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Kullanılması Ve Yakınların Dava Hakkı (Konuyla İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi)”, 116.

²⁵⁹ Arslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri*, 169; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 544.

²⁶⁰ Ateş, *Fikri Hukukta Eser Sahipliği*, 89; Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 201; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 198.

²⁶¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 179.

²⁶² Ateş, *Fikri Hukukta Eser Sahipliği*, 89; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 198.

tereddüt bulunmamakta ise de manevi tazminat davası açılıp açılmayacağı konusunda Yargıtay'ın çelişik kararları bulunmaktadır. Bizim de katıldığımız görüşe göre Ateş, bu konuda eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakları kullanacak olan kişilerin bu hakları eser sahibi namına değil, fiilen ve hukuken kendi namlarına kullanmış olacaklarını, bu kişilerce manevi tazminat davası açılabileceğini belirtmiştir.²⁶³

3.4. Bağlantılı Hak Sahiplerinin FSEK Tarafından Korunan Manevi Hakları

3.4.1. Genel Olarak

Bağlantılı hak FSEK md. 1/B/j'deki tanımı ile “*Eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla komşu hak sahipleri ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcılarının sahip oldukları haklar*”dır. Fikri hukukta asıl olarak korunan eser ise de bağlantılı hak sahiplerinin de korunması bir gerekliliktir.

Doktrinde ve uygulamada “eser sahibinin haklarının sınırında yer alan haklar” , “eser sahibinin haklarına komşu haklar” veya “akraba haklar” diye isimlendirilen ²⁶⁴ bağlantılı haklar da bir fikri çaba taşımakta ise de bu fikri çaba tam anlamıyla eser olarak nitelendirilememektedir. Bazı kimseler yaratıcı olmamakla beraber “verimleriyle” fikir ve sanat hayatına katkı da bulunurlar. Bu katkıyı sağlayanların mevcut eser dolayısıyla ortaya koydukları verim, mevcut bir esere bağlı olarak harcanan emeğin ürünü anlamında kullanılmaktadır.²⁶⁵ Bir eseri yaratan kişinin eserini tek başına kamuya ulaştırması mümkün olmayabilir. Bu durumlarda eser sahibinin kamuya ulaştırmak için eserini “yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden sanatçı”nın veya “bir icra ürünü olan veya sair sesleri ilk defa tespit eden fonogram yapımcısı”sının veya “radyo-televizyon kuruluşlarının” veya “film yapımcısı”nın çaba ve emeğine ihtiyacı olacaktır.²⁶⁶ Hukuk düzeninin, eser olarak kabul edilmeyen bu tür fikri çabaları fikri hukuk kapsamına almasının ve bu çerçevede korumasının temelinde yatan

---

²⁶³ Ateş, *Fikri Hukukta Eser Sahipliği*, 95.

²⁶⁴ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 703-704.

²⁶⁵ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 72-73.

²⁶⁶ Ahmet Bülter, “Eser Sahibinin Hakları İle Bağlantılı Haklar”, *TBB Dergisi*, S. 59 (2005): 90; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 270.

sebeplerden biri bu emek ve verimlerin bir ölçüde korunarak teşvik sağlanması²⁶⁷, bir diğer sebep ise icracı sanatçıların çabalarının eserin hitap ettiği kitlelere ulaştırılmasındaki vazgeçilmez işlevleridir.²⁶⁸

Bağlantılı hak sahiplerince yapılan, mevcut bir eserin ortaya koydukları emek ve verimle üçüncü kişilere aktarılmasıdır. Zira burada mevcut eser dışında yeni bir eser meydana getirilmesi söz konusu değildir. Mevcut eserden yeni bir eser meydana getirilmesi durumunda ise “işleme eserden” bahsedilmesi gerekecektir. FSEK md. 80 ve 81 ile korunan bağlantılı hak sahiplerince eserin üçüncü kişilere aktarımı için ortaya konulan özgün nitelikteki emek ve verimin korunmasıdır.²⁶⁹ Her ne kadar icracı sanatçı mevcut eser dışında yeni bir eser meydana getirmemekte ise de icracı sanatçının, icrasının da kendine “özgün” nitelikte olması da aranmalıdır. Özgünlük değerlendirmesinde sanatçının “serbest biçimlendirme alanının” mevcudiyetine de bakılmalıdır.²⁷⁰

FSEK’te “komşu haklar” başlığı altında md. 80’de düzenlenmiş olan bağlantılı haklar, 21.2.2001 tarihli 4630 sayılı kanunla “eser sahibinin hakları ile bağlantılı haklar” başlığı ile değiştirilmiştir. 4630 sayılı Kanunla getirilen düzenlemeye göre, eser sahibinin haklarıyla bağlantılı haklar “eser sahibinin haklarına komşu haklar” ve “film yapımcılarının hakları”ndan oluşmaktadır (FSEK md. 80/1-2).

FSEK md. 80’nin birinci fıkrasında bağlantılı hakkın bir türü olarak düzenlenmiş olan komşu haklarda kendi içerisinde icracı sanatçıların hakları, fonogram yapımcılarının hakları, radyo-televizyon kuruluşlarının hakları olarak düzenlenmiştir. (FSEK md. 80/1/A,B,C)

---

²⁶⁷ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 72-73.

²⁶⁸ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 201; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 270.

²⁶⁹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 201; Bülter, “Eser Sahibinin Hakları İle Bağlantılı Haklar”, 94; Eşref Küçük, “Fikir Ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Çeviri Eserler (Tanımı, Unsurları, Korunması)” *TBB Dergisi* S. 2 (1998): 611-613.

²⁷⁰ Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları*, 121.

FSEK md. 80/1’de “Eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla ve eser sahibinin izniyle bir eseri özgün bir biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden sanatçıların, bir icra ürünü olan veya sair sesleri ilk defa tespit eden fonogram yapımcıları ile radyo-televizyon kuruluşlarının aşağıda belirtilen komşu hakları vardır.” Denildikten sonra maddenin A, B ve C bentlerinde sırasıyla komşu hak sahipleri ve sahip oldukları haklar sayılmıştır. Komşu haklar olarak sayılmış olan bu bağlantılı hak sahiplerinden sadece FSEK md.80/I’ de yer alan icracı sanatçılara manevi hak tanımıştır.

3.4.2. İcracı Sanatçı Kavramı ve Manevi Hakları

FSEK md. 80/1 uyarınca, icracı sanatçı “sahibinin izniyle bir eseri özgün bir biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden” kişidir.²⁷¹ İcracı sanatçı, Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliğinde de tanımlanmış olup bu tanıma göre icracı sanatçı “sanat eseri ile folklor eserini özgün biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden oyuncularını, ses sanatçıları, müzisyenleri ve dansçıları vb. diğer kişileri” ifade etmektedir. (Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği md. 4/b)

FSEK md. 80/1/A’da icracı sanatçıların hakları şu şekilde sıralanmıştır.

“(1) İcracı sanatçılar, mali haklardan bağımsız olarak ve bu hakları devretmelerinden sonra dahi, tespit edilmiş icraları ile ilgili olarak uygulama şartlarının gerektirdiği durumlar hariç, icralarının sahibi olarak tanıtılmalarını ve icralarının kendi itibarlarını zedeleyebilecek şekilde tahrif edilmesi ve bozulmasının önlenmesini talep etme hakkına sahiptirler.

(2) Bir eseri, sahibinin izniyle özgün bir biçimde yorumlayan icracı sanatçı, bu icranın tespit edilmesine, bu tespitin çoğaltılmasına, satılmasına, dağıtılmasına, kiralanmasına ve ödünç verilmesine, işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletimine ve yeniden iletimine ve temsiline izin verme veya yasaklama hususunda münhasıran hak sahibidir.

(3) İcracı sanatçı, yurt içinde henüz satışa çıkmamış veya başka yollarla dağıtılmamış tespit edilmiş icralarının, aslı veya çoğaltılmış nüshalarının satış yoluyla veya diğer

---

²⁷¹ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 214.

yollarla dağıtılması hususunda izin verme veya yasaklama hakkına sahiptir.

(4) İcracı sanatçı, tespit edilmiş icrasının veya çoğaltılmış nüshalarının telli veya telsiz araçlarla satışı veya diğer biçimlerde umuma dağıtımına veya sunulmasına ve gerçek kişilerin seçtikleri yer ve zamanda icrasına ulaşılmasını sağlamak suretiyle umuma iletimine izin vermek veya yasaklamak hakkına sahiptir. Umuma iletim yoluyla, icraların dağıtım ve sunulması icracı sanatçının yayma hakkını ihlal etmez.

(5) İcracı sanatçılar bu haklarını uygun bir bedel karşılığında sözleşme ile yapımcıya devredebilirler.

(6) İcranın, bir orkestra, koro veya tiyatro grubu tarafından gerçekleştirilmesi halinde, orkestra veya koroda yalnız şefin, tiyatro grubunda ise yalnız yönetmenin izni yeterlidir.

(7) Bir müteşebbisin girişimi ile ve bir sözleşmeye dayanılarak gerçekleştirilen icralar için müteşebbisin de izninin alınması gereklidir.”

FSEK md. 80/A-1’de icracı sanatçı için manevi nitelikli haklardan “adın belirtilmesini talep” ve “icranın bütünlüğünün korunması” haklarına açıkça yer verilmiştir. Bu madde hükmüne göre icracı sanatçı, bir eseri icra eden kişi olarak tanıtılmayı isteme hakkına ve icranın bütünlüğünün korunmasını isteme hakkına sahiptir. Örneğin, bir icracıya ait şarkının, başka bir kişi tarafından, onun özgün şekilde icrasının tahrifi anlamına gelecek şekilde yorumlanması, icracı sanatçının manevi hakkına saldırı oluşturur²⁷², icracı sanatçı eserin bütünlüğünü korumak adına bu yorumun kaldırılmasını, durdurulmasını isteme hakkına sahiptir. Yalnız icranın tahrif edilmemesi veya bozulmamasını talep hakkı, icracı sanatçının icrasına yapılan müdahalenin icracı sanatçının itibarını zedeleyecek nitelikte olması halinde söz konusu olabilecektir.²⁷³ “İcranın tahrif edilmesi” esas itibarı ile icranın ses ve resim kaydı yoluyla tespiti ve radyo veya televizyonla yayını hallerinde görülür, canlı icra sırasında icranın tahrif edilmesinden söz edilemeyecektir. Bu sebep ile canlı icra durumlarında FSEK md. 80/I/A/1 bendinin uygulanması mümkün değildir.²⁷⁴

---

²⁷² Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 217.

²⁷³ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 218; Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 387.

²⁷⁴ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 726; Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 217.

Bazı “uygulama şartlarının gerektirdiği durumlarda” icracı sanatçının adının belirtilmesi de mümkün olmayabilir. Örneğin, bir eserin birden çok sanatçı tarafından seslendirildiği durumlarda tüm icracı sanatçıların adının zikredilmesi mümkün olmayabilir, böyle durumlarda icracı sanatçı adına herhangi bir ihlal bulunduğunu söylemek mümkün olmayacaktır.²⁷⁵

FSEK md. 80/1/A/1’de de belirtilmiş olduğu üzere icracı sanatçıya ait bu manevi haklar mali haklardan tamamıyla bağımsız olup mali hakların kısmen veya tamamen devirlerinden sonra dahi mevcut kalır.²⁷⁶

Eser sahiplerinin hakları ile bağlantılı hak sahipleri içinde, komşu haklar grubunda yer alan icracı sanatçılar, haklarına ihlal halinde tıpkı eser sahipleri gibi, tecavüzün ref’i, tecavüzün men’i ve tazminat davası açabilirler.

İcra üzerindeki manevi haklar da niteliklerine uygun olarak sanatçının hayatı boyunca devam eder. FSEK md. 19 hükmü, kıyasen icracı sanatçılar için de uygulanabilir.²⁷⁷

---

²⁷⁵ Bülter, “Eser Sahibinin Hakları İle Bağlantılı Haklar”, 96.

²⁷⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 279.

²⁷⁷ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 387; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 279.

IV. BÖLÜM

4. MANEVİ HAKLARIN DAVA YOLU İLE KULLANILMASI

4.1. Genel Olarak

Kanun koyucu Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun “Beşinci Bölüm”ünde “Hukuk ve Ceza Davaları” başlığı altında md.66 ila 79 arasında, eser sahibinin mali ve manevi haklarına herhangi bir tecavüz olması durumunda başvurulabilecek hukuki yollar ile bunların sonuçlarına yer vermiştir. FSEK’e göre eser sahibi veya esere bağlı hak sahiplerinin haklarının ihlale uğraması halinde eser sahibi ya da hak sahipleri md. 66-68’de düzenlenmiş olan tecavüzün ref’i davası, md. 69’da düzenlenmiş olan tecavüzün men’i, tazminat davası ile vekâletsiz iş görmeden kaynaklı davaları da açabileceklerdir (FSEK md. 68-70). FSEK’de, bağlantılı hak sahiplerinin de, eser sahipleri gibi tecavüzün ref’i, tecavüzün men’i ve tazminat davası haklarından faydalanabilecekleri düzenlenmiştir. (FSEK md. 80 son fıkra). Ayrıca belirtmek gerekir ise FSEK’de özgün nitelik taşıyan veritabanları da derleme eser niteliğinde kabul edilerek koruma altına alındığından, özgün veri tabanlarına karşı yapılacak ihlallere karşı da hak sahipleri, eserin korunmasına ilişkin FSEK’de düzenlenmiş olan tecavüzün ref’i, tecavüzün men’i ve tazminat davalarını açabileceklerdir.²⁷⁸ Son zamanlarda sosyal medya kullanımının artması ve soysal medya kullanıcılarının sosyal medyayı kontrolsüz bir alan olarak görme algısı, eser sahibinin

---

²⁷⁸ Mustafa Ateş, “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*,(2006): 72.

<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/270/2428.pdf>

manevi haklarının da bu alanda çok fazla ihlalini doğurmaktadır. Manevi hakları sosyal medya aracılığı ile ihlal edilen eser sahibi, ihlali gerçekleştiren kişiye karşı aşağıda ayrıntılarına yer verilen eserin korunmasına ilişkin FSEK’de düzenlenmiş olan tecavüzün ref’i, tecavüzün men’i ve tazminat davalarını açabilecektir.²⁷⁹

Kanun koyucu eser sahibinin mali ve manevi haklarına tecavüz halinde başvurulabilecek hukuk davaları ile ceza davalarını ayrı ayrı incelemiş ve konularla ilgili ayrı ayrı hüküm sevk etmiştir. Herhangi bir ihlal durumunda bazı şartlar dâhilinde çeşitli ihtiyati tedbirler de düzenlenmiştir.

FSEK md. 67’de manevi haklara tecavüz hallerinden bazıları düzenlenmiştir. FSEK md. 67’de yapılan düzenleme uyarınca manevi hakların ihlali “eserin kamuya sunma hakkının ihlali, eser üzerinde adın belirtilmesi hakkının ihlali, yanlış veya kifayetsiz kaynak belirtilmiş olması veyahut hiç kaynak gösterilmemesi, eserde haksız olarak değişiklik yapılması” halleridir.

Çalışmamızda manevi hakların ihlali halinde açılacak olan hukuk davaları incelenecektir.

4.2. Hukuk Davaları

Eser sahibinin manevi haklarının ihlali halinde FSEK md.66 ila 70. maddeleri arasında düzenlenmiş olan hukuk davaları ile “eser sahipliğinin tespiti” davasına başvurma imkânı vardır. Fikri hakların ihlali taraflar arasında var olan sözleşmeye aykırılık şeklinde meydana gelebileceği gibi sözleşme ilişkisi bulunmaması halinde ise haksız fiil şeklinde gerçekleşmiş olacaktır. İhlalin sözleşmeye aykırılık veya haksız fiil şeklinde mi gerçekleştiği ayrımı ise dava zamanaşımı süresi yönünden önem taşıyacaktır.²⁸⁰

---

²⁷⁹ Selva Kaynak, Serhat Koç, “Telif Hakları Hukuku’nun Yeni Macerası: Sosyal Medya”, *Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Folklor/Edebiyat Dergisi*, C. 21, S. 83 (2015/3): 389-410.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/255551>

²⁸⁰ Ahmet Kılıçoğlu, “Fikri Hakların İhlalinde Açılacak Hukuk Davaları”, *Hirsch’den Günümüze Fikri Haklar – Tebliğler*, 24 Mayıs 2004, (Ankara Üniversitesi Fikri ve Sınâî Haklar Araştırma ve Uygulama Merkezi, 2004): 45.

FSEK md. 66 ila 70. maddeleri arasında düzenlenmiş olan hukuk davaları “tecavüzün ref'i davası”, “tecavüzün men'i davası” ve “tazminat davası” olup bu davalar dışında ayrıca hukuk davaları arasında “eser sahibinin tespiti davası”nın da sayılması gerekmektedir. Eser sahibinin tespiti davası kanun koyucu tarafından FSEK md. 66-70 arasında “Hukuk Davaları” başlığı altında ele almamış ise de FSEK’ in “Adın Belirtilmesi Salahiyeti” başlıklı md.15/III maddesinde yer alan “Bir eserin kimin tarafından vücuda getirildiği ihtilafli ise yahut herhangi bir kimse eserin sahibi olduğunu iddia etmekte ise, hakiki sahibi, hakkının tespitini mahkemeden isteyebilir.” hükmü uyarınca eser sahibinin “eser sahipliğinin tespiti” adı altında bir eda davası ikame etme hakkının olduğu çok açıktır. Yargıtay da eser sahibinin başvuracağı hukuk davaları arasında eser sahipliğinin tespiti davasına yer vermiştir.²⁸¹ Taraflar arasında eser sahipliğine dayanılarak açılacak tazminat davalarında öncelikle eser sahibinin tespit edilmesi gerekecektir.²⁸²

---

²⁸¹ “...*Özel Daire ise, eser sahibinin manevi hakların kullanımına ilişkin bir belirleme yapmadığı hallerde, FSEK.nun 19. maddesinde sayılan kişilerden olan mirasçılardan maddede sayılan manevi haklara tecavüz halinde yine, aynı maddede öngörülen koşullarla hukuk davalarını açabilecekleri; 19. maddenin ikinci fıkrasına göre, bu fıkra da sayılan manevi hakları mirasçılardan 70 yıl boyunca kendi namlarına kullanma yetkisini aslen iktisap etmeleri nedeniyle, ikinci fıkra da belirtilen eser sahibinin FSEK.nun 14, 15 ve 16. maddeleri üçüncü fıkralarındaki manevi haklara yönelik tecavüz halinde; mirasçılardan kanunda sayılan her türlü hukuk davalarını (tecavüzün ref'i, meni, eser sahipliğinin tespiti ve manevi tazminat) açma yetkisinin bulunduğu,...*” Yargıtay HGK T. 28.05.2008, E. 2008/11-368, K. 2008/393, <http://www.kazanci.com/> [29.01.2019].

²⁸² “...*Uyuşmazlık, uzman bilirkişilerce büyük benzerlik taşıdığı saptanan taraflarca basılarak satışa sunulan "İlköğretim Matematik 7" adlı ders kitabının gerçek eser sahibinin kim olduğu noktasında toplanmaktadır. Oysa, mahkemece bu yön araştırılmamış, sözü edilen ders kitabını 5846 sayılı FSEK'nın 2/1-6. maddesinde tanımlanan anlamda ilk olarak meydana getirenin kim olduğu belirlenmemiştir. Eser sahipliği sıfatı ve buna bağlı hakların saptanması amacı ile Muhsin ve Buhar vekilince eldeki dava davacısı mali hak sahibi ve yazar aleyhine açılan dava İstanbul Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesi'nin derdest 2003/664 Esas sayılı dosyasında görüldüğüne göre, anılan Yasa'nın 15/3. maddesince açılan bu dava sonucunun bekletici sorun*

Eser sahibi kanunda tanınmış olan manevi haklardan herhangi birisinin ihlali halinde, ihlal edene karşı aşağıda ayrıntılarına yer verilen davalarını açma hakkına sahiptir. Eser sahibi, manevi hakları olan umuma arz salahiyeti, adın belirtilme salahiyeti, eserde değişiklik yapılmasını men etme yetkisi veya zilyed ve malike karşı yetkilerinden örneğin eser aslına ulaşma hakkı ihlal edildiği takdirde, bu ihlallerin önlenmesi, durdurulması veya ihlal sonucu oluşan zararların tazmini için dava açma hakkına sahiptir.²⁸³

FSEK'in md. 66–70 arasında düzenlemiş olan hukuk davaları yanı sıra bir eserin adı, alameti, çoğaltılmış nüshaların şekilleri gibi tek başına eser sayılmayacak ürünlerin korunması için de FSEK'de “Haksız Rekabet” başlığı adı altında 83 ve 84. Maddeler düzenlenmiştir.

FSEK ‘de “ad ve alametler” başlığı altında md. 83’de;

“Bir eserin ad ve alametleri ile çoğaltılmış nüshaların şekilleri, itibasa meydan verebilecek surette diğer bir eserde veya çoğaltılmış nüshalarında kullanılamaz. 1’inci fıkra hükmü umumen kullanılan ve ayırt edici bir vasfi bulunmayan ad, alamet ve dış şekiller hakkında uygulanmaz. Bu maddenin uygulanması kanunun 1’inci, 2’nci ve 3’üncü bölümlerindeki şartların tahakkukuna bağlı değildir. Basın Kanununun 14 üncü maddesinin mevkuze adları hakkındaki hükmü mahfuzdur. Tecavüz eden tacir olmasa bile, birinci fıkra hükmüne aykırı hareket edenler hakkında haksız rekabete müteallik hükümler uygulanır.” hükmüne yer verilmiştir.

Esere verilen ad her zaman çok büyük önem taşır, eseri, fikir ve sanat alanında, diğer eserlerden ayırır. Bazı durumlarda, eserin içeriği hakkında dolaylı bir şekilde de olsa, ipuçları verir; bazen öyle başarılı ve isabetli bir isim seçilmiş olur ki, eserin reklam

---

olarak kabulü gereği gözetilmeden eksik incelemeyle karar verilmesi doğru görülmemiş, davalı vekilinin temyiz itirazlarının kabulü gerekmiştir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2005/680, K. 2006/3049, T. 23.3.2006, <http://www.kazanci.com/>[20.01.2019].

²⁸³ Ahmet M. Kılıçoğlu, “5846’daki Hatalı Bir Değişiklik Açından Manevi Hakların İhlalinden Doğan Zararın Tazmini”, *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, Cilt 1, S: 3 (2001): 23-24

gücünü, rekabet gücünü ve pazardaki değerini artırır.²⁸⁴ Bu sebeplerle esere verilen adın korunması da çok önemlidir. FSEK md. 83'de yer alan düzenleme ile eser adının korunması "haksız rekabete" dayandırılmıştır.²⁸⁵ FSEK md. 83'e dayanılarak bir dava açılmak istenildiğinde dikkat edilmesi gereken ortada bir eser bulunması ve bu eser adının da iltibasa meydan verebilecek surette kullanılmış olmasıdır.²⁸⁶

---

²⁸⁴ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 753.

²⁸⁵ A.g.e., 755.

²⁸⁶ "FSEK.nun 83. maddesine göre, eser adının iltibasa meydan verecek surette ve haksız olarak diğer bir eserde veya çoğaltılmış nüshalarında kullanıldığı iddiasına dayalı haksız rekabete dayalı tazminat davasında, davacı tarafça davalıya ait yazılımın kopya olduğu veya bağımsız bir eser niteliği taşımadığı yönünde bir talep de ileri sürülmediğine göre, tarafların bilgisayar program kodlarının aynı olup olmadıklarının karşılaştırması için bilirkişi incelemesi yapılması zorunlu değildir. Ancak, böyle bir iddianın dinlenebilmesi için de davacıya ait yazılımın eser olup olmadığının mahkemeye re'sen araştırılması gerekir. Davacı vekili, yargılama sırasında kendi bilgisayar programının yazılım kodlarını mahkemeye sunmuştur. Bu durumda, davacıya ait bilgisayar programının FSEK.nun 1/B ve 2/1. maddeleri kapsamında ilim ve edebiyat eseri olup olmadığı hususu, davacının tercihine bırakılmaksızın, mahkemeye re'sen yaptırılacak bilirkişi incelemesi ile belirlenerek; davacı yazılımı eser vasfında ise uyumsuzluğun FSEK.nun 83. maddesi çerçevesinde değerlendirilip bir çözüme kavuşturulması gerekirken, eksik inceleme ve araştırma sonucu iddianın kanıtlamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, davacı vekilinin temyiz itirazları bu bakımdan yerinde görüldüğünden kararın bozulması gerekmektedir." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2005/13114, K. 2007/4345, T. 13.3.2007, <http://www.kazanci.com/> [20.01.2019].

"...Davalıların iddia olunan eylemlerinin lisanslı marka hakkına dayalı bir kullanım olmadığının anlaşılması halinde ise; davacılar vekili müvekkillerinin bir grup halindeki özgün tarz ve dansları ile tanıttıklarını iddia ettiği karaktere verdikleri "M..." adına yönelik tecavüzün önlenmesini talep ettiğine ve FSEK'nın 83. maddesi ve TTK'nın haksız rekabet hükümlerine dayandığına göre; davacıların bu isim ile yarattıkları karakterin öncelikle 5846 sayılı FSEK hükümlerine göre "eser" sayılıp sayılmayacağı ve bu yolla "M..." adının FSEK'nın haksız rekabet başlığı altında düzenlenen 83. maddesi hükümlerinin uygulanamaması halinde ise; bu kez de uyumsuzluğun TTK'ca düzenlenen haksız rekabet ilkeleri gözetilerek çözüme

FSEK md. 84’de de;

“İşaret, resim ve ses” başlığı adı altında “Bir işareti, resim veya sesi, bunları nakle yarayan bir alet üzerine tespit eden veya ticari maksatlarla haklı olarak çoğaltan yahut yayan kimse, aynı işaretin, resmin veya sesin 3’üncü bir kişi tarafından aynı vasıttan faydalanılmak suretiyle çoğaltılmasını veya yayımlanmasını menedebilir. Tecavüz eden tacir olmasa bile birinci fıkra hükmüne aykırı hareket edenler hakkında haksız rekabete müteallik hükümler uygulanır. Eser mahiyetinde olmayan her nevi fotoğraflar, benzer usullerle tespit edilen resimler ve sinema mahsulleri hakkında da bu madde hükmü uygulanır.” hükmüne yer verilmiştir.

Bir işaret, resim veya ses; eser, tasarım ya da marka niteliğindeyse anılan konulara ilişkin yasal düzenlemelerden yararlanır. Buna karşılık bu unsurlar, belirtilen mevzuattan hiçbirinin şartlarını taşııyorsa bunların izinsiz şekilde çoğaltılmasına ve yayımına, FSEK 84’ün yollamasıyla TTK’nın haksız rekabete ilişkin hükümleri uygulanır.²⁸⁷ Eser niteliği taşımayan her çeşit fotoğraf, resim ve sinema mahsulleri hakkında da burada yapılan açıklamalar geçerlidir.²⁸⁸

4.2.1. Eser Sahipliğinin Tespiti Davası

Eser sahipliğinin tespiti davasına, Fikir Sanat Eserleri Kanunu’nda eser sahibinin manevi haklarından olan adın belirtilmesi yetkisinin düzenlendiği md.15’ in üçüncü fıkrasında yer verilmiştir. FSEK md. 15/3’de *“Bir eserin kimin tarafından vücuda getirildiği ihtilaflı ise yahut her hangi bir kimse eserin sahibi olduğunu iddia etmekte ise, hakiki sahibi, hakkının tespitini mahkmeden isteyebilir.”* hükmü yer almaktadır.

FSEK md. 11 ve 12’de eser sahipliğine bağlı karineler düzenlenmiştir. Bu karineler aksi ispat edilebilir adi karineler olduğundan elbette ki eser sahipliğine bağlı hiç ihtilaf

---

kavuşturulması zorunludur...” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2004/11522, K. 2005/9010, T. 30.9.2005, <http://www.kazanci.com/>[20.01.2019].

²⁸⁷ Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 132.

²⁸⁸ A.g.e., 132.

oluşmayacağı anlamına gelmemektedir.²⁸⁹ Kanun koyucu eser sahipliğine bağlı ihtilafların çözümü için FSEK md. 15’de “eser sahipliğinin tespiti davası” açılabilceğini düzenlemiştir.²⁹⁰ Fakat kanunda böyle bir düzenleme yer almasaydı dahi 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe girmiş olan HMK madde 106²⁹¹ uyarınca da tespit davasının açılabilmesi mümkün olurdu. 01.10.2011 tarihinden önce yürürlükte bulunan HUMK’da tespit davalarına ilişkin genel bir düzenleme bulunmamasına rağmen uygulamada tespit davaları açılmakta ve Yargıtay’ca da hukuki yarar bulunması halinde tespit davası açılabilceği kabul edilmekte idi. Ancak FSEK md. 15’de “eser sahipliğinin tespiti davası”nın açıkça düzenlenmiş olmasının, davaya bakan hâkimin açılan davada HMK’ya bağlı kalarak “davayı açmakta hukuken korunmaya değer güncel bir yararın” bulunup bulunmadığı değerlendirmesi yapmadan doğrudan işin esasına geçecek olması nedeni ile pratik yararı bulunmaktadır.²⁹²

Eser sahipliğinin tespiti davası, FSEK md. 15’de “adın belirtilmesi salahiyeti” başlığı altında düzenlenmiştir. Madde kenar başlığı “adın belirtilmesi salahiyeti” başlığını taşımakta ise de burada asıl ifade edilmek istenen “eser sahipliğinin tanınmasını isteme” hakkıdır. Bu hakkın kapsamı “eser sahibinin eserde bu sıfatını belirtme yetkisinden, üçüncü kişilerin onun bu sıfatını her yer ve halde anma ve açıklama mecburiyetinden ve kendi eserinin haksız yere sahiplenilmesini (intihali) engelleme

---

²⁸⁹ Mustafa Ateş, “Fikir ve Sanat Eseri Sahipliğinin Tespiti Davası”, *Fikir ve Sanat Kanununa Dair Makalelerim* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2016), 322.

²⁹⁰ Mustafa Reşit Belgesay, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi*, 53.

²⁹¹ HMK md. 106: “Tespit davası

“MADDE 106- (1) *Tespit davası yoluyla, mahkemeden, bir hakkın veya hukuki ilişkinin varlığının ya da yokluğunun yahut bir belgenin sahte olup olmadığının belirlenmesi talep edilir.*

(2) *Tespit davası açanın, kanunlarda belirtilen istisnai durumlar dışında, bu davayı açmakta hukuken korunmaya değer güncel bir yararı bulunmalıdır.*

(3) *Maddi vakıalar, tek başlarına tespit davasının konusunu oluşturamaz.”*

²⁹² Ateş, “Fikir ve Sanat Eseri Sahipliğinin Tespiti Davası”, 320.

yetkilerinden” oluşur.²⁹³ Eser üzerindeki mali haklar devredilmiş olsa bile, eser sahibi, o eserin kendisine ait olduğunu açıklama hakkına her zaman sahiptir.²⁹⁴ Eserin kendisine ait olduğunu açıklama hakkına sahip olan eser sahibi, aynı süre içerisinde eserin kendisine ait olduğunu dava etme hakkına da sahiptir.

FSEK md. 15/3 hükmüne göre tespit davası açılması iki halde söz konusu olabilir: Bir başkasına ait esere sahip çıkılması (intihal) veya bir şahsın şöhretinden yararlanmak veya onu kötülemek amacıyla vücuda getirmediği bir eserin ona mal edilmesi hallerinde.²⁹⁵ Bu iki halde de eser üzerinde hak iddia eden birden çok kişiden hangisinin, gerçek eser sahibi olduğunu belirlenmesi amaçlanmaktadır.²⁹⁶

Adının eserde belirtilmesini isteme hakkı, eser sahibinin manevi haklarından olup bu hakkın kullanılıp kullanılmayacağını ve ne zaman kullanılacağını yalnızca eser sahibi tayin eder. Eser sahipliği konusunda ihtilaf çıktığı takdirde asıl eser sahibi eser sahipliğinin tespiti davası açabilecektir. Kanunun koyucu md. 15/3’de “hakkının tespitini mahkemeden isteyebilir” ifadesine yer vererek eser sahibine, eser sahipliğinin tespitini talep konusunda takdir hakkı tanımıştır. Ancak asıl eser sahibin tespit davası açmamış olması esere sahip çıkan kişinin o eserin fikri mülkiyetini iktisap etmesi sonucunu doğurmaz. Zira eser sahipliği statüsü, yalnızca eserin yaratılması ile kazanılabilmekte olup bu statü “eşya hukukunda olduğu gibi, işgal, ihraz, zamanaşımı ve benzeri kazandırıcı hukuki muamele veya olaylarla kazanılamayacaktır”.²⁹⁷ Bunun yanı sıra bir kimse kendisi tarafından meydana getirilmemiş bir esere adının konulması halinde menfi tespit davası açarak o eserin kendisine ait olmadığını da iddia ve ispat edebilir. Yalnız bu dava FSEK md. 15/3 kapsamında değil şahsiyetin korunmasına ilişkin genel

---

²⁹³ Ateş, *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, 141.

²⁹⁴ A.g.e, 142.

²⁹⁵ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 119-120.

²⁹⁶ Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 142.

²⁹⁷ Ateş, “Fikir ve Sanat Eseri Sahipliğinin Tespiti Davası”, 323.

hükümlere göre açılacaktır.²⁹⁸ Doktrinde FSEK md. 15/III'e göre açılacak olan tespit davasının müspet ya da menfi tespit davası olabileceği ve müspet ya da menfi tespit davasının ispat yükü bakımından özellik arz edeceği de belirtilmiştir.²⁹⁹ Kanaatimizce bu konudaki birinci görüş yani menfi tespit davasının genel hükümlere göre açılması gerektiği görüşü FSEK lafzına daha uygun olup biz de bu görüşe katılmaktayız.

İntihal halinde de eser sahipliğinin tespiti davası açılıp açılmayacağı doktrinde tartışılmıştır. İntihal kısaca “başkasına ait bir eserin eser sahibinin adı belirtilmeden kısmen veya tamamen, dorudan veya dolaylı olarak sahiplenilmesi” olarak³⁰⁰ tanımlanabilir. Tekinalp, eser sahipliğinin tespiti davasının “bir eser için birden fazla kişinin eser sahibi olduğunu iddia etmesi veya başka bir kişinin eserin sahibi olduğunu iddia etmesi veya anonim bir eser için eser sahipliği iddia edilmesi veya eser sahibinin adının esere yanlış konulmuş olması” hallerinde açılabilceği, bunun dışında intihalın eser sahipliği davasını kapsamayacağını, intihal halinde tecavüzün ref'i, kaldırılması ve tazminat davaları açılabilceği görüşünü taşımaktadır.³⁰¹ Ateş ise bu görüşe katılmamakta ve intihalın yalnızca ölçsüz bir iktibastan ibaret olmadığını, intihal halinde de eser sahipliğinin tespiti davası açılabilceği görüşünü savunmaktadır.³⁰² Yargıtay'ında bu konuda intihal halinde eser sahipliğinin tespiti davası açılabilceğini gösterir örnek bir karar³⁰³ bulunmakta olup biz de intihal halinde eser sahipliğinin tespiti davası

---

²⁹⁸ Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 143; Ateş, “Fikir ve Sanat Eseri Sahipliğinin Tespiti Davası”, 335.

²⁹⁹ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 119; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 107.

³⁰⁰ Ateş, “Fikir ve Sanat Eseri Sahipliğinin Tespiti Davası”, 330.

³⁰¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 309.

³⁰² Ateş, “Fikir ve Sanat Eseri Sahipliğinin Tespiti Davası”, 332.

³⁰³“*Davacılar vekili, müvekkileri ile davalı yayınevi arasında imzalanan 28.06.1996 tarihli sözleşme uyarınca müvekkellerinin yazdığı "KİMYA-LİSE 1" kaynak ders kitabının basım, yayım, çoğaltım, dağıtım, satım ile ilgili bütün haklarının ve telif haklarının yayımdan itibaren 5 yıl süre ile devredildiğini ve kapak satış fiyatının %8'inin müvekkillere telif olarak ödenmesinin kararlaştırıldığını, davalı şirketin telif ücretini ödememek için 1998 yılında diğer kitabın yayıncısı olacak şekilde ikinci bir ders kitabı hazırlayarak piyasada sattığını, bu*

açılabilirliği görüşüne katılmaktayız.

Eser sahipliğinin tespiti davası, Tekinalp tarafından bir eda davası³⁰⁴ olarak nitelendirilmiş ise de Ateş eser sahibinin tespiti davasının bir eda davası olmayacağını, “müspet tespit hükmünün eda emri taşımadan ilamlı icraya konulabiliyor olmasının bu

---

kitabın yayıncısı olarak da Ertuğrul Azakoğlu ismini kullanarak müvekkillerinin fikri haklarına tecavüz ettiklerini ileri sürerek 5846 sayılı yasa'nın 15. maddesi gereğince dava konusu eserin hakiki sahibinin müvekkiller olduğunun tesbitine, eserler üzerine müvekkillerin isimlerinin derc edilmesine, aynı yasanın 68. maddesi uyarınca her bir müvekkil için ayrı ayrı 2.000.000.000.-TL maddi tazminat ile maddi zararın 3 katının davalılardan ayrıca tahsiline, 70. madde uyarınca her bir müvekkil için ayrı-ayrı 8.000.000.000.-TL manevi tazminatın davalılardan tahsiline karar verilmesini talep ve dava etmiştir. Davalı BEM-KOZA Ltd. Şti. vekili, davacılara ait kitabın Kaynak Kitap, Ertuğrul Azakoğlu'nun kitabının ise "Ders Kitabı" olduğunu, aynı kitap almadıklarını, ayrıca davacıların kitabın tüm telif haklarını müvekkiline devrettiklerini, sözleşmenin 8. maddesi uyarınca da müvekkil şirketin satın aldığı hakları yazarın iznine gerek kalmadan istediğine devredebileceğini savunarak davanın reddini istemiştir. Diğer davalı Ertuğrul Azakoğlu davaya yanıt vermemiştir. Mahkemece iddia, savunma, benimsenen bilirkişi raporları ve tüm dosya kapsamına göre, davalı tarafın davacı yazarların eserlerini aynen kopyalayarak başka bir yazar adı ile bastırdıkları ve ders kitabı olarak Bakanlıktan onay aldıkları, bu itibarla dava konusu kitabın 5846 Sayılı Yasa ve dosya kapsamı çerçevesinde eser sahibinin davacı yazarlar olduğu gerekçesiyle, davacıların mali haklar ve manevi tazminat istemlerinin kısmen kabulü ile davalılar tarafından yayınlanan "LİSE 1 KİMYA" adlı kitabın eser sahibinin davacı yazar olduğunun tesbitine, eser üzerine davacı yazarların isimlerinin derc edilmesine, davacıların diğer istemlerinin reddine karar verilmiştir. Kararı davacılar ve davalılar BEM-KOZA Eğitim Basın Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti. vekilleri temyiz etmişlerdir. Dava dosyası içerisindeki bilgi ve belgelere, mahkeme kararının gerekçesinde dayanılan delillerin tartışılıp, değerlendirilmesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmamasına göre, davacılar vekili davalılar Ertuğrul Azakoğlu ve Bem Koza Eğitim Basın Yayın San. ve Tic. Ltd. Şti. vekilleri tüm temyiz itirazları yerinde değildir.” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, 08.05.2003, E. 2002/12150, K. 2003/4629, <http://www.kazanci.com/> [23.05.2019].

³⁰⁴ Tekinalp, “tespit davası sonunda verilen karar ile sadece gerçek eser sahibinin kim olduğunun tespit edilmediğini ayrıca eser sahipliği sıfatının davayı kazanan kişiye verildiğini, bu sebeple eda davası niteliği taşıdığını belirtmiştir.” Tekinalp, Fikri Mülkiyet Hukuku, 308.

davanın ‘eda davası’ olarak adlandırılmasını gerektirmediği gibi, tespit davası olma niteliğini de değiştirmeyeceğini”³⁰⁵ belirtmektedir. Eser sahipliğinin tespiti davasını açma hakkı, eser sahibine aittir (FSEK md. 15/III). Tespit davasının davacısı, eseri meydana getirdiğini iddia eden kişi olacaktır. Ortak eser sahipliğinde ve birlikte eser sahipliğinde ise, dava açma hakkı her bir eser sahibine tanınmaktadır. Eser sahibi öldükten sonra ise bu yetkiyi kullanabilecek kimseler FSEK 19. Maddenin birinci fıkrasında sayılanlardan ibarettir. FSEK md. 19/I’de sayılan, eser sahibinin ölümünden sonra dava açma yetkisine sahip kişiler “vasiyeti tenfiz memuru, tayin edilmemişse sağ kalan eş, çocuklar, atanmış mirasçılar, ana-baba, kardeşlerdir”. Bu kişiler eser sahibinin ölümünden itibaren bu hakkı yetmiş yıl kendi namlarına kullanabilirler (FSEK md. 19/II). Bu kişiler, eser sahipliğinin tespiti davası açmazlarsa, eser üzerinde mali bir hak elde eden kişi, meşru bir menfaati gerekli kılıyorsa bu davayı açabilir.³⁰⁶ Ayrıca FSEK md. 19/5’de belirtilmiş olduğu üzere dava açmaya yetkili kimse bulunmaz veya bulunup da dava açma yetkisini kullanmazlarsa yahut koruma süresi sona ermişse, eser memleket kültürü bakımından önemli görüldüğü takdirde, Kültür ve Turizm Bakanlığı bu hakkı kendi adına kullanabilecektir.

Eser sahipliğinin tespiti davası eseri sahiplenen, esere üzerinde eser sahipliği iddiası olan kişi ya da kişilere karşı açılacaktır. FSEK md. 12’de belirtilen haller durumunda ise yani sahibinin adı belirtilmeyen eserlerde gerçek eser sahibinin davasını, eser sahipliğine ait hakları kullanma yetkisine sahip yayıncıya veya eseri çoğaltana, temsil yolu ile kamuya sunulma halinde ise eseri temsil ettirene karşı açılmalıdır. Zira bu kişiler de farazi eser sahibi olarak kabul edilmektedirler.³⁰⁷

Eser sahipliğinin tespiti davasında zamanaşımı ve hak düşümü süresi söz konusu değildir, zira bu davayı açma hakkı eser sahibi olmaya bağlı, eser sahibinin mutlak haklarındanır.³⁰⁸ Eserin koruma süresi dolmuş olsa dahi eser sahipliğinin tespiti

---

³⁰⁵ Ateş, “Fikir ve Sanat Eseri Sahipliğinin Tespiti Davası”, 350.

³⁰⁶ Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 142-143.

³⁰⁷ Ateş, “Fikir ve Sanat Eseri Sahipliğinin Tespiti Davası”, 344.

³⁰⁸ A.g.e., 323.

davasının açılması mümkündür.³⁰⁹ Tekinalp ve Ateş eser sahipliğinin tespiti davasından önceden vazgeçmenin mümkün ve geçerli olmayacağını belirtmişlerdir.³¹⁰

Eser sahipliğinin tespiti davası ihtisas mahkemesinde yani Fikri ve Sınai Haklar Mahkemesinde açılmalıdır. Yetkili yer mahkemesi genel yetki kurallarına göre davalının ikametgâhı mahkemesi olup davaya konu olay haksız fiil teşkil ediyor ise dava fiilin işlendiği yerde de açılabilir. Dava, tecavüzün ref'i ve men'i davaları ile açılmış ise FSEK md. 66/5³¹¹ gereği dava eser sahibinin bulunduğu yerde de açılabilir.

4.2.2. Tecavüzün Ref'i Davası

FSEK md. 66/I uyarınca manevi veya mali hakları tecavüze uğrayan kimse, tecavüz ref'i yani tecavüzün ortadan kaldırılması davası açabilir.³¹² Bu dava manevi ve mali hakları kapsayacak şekilde FSEK md.66 ile 68. maddeleri arasında düzenlenmiştir. "Ref" kelimesi, "kaldırmak" (ortadan kaldırmak, bertaraf etmek) anlamına gelmekte olup bu dava ile bir tecavüz durumu ortadan kaldırılacak, mevcut tecavüz durdurulacaktır.³¹³

FSEK'de tecavüzün kaldırılması ve önlenmesi davaları düzenlenmiş olup tecavüzün tespiti davası düzenlenmemiştir. Ancak menfaat bulunan hallerde ilgilerin tecavüzün tespitini de dava edebilmeleri mümkün olmalıdır. FSEK md. 19'da sayılanlarında menfaatlerinin gerektirdiği durumlarda tecavüzün tespitini isteyebilecekleri kabul edilmelidir.³¹⁴

---

³⁰⁹ A.g.e., 328.

³¹⁰ Ateş, "Fikir ve Sanat Eseri Sahipliğinin Tespiti Davası", 324; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 310.

³¹¹ FSEK md. 66/5: "Eser sahibi, ikamet ettiği yerde de tecavüzün ref'i ve men davası açabilir."

³¹² Ali Demirbaş, *Eser Sahibinin Mali Haklarına Tecavüz Halinde Hak Sahibine Sağlanan Hukuki Koruma*, (İstanbul: Levha Yayınları, 2015), 73.

³¹³ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 633.

³¹⁴ Nal/Suluk, *Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları*, 137.

Ref davası, devamlı bir tecavüzün vukuunda açılabilir, tecavüz geçici ise, tecavüz fiili artık mevcut değilse, tecavüz fiili kalmadığı için ref de istenemeyecektir.³¹⁵ Tecavüz son bulmuşsa, dava artık amacı kalmadığından açılmaz, sadece tazminat istenebilir.³¹⁶ Ref davası, devam etmekte olan tecavüz sebebiyle uğranılan ve uğranılması muhtemel müstakbel zarardan kaçınmak için açılır; buna karşılık, tazminat davası, içinde bulunulan anda mevcut zararı dengeleme amacı taşımaktadır.³¹⁷

Tecavüzün ref'i davasının açılabilmesi için tecavüzün objektif olarak hukuka aykırılık teşkil etmesi gerekli ve yeterlidir.³¹⁸ Ref davası, “kusurlu davranış unsuru aranmadan” açılır.³¹⁹

Açılan tecavüzün ref'i davasında öncelikle eser sahibinin var olan maddi ve manevi hakları, sonrasında da bu haklara yapılan saldırı tespit edilecektir.³²⁰ Ref davasında, devam eden ya da hala etkilerini sürdüren bir haksız fiil söz konusudur. Ref davasını açan hak sahibi, bu dava ile haksız fiile son verilmesi ya da etkilerinin ortadan kaldırılması talep edilecektir.³²¹

---

³¹⁵ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 634.

³¹⁶ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 248.

³¹⁷ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 635.

³¹⁸ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 248.

³¹⁹ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 634; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 311.

“...tecavüzün ref'i davası maddi ve manevi haklara bir tecavüzün olduğu her halde açılabilir (FSEK m. 66/1). Ref davasının açılabilmesi için tecavüzde bulunanın kusurlu olması şart değildir. Kusur ve ağırlığı zararın takdirinde ve alınacak önlemlerde rol oynar (FSEK m. 66/3)...” Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2010/4-607, K. 2010/663, T. 15.12.2010 <http://www.kazanci.com/> [20.01.2019].

³²⁰ Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 108.

³²¹ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 437; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 311.

Tecavüzün refi davasında, yetkili mahkeme genel hükümlere göre tespit edilir. Hukuk Muhakemeleri Kanununun yetki kurallarına göre davanın, davalının bulunduğu yerde açılması gerekir. (HMK md. 6) Davalı birden fazla ise dava, bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir. (HMK md. 7/I) Dava aynı zamanda haksız fiil dolayısı ile açılan bir dava olduğu için HMK md. 16 gereği haksız fiilin işlendiği veya zararın meydana geldiği yahut gelme ihtimalinin bulunduğu yer ya da zarar görenin yerleşim yeri mahkemesinde de açılabilir. Ayrıca, FSEK md. 66/V gereği eser sahibinin, ikamet ettiği yerde de tecavüzün refi ve men davası açılabilir. Ancak, kendi ikametgâhının bulunduğu yerde dava açma hakkı, fıkranın lafzından anlaşıldığı üzere, yalnızca “eser sahibine” tanınmıştır.³²²

Ref davalarında görevli mahkeme, FSEK md. 76’ya göre tespit edilecek³²³ olup görevli mahkeme, ihtisas mahkemesi olan fikri ve sınai haklar mahkemesidir.

Tecavüzün refi davası FSEK md.66 uyarınca, manevi ve mali hakkı tecavüze uğrayan kimse tarafından açılabilir. Dava açma hakkı, hayatta ise eser sahibine aittir. Mali hakların koruma süresi dolmuş olsa bile, eser sahibi gerçek kişiye yaşadığı, tüzel kişiye tüzel kişiliğin devam ettiği müddetçe dava açabilir. (FSEK md. 66/I, md. 18)³²⁴ Eser sahibinin ölmesi halinde ise FSEK md.19 uyarınca, bu maddede yetkilendirilen kişiler dava açma haklarını kullanabilirler.³²⁵ Bunlar sırasıyla vasiyeti tenfiz memuru, şayet

---

³²² Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 635.

³²³ FSEK “Görev ve ispat: (1) Madde 76 – (Değişik: 23/1/2008-5728/141 md.) (Değişik birinci fıkra: 22/12/2016-6769/189 md.) Bu Kanunun düzenlediği hukuki ilişkilerden doğan dava ve işler ile bu Kanundan kaynaklanan ceza davalarında görevli mahkeme, Sınai Mülkiyet Kanununun 156 ncı maddesinin birinci fıkrasında belirtilen mahkemelerdir.”
<http://www.resmigazete.gov.tr> [20.01.2019].

³²⁴ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 248.

³²⁵ “...FSEK'nın 19/1 maddesinde sayılan kimseler, 14/1 ve 14/2. fıkrası kapsamındaki manevi hakların kullanım tarzını eser sahibinin ölümünden sonra onun arzusuna uygun olarak belirleyecek ve bu haklarını koruyacaklardır. Başka bir anlatımla, yasada adı geçenler murise ait, eserinin umuma arz edilip edilmemesi, yayımlanma zamanı ve tarzını tayin yetkisi ile eseri sahibinin adı veya müstear adı ile yahut adsız olarak umuma arz etme veya yayımlama

tain edilmemişse sağ kalan eş ve çocuklar, atanmış mirasçılar, ana-baba ve kardeşlerdir. Manevi haklara tecavüz sebebiyle dava açma hakkına, mali hakları devralmış olanlar sahip değildir. Bu kuralın istisnasını FSEK md. 19/III oluşturmaktadır.³²⁶ FSEK md. 19/III uyarınca eser sahibi veya onun ölümü halinde FSEK md. 19/I'de belirtilen şahıslar dava açmazlarsa eser sahibinden veya halefinden mali bir hak iktisap eden kimse meşru bir menfaati bulunduğunu ispat şartıyla dava açabilecektir. Doktrindeki görüşler uyarınca, mali hak sahiplerinin iş bu davayı açabilmesi için ilk önce md.19/I' de sayılan kimselere dava açmaları için ihtarda bulunması gereklidir. Ancak bu görüşü savunan yazarlar gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, mali hak sahiplerinin müşterek menfaati korumak için kendi başlarına da harekete yetkili olduklarını düşünmektedirler.³²⁷ Yargıtay'ın ise mali hak sahiplerinin tecavüzün ref'i davası açma haklarının her daim mevcut olduğu, eser sahibinin hayatta olup olmadığı aranmayacağı yönünde kararı mevcuttur.³²⁸ Ayrıca FSEK md. 19/son fıkrada belirtilen hallerde, Kültür ve Turizm Bakanlığı da manevi haklara tecavüz sebebiyle tecavüzün ref'i davası açabilecektir.

---

yetkisinin kullanımını murisin arzusuna uygun bir biçimde yerine getireceklerdir. Ayrıca, murisin sayılan manevi haklarına bir tecavüz halinde de, adı geçen kişiler kendilerine tanınan bu yetkinin doğal bir sonucu olarak tecavüz edene karşı tecavüzün ref'i ve men'i davalarını açabileceklerdir..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2004/14950, K. 2005/12769, T. 22.12.2005 <http://www.kazanci.com/> [20.01.2019].

³²⁶ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 248.

³²⁷ A.g.e, 249.

³²⁸ "...Davacı, FSEK'nun 68. maddesine dayalı olarak tecavüzün ref'i ve tazminata karar verilmesini istemiştir. Bu madde uyarınca talep hakkı eser sahibine veya eser sahibinden mali hakları devralan kişiye aittir. Ruhsat verilmesi yoluyla mali hakları kullanma yetkisine sahip olan kişi ise zararının karşılanmasını sadece FSEK'nun 70/2. maddesi uyarınca açacağı maddi tazminat davasında isteyebilir. Bu durumda, davacının kanundan kaynaklanan ruhsat sahibi sıfatıyla FSEK'nun 68. maddesine dayalı tecavüzün ref'i ve tazminat davası açamayacağından dolayı davanın husumet yönünden reddi gerekirken, davanın kısmen kabulü doğru görülmemiştir..." Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2006/6776, K. 2007/14566, T. 20.11.2007, <http://www.kazanci.com/> [30.01.2019].

İştirak halinde eser sahipliğinde her bir eser sahibi, iştirak halinde eser sahipliği birliğinin menfaatlerine tecavüz edildiği takdirde tek başına hareket ederek yani tek başına birliği temsilen dava açabilme hakkına sahiptir. Müşterek eser sahipliğinde ise eser sahiplerinden her biri kendi vücuda getirdiği kısımla ilgili olarak dava açabilir. Eserin bütününe vaki tecavüzlerde de, her eser sahibi diğerlerini temsilen harekete yetkili sayılabilir.³²⁹ FSEK md. 80/son fıkra hükümlerine göre, eser sahiplerinin hakları ile bağlantılı haklara sahip olanlar da eser sahipleri gibi tecavüzün ref'i davasından faydalanabilecektir.

Tecavüzün ref'i davası mali ve manevi hakları ihlal etmekte devam eden şahsa karşı açılır (FSEK md. 66/I).³³⁰ FSEK md. 66/II gereği tecavüz, hizmetlerini ifa ettikleri sırada bir işletmenin temsilcisi veya müstahdemleri tarafından yapılmışsa işletme sahibi hakkında da dava açılabilir.³³¹ Burada haksız fiillere dair hükümlerin kıyasen uygulanması söz konusu olduğundan, tecavüz edenle birlikte istihdam edeni veya tüzel kişiliği de müteselsilen sorumlu tutmak gerekir.³³² Hakkı tecavüze uğrayan, bunlara karşı birlikte veya ayrı ayrı dava açabilir.³³³

Tecavüzün ref'i davasının açılabilmesi için davalıda kusur aranmaz, davanın amacı tecavüz eden kusurlu olsun olmasın, hakkı zedeleyen durumun ortadan kaldırılmasıdır.³³⁴ Tecavüzün ref'i davası, mali ve manevi hakların aktif (izinsiz yayın) veya pasif (icracı sanatçıların, eser sahibinin isminin gösterilmemesi gibi) bir tecavüz sonucu devam eden ihlalini durdurmak maksadıyla açılır. Tecavüz bir defa oluşmuş ve devam etmemişse tecavüzün ref'i davası açmak mümkün değildir.³³⁵

---

³²⁹ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 249.

³³⁰ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 251.

³³¹ Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 217.

³³² Arslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri*, 210.

³³³ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 251.

³³⁴ A.g.e, 255.

³³⁵ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 252.

Tecavüzün ref'i davasının açılması için zamanaşımının ne olacağı konusunda doktrinde, genel kanun hükümlerine göre zamanaşımı hususunun belirlenmesi gerektiği belirtilmektedir. Buna göre bir sözleşme ihlal edilerek hak sahibinin manevi veya mali hakkına tecavüz edilmiş ise, hak sahibinin talep hakları BK md.146³³⁶ uyarınca 10 yıllık süreye; manevi veya mali hakkın haksız bir fiille ihlal edildiği durumda ise BK md. 72³³⁷ uyarınca 2 ve 10 yıllık sürelerle bağlıdır.³³⁸

FSEK md. 66/IV'de "Mahkeme, eser sahibinin manevi ve mali haklarını, tecavüzün şümulünü, kusurun olup olmadığını, varsa ağırlığını ve tecavüzün ref'i halinde tecavüz edenin düçar olması muhtemel zararları takdir ederek halin icabına göre tecavüzün ref'i için lüzumlu göreceği tedbirlerin tatbikine karar verir." hükmüne yer verilerek, ref davaları için özel bir ihtiyati tedbir hükmü düzenlenmiştir. Kanunun koyucu davaların uzun sürebileceği, uzun süreç sonunda saldırının amacına ulaşabileceği ve davadan beklenen amacın ortadan kalkabileceği sebepleri ile bu konuda özel düzenleme yapma gereği duymuştur. FSEK md. 66/IV. fıkrada "kusur olup olmadığı" ifadesine yer verilmiş ise de bu ifade tecavüzün ref'i davasında kusur koşulu aranacağı anlamına yol açmamalıdır. Zira 66. Maddenin III. Fıkrasında ref davasında kusur aranmayacağı açıkça ifade edilmiştir. IV. Fıkrada yer alan "kusurun bulunup bulunmadığı" ifadesi, ihtiyati tedbir talebi konusunda karar verecek olan hâkimin göz önünde bulundurması gereken kriterlerden birisi olarak anlaşılmalıdır. Kusurun bulunması hâkimin tedbir kararı vermesinde etkili olacaksa da kusurun bulunmaması ihtiyati tedbir talebinin reddedileceği

---

³³⁶ BK md. 146: "Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacak on yıllık zamanaşımına tabidir." <http://www.resmigazete.gov.tr> [20.01.2019].

³³⁷ BK md. 72: "Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır. Haksız fiil dolayısıyla zarar gören bakımından bir borç doğmuşsa zarar gören, haksız fiilden doğan tazminat istemi zamanaşımına uğramış olsa bile, her zaman bu borcu ifadan kaçınabilir." <http://www.resmigazete.gov.tr> [30.01.2019].

³³⁸ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 672-673; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 311.

anlamına da gelmeyecektir.³³⁹

Kanun koyucu, tecavüzün ref'inin talep edilebileceği halleri manevi haklar ve mali haklar yönünden iki ayrı madde de düzenlemiştir. Manevi hakların ihlali sonucu açılacak olan ref davası FSEK md.67'de, mali hakların ihlali sonucu açılacak olan ref davası ise md. 68'de düzenlenmiştir.

FSEK md. 67'de eser sahibinin manevi haklarına tecavüzün mevcut olduğu haller ve bu hallerde alınabilecek önlemler özel olarak düzenlemiştir. Buna göre manevi haklara yapılacak tecavüz eylemleri şunlardır:

4.2.2.1. Eser Sahibinin Eserini “Umuma Arz Salahiyetine” Tecavüz:

FSEK md.14/I hükmü uyarınca “bir eserin umuma arz edilip edilmemesini, yayımlanma zamanını ve tarzını münhasıran eser sahibi tayin eder”. Eğer henüz alenileşmemiş bir eser, eser sahibinin rızası ve arzusu dışında umuma arz edilirse bu durumda tecavüzün ref'i davası açılacaktır.

FSEK md.67/I'de “henüz alenileşmemiş bir eserin, sahibinin rızası olmaksızın veya arzusuna aykırı olarak umuma arz edilmesi halinde tecavüzün ref'i davasının, ancak umuma arz keyfiyetinin çoğaltılmış nüshaların yayımlanması suretiyle vâki olması halinde açılabilir” hüküm altına alınmıştır. Bu madde hükmüyle, manevi haklar içinde yer alan umuma arz yetkisi açısından, özel bazı unsurların mevcudiyeti aranmıştır.³⁴⁰

FSEK md. 67/I'de yer alan düzenlemeye göre tecavüzün ref'i davası, “umuma arzın, çoğaltılmış nüshaların yayımı yoluyla gerçekleşmiş olması” halinde açılabilir. Madde de yer alan bu şart, doktrinde eleştirilere yol açmıştır. Eser, “çoğaltılmış nüshaların yayımı yolu dışında” umuma arz olunmuşsa, kanun yapıcının düşüncesine göre, tecavüz bir seferde gerçekleştiği için, ref davası açılmaz, ancak tazminat istenebilir.³⁴¹ Doktrinde bu konu ile ilgili olarak yapılan eleştirilere, “çoğaltılmış nüshaların yayımlanması” hali dışında kalan alanlardaki tecavüzler de “devamlılık” arz

---

³³⁹ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 437.

³⁴⁰ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 638.

³⁴¹ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 312; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 638.

edebileceğinden³⁴² katılmaktayız.

Eserin çoğaltılmış nüshaların yayınlanması yoluyla değil de diğer yollardan kamuya sunulmuş olması halinde, mesela teşhir veya temsil edilmesi, radyo-televizyon ile yayınlanması hallerinde, Arslanlı, Ayiter ve Erel³⁴³ tecavüz bir seferde gerçekleştiği yani devamlılık arz etmediği için ref davası açılmayacağını, yalnız tazminat istenebileceğini, Tekinalp ise tecavüz devam ediyor ise herhangi bir şarta bağlı olmaksızın ref davası açılabileceğini, tecavüz devam etmiyor ise tazminat davası açılabileceğini belirtmiştir.³⁴⁴

Çoğaltılmış nüshaların yayımı halinde davanın konusu yayımın durdurulması³⁴⁵ olup ayrıca eser sahibi 68'inci maddeye dayanılarak tazminat da istenebilecektir.³⁴⁶

4.2.2.2. Eser Sahibinin Adının İsteği Dışında Kullanılması Şeklinde Tecavüz:

Bir esere, sahibinin isteğine aykırı olarak adının konulduğu hallerde de, FSEK md. 67'nin birinci fıkrasının ilk cümlesindeki hükmün uygulanması gerekmektedir (FSEK 67/I, c.2). Adının gizli kalmasına isteyen eser sahibinin esere rızası dışında adının konulması durumunda, eser sahibince açılacak olan "adın silinmesi" konulu dava bu madde hükmüne dayanılarak açılacaktır.³⁴⁷

Eser sahibi, eserinin anonim olarak yayınlanmasını ya da müstear adla umuma arzını arzu ettiği hallerde (FSEK md. 15/I), eser, sahibinin adı ile yayınlanmışsa yine manevi haklara tecavüz söz konusudur. Devam etmekte olan böyle bir tecavüze karşı, ref davasının açılması mümkündür. (FSEK md.67/I). Eser sahibinin, açıklanmasını istemediği adı, bu

---

³⁴² Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 639.

³⁴³ Arslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri*, 212; Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 254; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 252.

³⁴⁴ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 312.

³⁴⁵ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 252.

³⁴⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 312-313.

³⁴⁷ Levent Akın, *Fikri Haklara Yönelik Tecavüzlere Karşı Hukuk Davaları*, *Turhan Esener'e Armağan, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi*, (Ankara, 2000), 136.

halin dışında, başka bir yolla (mesela, temsil, sergilenme, radyo ve/veya televizyon ile yayınlama...) açıklanırsa, fikranın ilk cümlesindeki sınırlama yine söz konusu olur ve ref davası açılamaz.³⁴⁸

4.2.2.3.Eser Sahibinin Adının Esere Konulmaması, Yanlış Konması veya İltibasa Meydan Verecek Şekilde Konması Suretiyle Tecavüz:

FSEK md. 67/II'de“*Eser üzerinde sahibinin adı hiç konulmamış veya yanlış konulmuş yahut konulan ad iltibasa meydan verecek mahiyette olup da eser sahibi 15 inci maddede zikredilen tesbit davasından başka tecavüzün ref'ini talep etmişse, tecavüz eden gerek aslına, gerek tedavülde bulunan çoğaltılmış nüshalar üzerine eser sahibinin adını derç etmeye mecburdur. Masrafı tecavüz edene ait olmak üzere, hükmün en fazla 3 gazetede ilanı talep edilebilir.*” Hükmü yer almakta olup bu madde uyarınca eser sahibi, eseri üzerine adı konulmamış veya yanlış koyulmuşsa³⁴⁹ yahut da iltibasa yol açacak şekilde koyulmuşsa, manevi haklarına tecavüz söz konusu olacağından tecavüzün ref'i davası açabilecektir. Bu durumda ayrıca eser sahibinin FSEK md.15/III uyarınca “eser sahibinin

³⁴⁸ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 640.

³⁴⁹ “...Mahkemece; toplanan kanıtlar ve bilirkişi raporuna göre; davacının sahibi olduğu "Çevre Hakkı" adlı eserin davalılar tarafından esas sahibinden izin alınmaksızın promasyon amacıyla orijinalinden daha eksik sayfa ile, dipnot ve referanslar yeralmaksızın ve eser sahibinin soyadı değiştirilerek basılıp dağıtıldığını, davacının FSEK 68 ve 70/3. maddelerine dayanan taleplerinden yüksek olanını isteme hakkı olduğu, MK. 24/a maddesi uyarınca talep edilen miktardan 190.442.710 TL lık kısmın kabule şayan olduğu ve davanın projenür olması, orijinallerinin bozulacak şekilde eserin tahrif edilerek basılıp dağıtılması sonucunda bilimsel değerinin azaldığı ve davacının bilimsel kariyerinin olumsuz şekilde etkilendiği, soyadının Kaboğlu yerine Kabaoğlu olarak yazıldığı, tüm bu hususların MK.nun 24/4 BK.nun 49. ve FSEK 14 - 15 - 16 maddeleri uyarınca manevi haklann ağır ihlalini oluşturduğu, 150.000.000 TL manevi ödencenin yerinde olduğu gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne; 1.500.000.000 TL FSEK 68 ve 70/3 uyarınca maddi ödence 190.442.710 TL MK. 24a/2 uyarınca maddi ödence, 150.000.000 MK. 24/a BK. 49 ve FSEK. 14.15.16. ve 70/1 uyarınca manevi ödence olmak üzere toplam 1.840.442.710- TL nin 21.4.1995 tarihden itibaren değişen oranlı reeskont faizi ile birlikte davalılardan tahsiline karar verilmiştir...” Yargıtay 11. HD. 31.03.1997, E. 1997/1850, K. 1997/2313 <http://www.kazanci.com/> [02.02.2019].

tespiti” davasını açma imkânı da bulunmaktadır. FSEK md.67/II uyarınca bu şekilde ikame olunan tecavüzün ref’i davasında, “tecavüz eden gerek aslına, gerek tedavülde bulunan çoğaltılmış nüshalar üzerinde eser sahibinin adını derç etmeye mecburdur. Masrafı tecavüz edene ait olmak üzere, hükmün en fazla 3 gazetede ilanı da talep edilebilir”.

Günümüzde internet kullanımındaki artış eser sahibinin haklarının internet yolu ile de ihlallerini sık sık gündeme getirmektedir. İnternet ortamında kullanılan gömülü linkler de eser sahibinin manevi haklarının internet ortamındaki ihlallerine verilebilecek bir örnektir. Bir İnternet kullanıcısının, web sitesi içeriğinden başka bir web sitesi içeriğine özel yazılım kodları ile³⁵⁰ aktarılması link verme olarak tanımlanmakta olup gömülü linkte (intern/inline/dahili link) ise “başka bir sayfadaki bir unsura (resim, logo, grafik vs.) link veren sitenin sayfasından ayrılmaksızın sabit bir link vasıtasıyla otomatik olarak bağlantı kurulması sağlanmaktadır.” Gömülü linkte, link içeriğinde yer alan eserin asıl kaynağı gösterilmediğinden eser sahibinin FSEK kapsamında “adın belirtilmesi hakkı” ihlal edilmiş olabilecektir.³⁵¹

4.2.2.4. Kaynak Gösterilmemesi, Yanlış veya Yetersiz Kaynak Verilmesi:

FSEK md.67/III uyarınca, Kanununun 32 (nutuklar), 33 (temsil serbestisi), 34 (eğitim ve öğretim için seçme ve toplama eserler), 35 (iktibas serbestisi) , 36 (Gazete münderecatı), ve 40 (Kopya ve teşhir)’inci maddelerinde sayılan hallerde yanlış veya kifayetsiz kaynak gösterilmiş veya hiç kaynak gösterilmemişse FSEK 67’nci maddenin ikinci fıkraya hükmü uygulanacaktır.

FSEK md. 32 ile, “nutukların haber ve bilgi vermek amacıyla çoğaltılmalarında, genel yerlerde okunmalarında ve başka yollarla yayımlarında”; FSEK md.33’de “yayımlanmış

---

³⁵⁰ Tekin Memiş, “Fikir Hukuk Bakımından Link ve Frame Verilmesi”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 22, S. 2 (2002): 394.

³⁵¹ Ali Demirbaş, “Telif Hukukunda İnternet Linki ve Avrupa Adalet Mahkemesi’nin Svensson ve Bestwater Kararları”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5 (1), (2018): 170-180; Tekin Memiş, “Fikir Hukuk Bakımından Link ve Frame Verilmesi”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 22, S. 2 (2002): 401.

bir eserin genel yerlerde, sadece eğitim ve öğretim amacıyla ya da kâr elde etme maksadı olmaksızın veya geliri hayır gayesine tesis edilmek koşuluyla temsilinde”; FSEK md. 34’de “eğitim ve öğretim amacına özgülenmiş seçme ve toplama eserler oluşturulmasında”; FSEK md. 35 ve 36’da “kanuna uygun iktibasta” ; FSEK md. 40’da “güzel sanat eserlerinden kopya oluşturulmasında ve teşhirinde” serbesti tanınmıştır. Ancak tanınan bu serbesti sınırsız olmayıp anılan madde hükümlerinde yer alan birtakım şartların gerçekleşmesine ve muhakkak kaynak gösterilmesine bağlıdır. Kaynak gösterilmemiş, yetersiz veya yanlış gösterilmişse eser sahibinin manevi haklarına tecavüz hali ortaya çıkar.³⁵² Hak sahipleri bu durumda, hem eser sahibinin tespiti davası ve hem de tecavüzün ref’i davası açabileceklerdir. Bu halde açılan tecavüzün ref’i davasında, davanın konusu eser sahibinin adının veya iktibasın kaynağının yahut her ikisinin birden gerektiği şekilde belirtilmesidir.³⁵³ Davacı ayrıca hükmün, masrafı tecavüz edene ait olmak üzere en fazla üç gazetede ilan edilmesini de isteyebilir (FSEK md. 67/III).

4.2.2.5.Eserde Değişiklik Yapılması Suretiyle Tecavüz:

FSEK md. 16 hükmüne göre “Eser sahibinin izni olmadıkça eserde veyahut eser sahibinin adında kısaltmalar, ekleme ve başka değiştirmeler yapılamaz”. Eser, eser sahibinin izni olmaksızın değiştirilir ise eser sahibinin değişiklik yapılmasını men etmesine ilişkin olan bu manevi hakkı (FSEK md.16) ihlal edilmiş olacaktır (FSEK md. 67/IV).

Eserde eser sahibinin izni olmaksızın işleme, çoğaltma, temsil ve yayım tekniği icabı zaruri olanlar dışında değişiklikler yapılmışsa³⁵⁴ tecavüzün ref’i davasıyla, bu değişikliklerin giderilmesi istenebilecektir.

FSEK md. 67’nin dördüncü fıkrasında, eser haksız olarak değiştirilmiş ise hak sahibinin hangi taleplerde bulunabileceği hüküm altına alınmıştır. Buna göre eser sahibi;

---

³⁵² Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 641.

³⁵³ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 253.

³⁵⁴ “Kanunun veya eser sahibinin müsaadesiyle bir eseri işleyen, umuma arzeden, çoğaltan, yayımlayan, temsil eden veya başka bir suretle yayan kimse; işleme, çoğaltma, temsil veya yayım tekniği icabı zaruri görülen değiştirmeleri eser sahibinin hususi bir izni olmaksızın da yapabilir.” FSEK md. 16/II, <http://www.resmigazete.gov.tr> [02.02.2019].

1.“Eserin değiştirilmiş şekilde çoğaltılmasının, yayım ve temsilinin, radyo ile yayımının menedilmesini ve tecavüz edenin, tedavüle bulunan çoğaltılmış nüshalardaki değişiklikleri düzeltmesi veya bunların eski haline getirilmesini talep edilebilir. Değişiklik, eserin, gazete, dergi veya radyo ile yayımı sırasında yapılmışsa eser sahibi, masrafı tecavüz edene ait olmak üzere, eseri değiştirilmiş şekilde yayımlamış olan bütün gazete, dergi ve radyolardan değişikliğin ilan yolu ile düzeltilmesini talep edebilir.” (FSEK md. 67/IV/1)

Kanun koyucu eserin değiştirilmiş halinin tedavüle çıkmasından öncesi ve sonrası olarak iki ayrı düzenleme yoluna gitmiştir.³⁵⁵ FSEK md. 67/IV/1, c.1 kapsamında tecavüzün ref'i davası, ihlalin devam etmekte olması halinde açılabilir. Eser henüz çoğaltılmamış veya çoğaltılmakla beraber henüz tedavüle çıkmamışsa bu defa men davasıyla (FSEK md. 69), çoğaltma veya ticaret mevkiine koyma keyfiyetleri engellenebilir.³⁵⁶

2.“Güzel sanat eserlerinde, eser sahibi, asıldaki değişikliğin kendisi tarafından yapılmadığının tanıtılmasını veya eserdeki adının kaldırılmasını yahut değiştirilmesini talep edebilir. Eski halin iadesi mümkün ise, değişikliğin izalesi ammenin veya malikin menfaatlerini esaslı surette haleldar etmiyorsa eser sahibi eseri eski hale getirebilir”. (FSEK 67/IV, c.1,2)

FSEK md. 66/IV’de “*Mahkeme, eser sahibinin manevi ve mali haklarını, tecavüzün şümülünü, kusurun olup olmadığını, varsa ağırlığını ve tecavüzün ref'i halinde tecavüz edenin düçar olması muhtemel zararları takdir ederek halin icabına göre tecavüzün ref'i için lüzumlu göreceği tedbirlerin tatbikına karar verir.*” Hükmüne yer verilmiş olup bu madde uyarınca açılan tecavüzün ref'i davasında mahkeme önce eser sahibinin manevi ve mali hakkının var olup olmadığını, daha sonra bu haklara saldırının yapıp yapılmadığını, kusurun olup olmadığını, varsa ağırlığını tespit ederek sonrasında tecavüz eylemini gerçekleştirenin eyleminin sonlandırılması ile maruz kalacağı zararı göz önüne alarak

---

³⁵⁵ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 642.

³⁵⁶ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 642; Arslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri*, 213; Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 254; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 257.

saldırının kaldırılması ile ilgili gerekli tedbirleri alacaktır. Bu maddede her ne kadar “kusur olup olmadığı” ibaresine yer verilmiş ise de doktrinde kusurun tespitine ilişkin hükmün, ref davası ile birlikte açılacak olan tazminat davaları bakımından önem taşıdığı vurgulanmıştır.³⁵⁷

Tecavüzün ref’i davasından beklenen, tecavüzün ortadan kaldırılmasıdır. Buna göre esere sahibinin adı esere hiç konmamışsa veya yanlış konmuşsa yahut konulan ad karıştırmaya yol açıyorsa, eser sahibi eserin aslına ve sürüme konmuş nüshalarına adının doğru bir şekilde konmasını talep edebilecektir. Ayrıca FSEK md. 67/II’de belirtilmiş olduğu üzere masrafı tecavüz edene ait olmak üzere, hükmün en fazla 3 gazetede ilanı da talep edilebilir. Yargıtay, eser sahibine tanınan bu hakkın, eserin tümü için değil parçaları içinde geçerli olduğu görüşündedir.³⁵⁸ Eser sahibinin izni alınmadan eserde caiz ölçünün dışına çıkan (FSEK md. 16/II) değişiklikler yapılması halinde eserin değişmiş hali ile çoğaltılmasının, yayınlanmasının, temsilinin, radyo ile yayınının men edilmesi, tedavüldeki nüshalarda değişikliğin düzeltilmesi ve eserin eski hale konması istenebilir. Eserde, gazete, dergi veya radyo ile yayımı sırasında değişiklik yapılmışsa eser sahibi, masrafı tecavüz edene ait olmak üzere, eseri değiştirilmiş şekilde yayımlamış olan bütün gazete, dergi ve radyo idarelerinden değişikliğin ilan yolu ile düzeltilmesini talep edebilir. FSEK md. 67/IV bend 2’de güzel sanat eserleri bakımından üç türlü talep arasında seçme imkânı tanınmaktadır. Buna göre güzel sanat eseri değiştirilmişse eser sahibi: 1) eserdeki değişikliğin kendisi tarafından yapılmadığının tanıtılmasını, 2) eser üzerinden adının kaldırılmasının yahut değiştirilmesini (kendi adı yerine rızası varsa değişikliği yapanın adı konulması), 3) eski halin iadesini isteyebilir. Son imkânın seçilebilmesi için kamunun veya eserin aslına malik olan kimsenin menfaatlerinin eski halin iadesiyle esaslı surette zedelenmemesi lazımdır.

4.2.3. Tecavüzün Men’i Davası

FSEK md. 69’da tecavüzün meni davası düzenlenmiş olup madde de “Mali veya manevi haklarında tecavüz tehlikesine maruz kalan eser sahibi muhtemel tecavüzün önlenmesini

---

³⁵⁷ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 248.

³⁵⁸ 11. HD. 05.12.1977, 77/5069 E. 5331 K., Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 256.

dava edebilir. Vaki olan tecavüzün devam veya tekrarı muhtemel görülen hallerde de aynı hüküm caridir. 66'ncı maddenin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarının hükümleri burada da uygulanır” açıklamasına yer verilmiştir. Bu davanın açılabilmesinin şartları mali ve manevi haklara bir tecavüzde bulunulmasının muhtemel olmasıdır. Tecavüz olup bitmiş, fakat tekrarlanması muhtemelse yine tecavüzün önlenmesi davası açılabilir.³⁵⁹

Bu davada kusur şart olmayıp, objektif aykırılık yeterlidir.³⁶⁰ Doktrinde bu davanın maddi hukuk kökenli bir eda davası olduğu görüşünde bulunulmuştur.³⁶¹ Davanın açılabilmesi için tecavüzün vukuu şart olmayıp, bizatihi ihlal tehlikesinin varlığı, davanın açılması için yeterlidir. Mesela, bir romancı romanının tiyatro eseri haline getirilip sahneye konmak veya film senaryosu haline getirilip filme alınmak üzere olduğunu öğrendiğinde henüz gerçekleşmemiş bu ihlal tehlikesine karşı men davası açılabilir.³⁶² Yakın bir tehlikeyi işaret eden ön hazırlıklar, men davasının açılabilmesi açısından yeterlidir.³⁶³

Bir esere yapılan tecavüz varsa ve devam ediyorsa, tecavüzün ref'i davası ile birlikte tecavüzün meni davası açılacaktır. Zira bu iki davanın amaçları farklıdır. Ref davasında haksız tecavüzün doğurduğu sonuçlarla birlikte ortadan kaldırılması, men davasında ise bunun devam eden ve tekrarının önlenmesi istenir. Men davasına, tecavüzün ref'i davasının açılmadığı hallerde yapılan tecavüzün devam ve tekrarına engel olmak amacı ile de başvurulabilir. Örneğin henüz alenileşmemiş bir güzel sanat eseri sahibinin izni olmaksızın umuma arz edilirse, umuma arz çoğaltılmış nüshaların

---

³⁵⁹ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 260; Yarsuvat, *Eser Sahibi ve Hakları*, 221; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 325.

³⁶⁰ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 663; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 325.

³⁶¹ Nefhis Deren Yıldırım, “Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukukunda Müdahalenin Men'i Davası ve Ortaya Çıkan Sorunlar”, *Kültür Bakanlığı İşbirliğiyle Avrupa Birliği Uluslar arası Hukuk Kurultayı, Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku*, C.I, (Ankara: 2002), 484-510.

³⁶² Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 664.

³⁶³ A.g.e., 666.

yayımla yoluyla gerçekleşmediğinden tecavüzün ref'i davası açılmaz (FSEK md. 67/I). Buna karşılık tecavüzün meni davası açılarak devam eden umuma arz fiilinin – eserin teşhir edilmesinin – önlenmesi sağlanabilir.³⁶⁴

Tecavüzün meni davasında davacı ve davalı sıfatları tecavüzün ref'i davasında olduğu gibidir. FSEK md. 69'da ise yalnızca “eser sahibinden” söz edilmiş olması haklı olarak doktrinde eleştirilmiştir. Tecavüzün ref'i davasında olduğu gibi eser sahibinin ölümü halinde md.19/I'de sayılan kişilerin, bulunmuyorsa veya dava açmıyorlarsa meşru menfaatini ispatlayan mali hak sahibinin ve yine bazı şartlar dâhilinde Kültür Bakanlığı'nın da bu davayı açma hususunda aktif dava ehliyeti vardır. Yargıtay da bu konuda doktrin ile aynı görüşü taşımaktadır.³⁶⁵

Men davası mali ve manevi hakları ihlal eden şahsa karşı açılacaktır. FSEK md. 69'un ikinci fıkrasında “66'ncı maddenin ikinci, üçüncü ve dördüncü fıkralarının hükümleri burada da uygulanır.” hükmü yer almakta olup bu fıkra ile atıf yapılan FSEK md. 66/II uyarınca “Tecavüz, hizmetlerini ifa ettikleri sırada bir işletmenin temsilcisi veya müstahdemleri tarafından yapılmışsa işletme sahibi hakkında da dava açılabilir.”

Men davasında zamanaşımı yoktur. Tehlike ihtimali devam ettikçe men davası açılacaktır.³⁶⁶

Men davasında da yetkili mahkeme genel hükümlere göre tespit edilir. Hukuk Muhakemeleri Kanununun yetki kurallarına göre davanın, davalının bulunduğu yerde

---

³⁶⁴ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, s. 261; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 259; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 667; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 326.

³⁶⁵ “...FSEK.nun 69/1 nci maddesindeki tecavüz tehlikesine maruz kalınması halinde eser sahibine tanınan muhtemel tecavüzün önlenmesini dava etme yetkisi, aynı kanununun 80/1-1-B/1 hükmü uyarınca mali hakları kullanma yetkisini devraldıktan sonra ses ve görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletme izin verme hususunda münhasıran yetkili hale gelen eser sahibinin haklarına komşu hak sahibi davacı fonogram yapımcıları meslek birliğine geçmiştir...”
Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2005/553, K. 2006/381, T. 23.1.2006, <http://www.kazanci.com/> [10.02.2019]; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 326.

³⁶⁶ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 667; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 326.

açılması ana kurallardan biridir (HMK md. 6). Davalı birden fazla ise dava, bunlardan birinin yerleşim yeri mahkemesinde açılabilir (HMK md. 7/I). Ayrıca, FSEK md. 66/V gereği eser sahibinin, ikamet ettiği yerde de tecavüzün men davası açabilecektir. Men davalarında da görevli mahkeme, FSEK md. 76'ya göre tespit edilecek olup görevli mahkeme, ihtisas mahkemesi olan fikri ve sınai haklar mahkemesidir.

Tecavüzün men'i davasının düzenlenmiş olduğu FSEK madde 69'da, mali ve manevi haklar yönünden bir ayırım yapılmamış olup madde her iki ihlal halinde de uygulanacaktır.

Dava sonunda, "mahkeme, eser sahibinin manevi ve mali haklarını, tecavüzün şumulünü, kusurun olup olmadığını, varsa ağırlığını ve tecavüzün men'i halinde tecavüz edenin duçar olması muhtemel zararları takdir ederek, halin icabına göre tecavüzün men'i için lüzumlu göreceği tedbirlerin tatbikine karar verir." Dava sonunda verilen hükmün ilanı da istenebilir.³⁶⁷

4.2.4. Tazminat Davası

FSEK md. 70 uyarınca mali veya manevi hakları haleldar edilen kişi, tazminat davası açabilir. Maddenin birinci fıkrasında "Manevi hakları haleldar edilen kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat ödenmesi için dava açabilir." maddenin ikinci fıkrasında da "Mali hakları haleldar edilen kimse, tecavüz edenin kusuru varsa haksız fiillere müteallik hükümler dairesinde tazminat talep edebilir." açıklamasına yer verilmiştir.

Tecavüzün ref'i ve men'i davaları, fikri hakların ihlalinin önlemeyi, öngördüğü yaptırımlarla fikri hakların ihlaliyle elde edilebilecek menfaatleri asgari düzeye indirmeyi, mütecavizi bu ihlalden vazgeçirmeyi amaçlamakta³⁶⁸ iken tazminat davaları, eser sahibi veya haleflerinin mameleklerinde veya manevi haklarında uğradıkları zararın giderilmesine hizmet eder.³⁶⁹ Bu sebeple bu davalar birlikte açılabilmektedir, hatta

---

³⁶⁷ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 261.

³⁶⁸ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 578.

³⁶⁹ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 667.

uygulamada da bu davalar çok kez birlikte açılmaktadır.³⁷⁰

FSEK md. 70'de yer alan düzenlemeye göre manevi hakları haleldar edilen kişi, uğradığı zararlara karşılık manevi tazminat ödenmesi için dava açabilecek (FSEK md.70/I), mali hakları haleldar olan kişi de, tecavüz edenin kusuru varsa haksız fiillere müteallik hükümler dairesinde tazminat talep edebilecektir (FSEK md.70/II).

4.2.4.1. Manevi Haklara Tecavüz Halinde Manevi Tazminat Davası

FSEK md. 70/1'de "*Manevi hakları haleldar edilen kişi, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat ödenmesi için dava açabilir.*" düzenlemesi yer almakta olup bu düzeleme Borçlar Kanunu md. 58³⁷¹ ile benzerlik göstermektedir.³⁷² Doktrinde kabul gören görüşe göre manevi hakların ihlali sebebiyle manevi tazminat davası açabilmek için, eser sahibinin şahsiyet haklarının da tecavüze uğraması şart değildir. FSEK md. 70 manevi tazminat talebini şahsiyet haklarının ihlalinden bağımsız olarak hükme bağlamıştır.³⁷³ Somut olayda manevi hakların FSEK md.70/I kapsamında ihlali tek başına olabileceği gibi, manevi hak ihlalinin yanında BK md.49 anlamında kişilik hakkı da ihlal edilmiş olabilir. Bu durumda ise, doktrinde her iki talebin farklı olmasından dolayı her iki talebin ayrı davalar açılarak ileri sürülmesi gerektiği belirtilmiştir.³⁷⁴

FSEK md. 70'de, manevi hakların ihlali halinde manevi tazminat davası açılmasında kusur şartından bahsedilmemişse de doktrinde yer alan görüşe göre bu dava haksız fiil

---

³⁷⁰ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 260.

³⁷¹ BK. Md. 58: "*Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir. Hâkim, bu tazminatın ödenmesi yerine, diğer bir giderim biçimi kararlaştırabilir veya bu tazminata ekleyebilir; özellikle saldırıyı kınayan bir karar verebilir ve bu kararın yayımlanmasına hükmedebilir.*" <http://www.resmigazete.gov.tr> [10.02.2019].

³⁷² Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 668.

³⁷³ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 261; Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 669-670; Sinan Sarıkaya, "Fikri Haklarda Manevi Tazminat", https://www.academia.edu/12566421/Fikri_Haklarda_Manevi_Tazminat [03.10.2019]

³⁷⁴ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 261; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 327.

esasına dayandığından kusurun ve haksız fiilin diğer unsurlarının gerçekleşmesi gerekir. Tazminat davasında, manevi hakları ihlal eden kişinin kusurlu olması şarttır.³⁷⁵ Yargıtay'ın ise manevi tazminat isteminde kusur aranmayacağı görüşünü taşıyan içtihatları bulunmakta olup Tekinalp de bu konuda kusur şartının aranmayacağı görüşünü taşımaktadır.³⁷⁶ Bunun yanı sıra Yargıtay içtihatlarında, umuma arz edilmiş bir eserle

---

³⁷⁵ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 468; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 260.

³⁷⁶ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 329.

“Mahkemece, iddia, savunma, benimsenen bilirkişi raporu ve dosya kapsamına göre, FSEK.nun 68 ve 70/1 inci maddeleri anlamında tazminatların talep edilebilmesi için davalıların kusurlu olmaları şart olmayıp, ihlal kabul edilen eylemlerin yapılmasının yeterli olduğu, nitekim, Beyza Müzik Ltd. Şti'nin davalı tarafın ürettiği yazılım programını pazarladığı, davalı tarafın davacının ürettiği yazılım programının üç bölümünü kopyaladığı gerekçeleriyle, maddi tazminata ilişkin davanın kabulüne, manevi tazminata ilişkin olarak ise talebin kısmen kabulü ile 3.000.000.000 TL. manevi tazminatın davalılardan tahsiline, hükmün ilanına, diğer istemlerin reddine karar verilmiştir.” Yargıtay 11. HD. E. 2005/8095, K. 2006/7919, T. 4.7.2006 <http://www.kazanci.com/> [20.01.2019].

“Yukarıda anılan manevi hakları tecavüze uğrayan eser sahibi veya yasanın 19.maddesinde sayılı kişiler FSEK 70/1.maddesi uyarınca manevi tazminat davası açabilirler. Dava açılabilmesi için eser sahibine ait manevi hakların ihlal edilmesi yeterli olup karşı tarafın kusuru aranmaz. Manevi hakka hangi halde tecavüz bulunduğu FSEK 67 nci madde gösterilmiştir. Yargıtay plak üzerine eser sahibinin adının yazılmaması, bir müzik eserinin başkasına aitmiş gibi gösterilip plağa alınması hallerini eser sahibinin manevi haklarının ihlali olarak görmüştür.

Eser sahibinin manevi haklarının ihlali yanında, eserin icrası ve başka yolla yayınlanması eser sahibinin manevi hakları yanında onun kişilik haklarını da ihlal etmiş olabilir. Bu hususlar Yargıtay Hukuk Bölümü İçtihadı Birleştirme Kurulunun 18/12/1981 gün ve 1980/1 Esas, 1981/2 Karar sayılı kararında geniş şekilde vurgulanmıştır. Eser sahibinin eseri üzerindeki manevi haklarının ihlali halinde istenebilecek manevi tazminata ilişkin düzenlemeler Fikir ve Sanat Eserleri Kanunda yer alırken, şahsi menfaatlerinin ihlali halinde istenebilecek manevi tazminat B.K.49 maddesine bırakılmıştır. Genel olarak şahsi menfaatlerin ihlal edilip edilmediği kişilik hukukuna ait hükümlere göre tayin olunacak bir husustur (Bkz.Fikri

ilgili olarak, eser üzerinde mali hak sahibi olmayan bir kişi tarafından gerçekleştirilecek izinsiz umuma arz fiilinin dahi eser sahibinin şeref ve itibarını ihlal eden bir fiil olmasa da, manevi tazminata neden olacağı kabul edilmektedir.³⁷⁷

Manevi hakları ihlal edenin eylemlerinden dolayı BK. md. 55 ve md. 100 gereği kusursuz olarak sorumlu tutulan kişilerde olabilir. Yanında adam çalıştıran kişi BK. md. 55 veya BK. md. 100 gereği çalıştırdığı kişilerin eylemlerinden dolayı, oluşan manevi zararlardan eser sahibine karşı kusuru bulunmadığı halde sorumlu tutulabilecektir.³⁷⁸

Manevi hakların ihlali nedeniyle tazminat davası açılabilmesi için eser sahibinin ya da FSEK 19’da belirtilen kimselerin hangi manevi haklarının ihlal edildiğinin belirtilmesi

---

Mülkiyet Hukuku, Prof.Dr.Ünal Tekinalp, İst.1999 Sh.312 No:94 vd., Prof.Dr.Şafak N.Erel, Türk Fikir ve Sanat Hukuku, Yenilenmiş İkinci Baskı Ank.1998 sh.304, 305 vd.).

Somut olayda davacı, şiirin okunma tarzı ve şiiri canlandıran Sibel Canın davranışlarının eser sahibinin kişilik haklarına tecavüz ettiğini ileri sürerek manevi tazminat talep etmiştir. Dosyada mevcut kaset çözümü ve bilirkişinin 26/3/1999 tarihli raporunda şairin adından programda övgüyle bahsedilip, eser sahibi ve esere yönelik küçük düşürücü söz, şöhret ve itibarını zedeleyici tavrın bulunmadığı anlaşıldığından yukarıda anılan Yargıtay İçtihadı Birleştirme ve B.K.49.maddesinde yazılı eser sahibinin kişilik haklarına saldırı söz konusu olmadığından direnme kararının, bu gerekçelerle bozulması gerekir.” YHGK E. 2002/11-283, K. 2002/340, T.1.5.2002 <http://www.kazanci.com/> [06.09.2019].

³⁷⁷ “*Dava, sinema eserinin bir bölümünün davalı tarafından izinsiz şekilde reklam filminde kullanılmak suretiyle yayınlandığı iddiasına dayalı maddi ve manevi tazminat istemine ilişkindir. Mahkemece, davalının muhtemel tecavüzünün menine, maddi tazminat talebinin kısmen kabulüne, manevi tazminat talebinin reddine karar verilmiştir. Ancak, Dairemizin emsal niteliğindeki 28.02.2008 tarih 2007/576 Esas 2008/2292 Karar sayılı ilamında da belirtildiği üzere uyuşmazlık konusu sinema eserinin bir bölümü eser sahibi olan davacının izni olmaksızın TV reklam filminde umuma arz edildiğinden eser sahibinin 5846 Sayılı FSEK 14. maddesine dayalı umuma arz yetkisi ihlal edilmiş olup, buna dayalı manevi tazminat talephakki bulunduğu halde yazılı gerekçeyle manevi tazminat talebinin reddi doğru olmamış, kararın davacı yararına bozulması gerekmiştir” Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2015/5432, K. 2015/13111, T.8.12.2015<http://www.kazanci.com/> [06.09.2019].*

³⁷⁸ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 469.

yeterli olmayıp, manevi bir zarara uğramış olmaları gerekir.³⁷⁹ Tekinalp ise bu konuda dava açacak eser sahibinin herhangi bir manevi hakkına tecavüz edilmesinin yeterli olduğunu, ayrıca manevi zararın varlığını ispat etmesi gerekmediğini vurgulamıştır.³⁸⁰ Tekinalp'in bu görüşünün aksine doktrinde eser sahibinin manevi hakkının ihlal edilmiş olmasının tek başına manevi zararın oluştuğu anlamına gelmeyeceği, eser sahibin manevi hakkının ihlal edilmiş olması sebebi ile küçük düşürülmüş, üzüntü, acı ya da ızdırap duymuş olması da gerektiği belirtilmiştir.³⁸¹ Yargıtay'ca "Eser sahibinin adının belirtilememesi", "eserin bozulup değiştirilmesi", "eserin bir başkasına aitmiş gibi gösterilmesi" hallerinde manevi tazminat istenebileceğine karar verilmiştir.³⁸² Doktrinde, manevi tazminat davası açılmasında, maddi tazminat davasından farklı olarak mütecevizin kusurunun ve uğranılan zararın ağırlık taşıması gerektiği belirtilmiş³⁸³ olup eserin bozulması, değiştirilmesi, eser sahibinin adının belirtilmemesi, eserin bir başkasına aitmiş gibi gösterilmesi hallerinde manevi haklara karşı tecavüz olgusunun ağır olduğu örnek olarak gösterilmiştir.³⁸⁴ Ayrıca belirtmek gerekli ki manevi hakkın ihlal edilmesi ile oluşan manevi zarar arasında illiyet bağının olması gerekmektedir.³⁸⁵ Mahkeme, manevi tazminat olarak para yerine ya da para ödenmesine ek olarak başka bir manevi tazminat şekline de hükmedebilecektir (md. 70/I). Özellikle hükmün FSEK md. 78'e göre ilanı bu

---

³⁷⁹ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 578; Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 260; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, *Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*, 7. Bs.(İstanbul: 1993), 694.

³⁸⁰ Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 327.

³⁸¹ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 467.

³⁸² 4. HD. 5/7/1968, E. 67/1981, K. 2359; HGK. 11/2/1983, E. 1981/4-70, K. 1983/123; TD. 14/2/1970, E. 70/2985, K. 70/5092; 11. HD. 2/4/1974, E. 74/685, K. 74/1138 (Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 261).

³⁸³ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 260.

³⁸⁴ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 262.

³⁸⁵ Kılıçoğlu, *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 469.

tür bir tazmin yolu olarak düşünülebilir.³⁸⁶

Manevi tazminat davasını, eser sahibi ile FSEK md. 19'da sayılan kimseler açabilir.³⁸⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi de 2000/4764 E.,2000/6252 K., 03.07.2000 tarihli kararında “...FSEK'nın 70. maddesinde, manevi hakları tecavüze uğrayan eser sahibinin manevi tazminat davası açabileceği, zarar ve ziyanını ve ayrıca manevi zararını isteyebileceği belirtilmiştir. Mirasçılardan bu davayı açıp açamayacakları Türk hukukunda tartışmalıdır (Ünalp Tekinalp, Fikri Mülkiyet Hukuku, S.309). Ancak, 19/2. madde ve fıkrasında, aynı yasanın 19/1. maddesinde sayılan kimselerin, eser sahibinin ölümünden sonra, eser sahibine 14, 15 ve 16. maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan hakları kullanılabilirler öngörüldüğünden, manevi zararın giderilmesini isteme haklarının da bulunduğu kabulü gerekmektedir...” açıklamasına yer vererek manevi tazminat davasını FSEK md. 19'da sayılan kimselerin açabileceğini kabul etmiştir. Ayrıca Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 11.02.1983 tarihli kararında, manevi haklara tecavüz halinde mali hak sahiplerinin bile manevi tazminat davası açabileceğine karar vermiştir.³⁸⁸ Manevi tazminat davası ikame etmek hakkı sağlar arası ya da ölüme bağlı bir

---

³⁸⁶ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 262.

³⁸⁷ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 674; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 329.

³⁸⁸ “...Metni yukarıda aynen derç'edilen temliknamenin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, merhum bestekar (S.K.) temliknamede isimleri yazılı sekiz eseri üzerindeki telif hakkını, hiçbir ayrıma, tabi tutmadan, diğer bir deyişle, hem maddi (malCE) ve hem de manevi telif hakkını, birlikte, davacıya temlik etmiş bulunmaktadır. Bu husus temliknamede yer alan, (...telif haklarımı) cemi edatı kullanılmış olması ile, yine aynı temliknamedeki (...artık bu eserlerde benim hiçbir hakkım ve alakam kalmayıp bütün bunlar bayan (S.A.T.)'nin mülkiyetine geçmiştir), cümlesinden kesinlikle anlaşılmaktadır. Her ne kadar, -kaideten- manevi tazminat talep ve dava hakkı, mağdurun veresesine (MK. m. 85/f. 2'de olduğu gibi) veya manevi tazminat isteğine dayanak yapılan bir hakkı temellük eden kimseye intikal etmesi mümkün değil ise de, bütün Türk Hukukçuları ile yabancı hukukçuların da ittifakla belirttikleri üzere, şayet, mağdur manevi tazminat talep hakkını ilerde de arama arzu ve iradesini temliknamede izhar etmiş veya o hakkın aranmasına bir kanun hükmü imkan tanımış (BK. m.162/f.I) veya işin mahiyeti buna mani değil ise, o zaman, manevi tazminat isteğinin de, temellük eden kimseye intikal ettiğinin kabulü icap eder (Dr. Nisim İ. Franko, şeref ve Haysiyete Tecavüzden

---

Doğan Manevi Zararın Tazmini, Ank. 1973, Sh.210-221), (Prof.Dr. Selahattin Sulhi Tekinay, Borçlar Hukuku, İst. 1979, 4.Bası., Sh.216-219), (Prof.Dr. Kenan Tunçomağ, Borçlar Hukuku, c.I., Genel Hükümler, İst.1972, 5. Bası, Sh.650 ve müteakip), (Andreas von Tuhr, Borçlar Hukuku, Cevat Edege Tercümesi, Yargıtay Yayını-No:15, Ankara, 1983, Sh.117 ve müteakip), (Dr.H.Oser-Dr.W.Schönenberger, Borçlar Hukuku,Dr.Recai Seçkin Tercümesi, Ank. 1947, Sh.968 ve müteakip) İsviçre Federal Mahkemesi de manevi tazminat taleplerinin devir ve temlikini mümkün görmüştür. BGE 95 II-481 - JdT 1971 I 226 - Prof.Dr.S.Sulhi Tekinay, age. Sh.218. Dip No.7.Bkz.).

5846 sayılı (Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu)nun 14-19. maddeleri hükümleri, hem (manevi hakları) kimlerin isteyebileceğini ve hem de hangi hallerde (manevi tazminat) istenebileceğini ayrı ayrı hükme bağlamış bulunmaktadır. Kanun koyucu, adı geçen kanunun 16/f.2 hükmü ile bireşerin (mahiyet) ve (hususiyetlerini) bozan her türlü (değişikliği), o eser yönünden, manevi tazminat talebi için yeterli bir davranış saydığı gibi, diğer taraftan, eser sahibinin ölümünden sonra kimlerin "manevi tazminat" isteyebileceklerini de aynı Kanunun 19. maddesi hükmünde belirtmiş bulunmaktadır. Davacının, temellük eden bir kimse olarak, gerek BK.nun 162 ve 168. maddeleri hükümlerine göre, kendisine yapılan temlik sonucu ve (işin mahiyeti) icabı olarak manevi tazminat talebine hakkı bulunduğu gibi, ayrıca da Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 19. maddesi hükmünden kaynaklanan (halefiyet) nedeniyle de, keza, "manevi tazminat" talebine hakkı bulunmaktadır. Doktrin de aynı görüştedir. Manevi hakların çoğunun kullanılması, mali hakların kullanılmasıyla yakın bir bağlantı gösterir, bu itibarla, manevi haklar, ölümle sona eren "şahsiyet" haklarından farklı olarak, en az mali haklar devam ettiği sürece, o da devam eder. Binaenaleyh, mali bir hakkı devir alan kimsenin de eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakları kullanabilme yetkisine sahip olduğunun kabulü icap eder. Esasen, mali haklarla manevi haklar arasındaki ayırım sun'i bir ayırımdır, mali hakların devri manevi hakların da kullanılmasını kapsar. Bilindiği üzere, "manevi haklar" ölenin terekesi dışında kaldığı için Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 19/F.I. hükmünde sayılan kimseler, manevi hakları, sırf mirasçı sıfatını haiz oldukları için iktisap etmezler. Kanun koyucu, bunları ölen eser sahibine en yakın bağlarla bağlı oldukları için, (en güvenilen kişiler) olarak saymıştır. (Fikri Haklar) sahasında çalışan yerli ve yabancı müelliflere göre, manevi hakların (kullanılmaları) eser sahibi tarafından herhangi bir kimseye bırakılabilmir, bu kimselere genellikle, (Treuhönder - güvenilen kişi)dir. Eser sahibinin kendilerine güvenerek "manevi hakları" kullanma yetkisini terk ettiği bu kişiler, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 14-16. maddeleri hükümlerinde belirtilen hallerde ve özellikle

tasarrufla devredilemeyeceğinden, meslek birlikleri bu davayı açamaz.³⁸⁹ Tüzel kişiler de manevi tazminat talebinde bulunabilirler.³⁹⁰ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2012/7048, K. 2013/7606, 18.4.2013 Tarihli kararında mali hakları iktisap eden mirasçılarının aksine FSEK 19. maddesi kapsamında eser sahibine tanınan manevi hakları iktisap eden kimselerin ayrı ayrı ve kendi namlarına manevi hakları ileri sürebilmelerinin mümkün olduğunu hüküm altına alınmıştır.³⁹¹

---

eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozucu değişmelere maruz bırakılması veya eserin başka herhangi bir suretle - mesela, bir müzik eserinin mahiyetine aykırı olarak, başka bir müzik aleti ile ve o eserin hususiyetini bozacak bir tarzda icra edilmesi...gibi - özelliğinin haleldar edilmesi, manevi tazminat talebine olanak sağlar. Memleketimizin de dahil olduğu (Bern Sözleşme ve Birliğinin) altıncı maddesi hükmü de, bir san'at eserinin hususiyet ve tamamıyetini bozan her türlü değiştirici davranışı, manevi tazminat talebi için yeterli saymıştır (Prof. Dr. Halil Arslanlı, Fikri Hukuk Dersleri, II - Fikir ve sanat eserleri, İst.1954, Sh.87-94, Prof. Dr. Nuşin Ayiter, Hukukta Fikir ve Sanat Ürünleri, Ank. 1981. Sh.197-205, Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch, Das Neue Urheberrechtsgesetz der Türkei, Schhifftenreihe der Ufita, Sh. 51Prof.Dr. Nuşin Ayiter, age. Sh.190 Dipnot, 6-8 naklen)...” YHGK E. 1981/4-70, K. 1983/123, T. 11.2.1983, [mhttp://www.kazanci.co/](http://www.kazanci.co/) [15.02.2019].

³⁸⁹ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 580; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 331.

³⁹⁰ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 674.

³⁹¹ “...Dava, FSEK kapsamında koruma altına alınmış olan mali ve manevi hakların davalılar tarafından ihlali nedeniyle uğranılan maddi ve manevi zararların tazmini ile tecavüzün men'i istemlerine ilişkindir. Davaya konu eserin sahibi Aşık Ali'nin (Ö...) davayı açan mirasçılar dışında başka mirasçılarının da bulunduğu dosyada mevcut nüfus kayıt örneği ile veraset ilamından anlaşılmıştır. Mahkemece, eser sahibine FSEK kapsamında tanınan hakların kullanılması yönünden mirasçılar arasında zorunlu dava arkadaşlığı bulunmadığı, her bir mirasçının bu hakları tek başına kullanabileceği belirtilerek manevi tazminat dışında her bir mirasçının miras payı oranına isabet eden mali haklar tazminatına da hükmedilmiştir. FSEK'nın 19. maddesinde eser sahibine 14, 15 ve 16. maddelerin üçüncü fıkralarında tanınan manevi hakları eser sahibinin ölümünden itibaren maddede sayılan kimselerin 70 yıl süre ile kendi namlarına kullanabileceği düzenlenmiştir. Aynı Kanun'un 63. maddesinde ise kanunun tanıdığı mali hakların miras yolu ile intikal edeceği belirtilmiştir. Bu düzenleme karşısında FSEK 19. maddesi kapsamında eser sahibine tanınan manevi haklar bakımından Kanunda

Manevi tazminat davası, tecavüz eylemini gerçekleştirene karşı açılacak olup istihdam eden de müstahdemin fiilinden sorumlu olacaktır. Dava zamanaşımı haksız fiil zamanaşımı olan Borçlar Kanunu md. 72'ye tabidir.³⁹² Manevi tazminat ödenmesine karar verilirken, manevi hakların ne şekilde ihlal edildiğinin ayrı ayrı tartışılması manevi tazminat ile ilgili esasların göz önünde bulundurulması gerekir.³⁹³

4.2.4.2. Manevi Haklara Tecavüz Halinde Maddi Tazminat Davası

Manevi hakların ihlali halinde, manevi tazminat davası dışında, maddi tazminat talebinde de bulunulabilir. Her ne kadar FSEK md. 70'de yalnızca manevi tazminat istenebileceği hüküm altına alınmış ise de bir hususta maddi tazminat davası açabilmek için, bunun kanunda yazılı olması da gerekmez.³⁹⁴ Zira FSEK md. 70'de maddi tazminat istenebileceği de maddenin ilk fıkrasında açıkça yer verilmekte iken 1995 tarihli 4110 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ile de manevi hakların ihlali ile maddi tazminat istenebileceği hükmü metinden çıkarılmıştır. Sonradan, ilk fıkrada düzenlenen manevi tazminat davasıyla, Borçlar Kanunu md. 49 arasında (Yeni BK 58) arasında ahenk

---

sayılan kimselerin ayrı ayrı ve kendi namlarına manevi hakları ileri sürebilmesi mümkün olup, bu hakların birlikte kullanma zorunluluğu da yoktur. Ancak, FSEK19 maddesi uyarınca manevi hakların kullanımı yönünden hak sahiplerine tanınan yetkiler mali hakları kapsamayıp, aynı Kanun'un 63. maddesine göre mali hakları veraseten iktisap eden mirasçılar tarafından mali haklarla ilgili taleplerin kullanımı genel hükümlere tabidir..."Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 2012/7048, K. 2013/7606, T. 18.4.2013 [http://www.kazanci.com/\[15.09.2019\]](http://www.kazanci.com/[15.09.2019]); Ünsal Piroğlu, "FSEK 19. Maddeyle İlgili Son Yargıtay Kararlarının Analizi, Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, S. 1 (2004): 148.

³⁹² Borçlar Kanunu md. 72: "Tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yılın ve her hâlde fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar. Ancak, tazminat ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır." <http://www.resmigazete.gov.tr> [15.02.2019].

³⁹³ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 673.

³⁹⁴ A.g.e., 673.

sağlamak amacıyla bu hususa ilişkin ibare metinden çıkarılmıştır.³⁹⁵ Yapılan bu değişiklik Kılıçoğlu tarafından “manevi hakların ihlalinin hem maddi hem de manevi zararlara yol açabileceği, eser sahibinin bu nedenle hem maddi hem de manevi tazminat davası hakkına sahip olduğu” görüşü ile eleştirilmiş olup bu eleştiriye katılmaktayız.³⁹⁶

Eserin uygun olmayan zamanda umuma arz edilmesi ya da eser sahibinin rızası dışında eserde değişiklik yapılması halleri eser sahibinin eserinin daha az satış yapmasına veya daha izlenmesine vs. sebep olabilir. Manevi haklara yapılan bu ihlaller eser sahibinin maddi zarara uğramasına sebep olacaktır. Bu durumda manevi haklara tecavüz halinde açılacak olan maddi tazminat davası Borçlar Kanunu Hükümlerine tabi olacaktır.³⁹⁷ Borçlar hukuku kurallarına göre maddi tazminat istenebilmesi, hukuka aykırılık, kusur, zarar ve illiyet bağı unsurlarının bulunmasına bağlıdır. Maddi tazminat davası açabilmek için manevi hakların ihlali sebebiyle eser sahibi veya FSEK md. 19’da belirtilen haleflerinin malvarlığı itibariyle bir zarara uğramış olmaları gerekir. Bu zararın miktarını tayin konusunda hâkim takdir yetkisine sahiptir.³⁹⁸

4.2.4.3. Vekâletsiz İş Görmeye Dayanan Talepler:

FSEK md. 70/III’de, mali ya da manevi hakları tecavüze uğrayan kişinin, tazminattan başka, temin edilen karın kendisine verilmesini de isteyebileceği hüküm altına alınmıştır. Bu halde md. 68’e göre tecavüzün ref’i davası ile talep edilen bedel indirilir.³⁹⁹ İndirilecek bu bedel, tecavüzün ref’i davasında kullanılan tercihe göre ya çoğaltılmış nüsha ve kalıpların devir bedeli veya sözleşme yapılsaydı talep olunabilecek telif

---

³⁹⁵ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 673; Ahmet M. Kılıçoğlu, “5846’daki Hatalı Bir Değişiklik Açından Manevi Hakların İhlalinden Doğan Zararın Tazmini”, 26-27; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 333.

³⁹⁶ Ahmet M. Kılıçoğlu, “5846’daki Hatalı Bir Değişiklik Açından Manevi Hakların İhlalinden Doğan Zararın Tazmini”, 28

³⁹⁷ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 260; Tekinalp, *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 333.

³⁹⁸ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 260.

³⁹⁹ A.g.e., 263.

ücretinin üç katının tazminine ilişkin talep olacaktır. ⁴⁰⁰

Karın bu şekilde devri, tazminat vasfı taşımaz, zira tecavüz edenin sağladığı kar, hak sahibinin mahrum kaldığı kardan fazla olabilir, ayrıca 3'üncü fıkarda mütecevizin kusurlu olması da aranmamıştır. ⁴⁰¹

Karın devri talebi Borçlar Hukukundaki Vekâletsiz İş görmeye dayanır. ⁴⁰² Borçlar Kanunu madde 530'da “ İş sahibi, kendi menfaatine yapılmamış olsa bile, iş görmeden doğan faydaları edinme hakkına sahiptir; ancak zenginleştiği ölçüde, iş görenin masraflarını ödemek ve giriştiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür.” Hükmü yer almakta olup hak sahibinin bu karı temellük edebilmesi için kendisinin kar etmeyi ummuş ve bundan mahrum olmuş bulunduğunu ispat etmesi de şart değildir. ⁴⁰³

Eser üzerindeki hakkı tecavüze uğrayan kimse, gerçek zararın ispatı, mütecevizin kusuru gibi tartışmalı ispat konularından kaçınmak istiyorsa karın devri talebini tercih edebilir. ⁴⁰⁴

Karın devri ile hak sahibinin fiili zararı veya mahrum kaldığı karı karşılanabiliyorsa artık maddi tazminata hükmolunamaz, zira malvarlığında tazmini gereken bir zarar kalmamıştır. Zarar bununla karşılanamıyorsa ayrıca tazminata hükmolunacak, fakat sağlanan kar FSEK md. 70/III son cümleden belirtilmiş olduğu üzere tecavüzün ref'i davasıyla talep olunan miktara mahsup edilecektir. ⁴⁰⁵ Hem temin edilen karın hem de manevi tazminatın birlikte istenebilmesi de mümkündür.

4.3. Geçici Hukuki Koruma

FSEK md.77 hükmü ile hakları ihlal edilen veya ihlal tehlikesi altında olan hak sahiplerine geçici hukuki korumadan yararlanma imkânı tanınmıştır. Geçici hukuki korumadan yararlanma FSEK md.77/I uyarınca “ihtiyati tedbirler” ve FSEK md.77/II

---

⁴⁰⁰ Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 581.

⁴⁰¹ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 677.

⁴⁰² Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 264.

⁴⁰³ A.g.e., 264.

⁴⁰⁴ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 263.

⁴⁰⁵ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 264; Arslanlı, *Fikri Hukuk Dersleri*, 221.

uyarınca “gümrüklerde geçici olarak el koyma” şeklinde hüküm altına alınmıştır.

4.3.1. İhtiyati Tedbirler

İhtiyati tedbir konusunun genel olarak düzenlenme yeri Hukuk Muhakemeleri Kanunu olup kanunun 389 ile 399’uncu maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler yanı sıra özel kanunlarda da düzenlemelere yer verilmiştir. Bir hakkın elde edilmesi için dava açıldığı bazı durumlarda dava sonunda verilecek karar, ne yazık ki dava devam ettiği süreçte tedbir alınmamış olması nedeni ile anlamsız kalabilmektedir. Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 389’da da bu durum “mevcut durumda meydana gelebilecek bir değişme nedeniyle hakkın elde edilmesinin önemli ölçüde zorlaşması, tamamen imkânsız hâle gelebilmesi, gecikme sebebiyle bir sakıncanın yahut ciddi bir zararın doğabilecek olması” cümleleri ile ifade edilmiştir.

Esas hakkında hüküm verilinceye kadar geçecek süre içinde davacı açısından doğabilecek olumsuzlukları gidermek ve geçici bir hukuki koruma sağlamak ⁴⁰⁶ için FSEK md. 77’de de ihtiyati tedbir önlemleri düzenlenmiştir.

Doktrinde FSEK kapsamında düzenlenen ihtiyati tedbirlerin bir taraftan “önleme”, diğer taraftan da “ref” karakterli olduğu düşünülmektedir. Bu düşünceye göre, FSEK md.77/I’de düzenlendiği şekli ile hukuk mahkemesinin, FSEK ile “tanınmış olan hakları ihlal veya tehdide maruz kalanların ya da meslek birliklerinin talebi üzerine, diğer tarafa bir işin yapılmasını veya yapılmamasını, işin yapıldığı yerin kapatılmasını veya açılmasını emretmesi” şeklinde vereceği ihtiyati tedbirler kararı “önleme”, hukuk mahkemesinin “bir eserin çoğaltılmış nüshalarının veya hasren onu imale yarayan kalıp ve buna benzer sair çoğaltma vasıtalarının ihtiyati tedbir yolu ile muhafaza altına alınmasına” dair vereceği ihtiyati tedbir kararı ise “ref” karakterli olacaktır.

FSEK md. 77/I’de yer alan “*Esaslı bir zararın veya ani bir tehlikenin yahut emrivakilerin önlenmesi için veya diğer her hangi bir sebepten dolayı zaruri ve bu hususta ileri sürülen iddialar kuvvetle muhtemel görülürse hukuk mahkemesi, bu Kanunla tanınmış olan hakları ihlal veya tehdide maruz kalanların ya da meslek birliklerinin talebi üzerine, davanın açılmasından önce veya sonra diğer tarafa bir işin yapılmasını veya*

---

⁴⁰⁶ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 693.

yapılmamasını, işin yapıldığı yerin kapatılmasını veya açılmasını emredebileceği gibi, bir eserin çoğaltılmış nüshalarının veya hasren onu imale yarıyan kalıp ve buna benzer sair çoğaltma vasıtalarının ihtiyati tedbir yolu ile muhafaza altına alınmasına karar verebilir.” hükmü ile mahkemenin ne zaman, kimin talebi ile hangi geçici önlemleri alabileceği açıklanmıştır. Tedbir kararı verilebilmesinde önemli olan hakimin öne sürülen iddiaları kuvvetle muhtemel görmesidir.⁴⁰⁷

FSEK md. 77/I’de yer alan açıklamalara göre mahkeme, Fikir sanat eserleri kanunu ile kendisine tanınan hakları ihlal tehlikesine veya bir tehdide maruz kalan hak sahibinin veya meslek birliklerinin talebi üzerine, tedbir alınmasını emredebilir.⁴⁰⁸ Bu talep dava açılmadan önce yapılabileceği gibi dava sırasında da yapılabilir. Mahkeme, davacı tarafından yapılacak tedbir talebini ciddi bulursa, davalıya bir işin yapılmasını veya yapılmamasını, işin yapıldığı yerin kapatılmasını yahut açılmasını emreder. Fikri mülkiyete ilişkin ihtiyati tedbir yargılamalarının dava açılmadan evvel talepte bulunulmuş olmasında bir fark gözetilmeden ihtisas mahkemelerinde görülmesi gerekmektedir.⁴⁰⁹ İhtisas mahkemesi bulunmayan yerlerde ise genel hükümlere göre görevli olan mahkemede dava açılması gerekmektedir.

Mahkemece verilen tedbir kararına uyulmaması halinde, FSEK md. 77/I, 2. Cümle gereği İcra İflas Kanunu md. 343’ün⁴¹⁰ ceza neticeleri uygulama alanı bulacaktır. Makul bir mazeret olmaksızın, söz konusu karara uyulmaması halinde, tedbir kararını talep edenin

---

⁴⁰⁷ Erel, *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, 270.

⁴⁰⁸ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 694.

⁴⁰⁹ Suluk&Kenaroğlu Avukatlık Bürosu, *Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Güncel Gelişmeler*, (İstanbul: Müsiad Cep Kitapları, 2011), 23.

⁴¹⁰ İİK madde 343: “Yalnız kendisi tarafından yapılacak olan bir işin yapılması veya bir işin yapılmaması yahut bir irtifak hakkının tesisi veya kaldırılması hakkındaki ilâm hükümlerine makbul mazerete müstenit olmayarak muhalefet eden borçluların, lehine hüküm verilmiş kimsenin şikâyeti üzerine, üç aya kadar tazyik hapsine karar verilir. Hapsin tatbikine başlandıktan sonra ilâmın gereği yerine getirilirse, borçlu tahliye edilir.”<http://www.resmigazete.gov.tr> [15.02.2019].

şikâyeti üzerine, fail cezalandırılır.⁴¹¹

Mahkemeden İhtiyati tedbir istemi ile ilgili olarak yapılan taleplerde, FSEK md. 77 yanı sıra Hukuk Muhakemeleri Kanununun ilgili hükümleri de uygulanacaktır. Hukuk Muhakemeleri Kanunu madde 397 gereği olarak İhtiyati tedbir kararı dava açılmasından önce verilmişse, “tedbir talep eden, bu kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren iki hafta içinde esas hakkındaki davasını açmak zorundadır”, aksi hâlde tedbir kendiliğinden ortadan kalkacaktır. İhtiyati tedbir talepleri için de görevli mahkeme ihtisas mahkemeleri olan Fikir ve Sınai Haklar Mahkemeleridir. HMK md. 390 gereği olarak “İhtiyati tedbir, dava açılmadan önce, esas hakkında görevli ve yetkili olan mahkemeden; dava açıldıktan sonra ise ancak asıl davanın görüldüğü mahkemeden” talep edilebilir.

4.3.2. Gümrüklerde Geçici Olarak El Koyma

TRIPs hükümleri fikri mülkiyet haklarına tecavüze karşı, sınır aşırı mal ticaretinde önlem alınmasını, yani gümrüklerde mallara el konulması imkânını getirmiştir.⁴¹²FSEK md.77/II ve III’de, “Haklara tecavüz oluşturulması ihtimali hâlinde yaptırım gerektiren nüshaların ithalat veya ihracatı sırasında, 4458 sayılı Gümrük Kanununun 57’nci maddesi hükümleri uygulanır. Bu nüshalara gümrük idareleri tarafından el konulmasına ilişkin işlemler Gümrük Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine göre yürütülür.” Hükmü yer almakta olup bu hüküm ile fikri haklara tecavüz oluşturması halinde yaptırım gerektiren nüshaların ihracatı sırasında 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun 57. maddesinin uygulanacağı öngörülmüştür.

Gümrük Kanunu Madde 57:

“1. a) Fikri ve sınaî haklar mevzuatına göre korunması gereken haklar ile ilgili olarak hak sahibinin yetkilerine tecavüz eder mahiyetteki eşyanın alıkonulması veya gümrük işlemlerinin durdurulması hak sahibinin veya temsilcisinin talebi üzerine gümrük idareleri tarafından gerçekleştirilir. Durdurma veya alıkoyma kararı hak sahibi veya temsilcisi ile beyan sahibi veya 37’nci maddede belirtilen kişilere bildirilir.

---

⁴¹¹ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 694.

⁴¹² Bozbel, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 621.

b) Gümrük idaresine henüz bir talepte bulunulmadığı durumda ve söz konusu eşyanın fikri ve sınaî mülkiyet haklarını ihlal ettiğine dair açık deliller olması halinde, hak sahibinin geçerli bir başvuruda bulunabilmesini teminen, gümrük idareleri tarafından eşya üç işgünü süresince re'sen alıkonulabilir veya eşyanın gümrük işlemleri durdurulabilir.

2. Fikri ve sınaî hakların ihlal edildiği gerekçesi ile gümrük idaresine yapılan başvurunun kabulü, söz konusu eşyanın gümrük idaresince gereğince muayene edilmeden bırakıldığı veya eşyanın alıkonulması için herhangi bir önlem alınmadığı gerekçesi ile hak sahibine tazminat hakkı doğurmaz. Fikri ve sınaî hakları ihlal eden eşya ile mücadele kapsamında, gümrük idaresince başvuru üzerine veya re'sen hareket edilmesi nedeniyle ilgili kişilerin zarara uğramasından gümrük idaresi ve yetkilileri sorumlu tutulamazlar.

3. Gümrük idaresince alınan durdurma veya alıkoyma kararının hak sahibine tebliğinden itibaren çabuk bozulabilir eşya için üç iş günü, diğer eşya için on iş günü içinde hak sahibince ihtiyati tedbir kararı getirilmemesi halinde, eşya hakkında beyan sahibinin talepte bulunduğu gümrük rejimi hükümlerine göre işlem yapılır. Haklı bir mazeretin bulunması halinde, hak sahibinin talebi üzerine, gümrük idaresince on iş gününe kadar ek süre verilebilir.

4. Gümrük idaresince gümrük işlemleri durdurulan veya alıkonulan eşya, yetkili mahkemece alınan karar doğrultusunda imha veya asli nitelikleri değiştirilerek tasfiye edilir.

5. Yolcuların kendi kullanımlarına mahsus kişisel eşya ile ticari mahiyette olmayan ve gümrük vergisi muafiyeti sınırları içinde kalan hediyeelik eşya için bu madde hükümleri uygulanmaz. Aynı şekilde, fikri ve sınaî haklar mevzuatına göre korunması gereken haklar ile korunmuş ve hak sahibinin izni ile üretilmiş eşyanın; hak sahibinin rızası dışında bir gümrük işlemine tabi tutulması veya hak sahibinin onayladığından farklı şartlarda üretilmesi veya başka şartlarda bir marka taşınması halinde, söz konusu eşya bu madde hükümleri kapsamı dışında tutulur.

6. Gümrük idaresince gümrük işlemleri durdurulan veya alıkonulan eşyanın mahkemece fikri ve sınaî hakları ihlal ettiğinin tespitine gerek olmaksızın kolaylaştırılmış imha kapsamında gümrük kontrolü altında imhasına gümrük idaresi tarafından izin verilebilir. Kolaylaştırılmış imhaya ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.

7. Gümrük idaresince gümrük işlemleri durdurulan veya alıkonulan eşyanın hak sahibinin belirlediği tutarda teminatla iadesine ilişkin usul ve esaslar yönetmelikle belirlenir.” şeklinde hüküm altına alınmıştır.

El konulan iş bu nüshalara gümrük idareleri tarafından el konulmasına ilişkin işlemler Gümrük Yönetmeliği'nin ilgili hükümlerine göre yürütülür (FSEK md.77/III).Gümrük Yönetmeliği m. 100-111 arası gümrüklerde el konulan eşya ile ilgili ayrıntılı düzenlemeler ihtiva etmektedir.

Bu maddeye dayanarak talepte bulunabilecek kişiler, hakları ihlal edilen veya ihlal tehdidinde maruz kalanlar ile bunların üyesi oldukları meslek birlikleridir. (FSEK md. 75,77) ⁴¹³

4.3.3. Hükümün İlanı

FSEK md. 78'e göre hakkı ihlal edilen kişi FSEK md. 67/II'de yer alan düzenleme dışında ayrıca “hakkı bir sebebi veya menfaati varsa, masrafı diğer tarafa ait olmak üzere, kesinleşmiş olan kararın gazete veya buna benzer vasıtalarla tamamen veya kısmen ilan edilmesini” talep etmek hakkına sahiptir. İlanın şekil ve muhtevası kararda belirtilir. İlan hakkı, hükümün kesinleşmesinden itibaren üç ay içinde kullanılmazsa düşer. FSEK md. 67/II hükmü, ilanı açıkça zaten hükme bağladığı için, genel nitelikteki md. 78'in kapsamı dışında bırakılmıştır.⁴¹⁴

Mahkemenin, fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakların ihlaline ilişkin davalarda vereceği hükümlerin ilanı çoğu kez manevi tazminin etkili bir biçimidir.⁴¹⁵ Yasa koyucu burada hak sahipliğinde tereddüde düşülmüş olması sebebi ile kamuoyunun aydınlanması düşüncesinden hareketle de bu maddeyi sevk etmiş olup kusur ve zarar koşulunu

---

⁴¹³ Öztan, *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, 696.

⁴¹⁴ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 269.

⁴¹⁵ A.g.e., 269.

gerektiren davalar ile kusur ve zarar koşulunu gerektirmeyen davalarda da hükmün ilanı ile ilgili taleplerde bulunmaktadır.⁴¹⁶

Mahkemenin hükmün ilanına karar verebilmesi için, haklı olan tarafın ilan istemekte makbul bir sebebi, ya da menfaati olması lazım⁴¹⁷ olup hükmün ilanı talebi fikri mülkiyet alanındaki davalarda önemli bir fer'i talep olarak nitelendirilebilecektir.⁴¹⁸

---

⁴¹⁶ Ahmet Kılıçoğlu, “Fikri Hakların İhlalinde Açılacak Hukuk Davaları”, *Hirsch'den Günümüze Fikri Haklar – Tebliğler*, 48.

⁴¹⁷ Ayiter, *Hukukta Fikir ve San'at Ürünleri*, 269.

⁴¹⁸ Ahmet Kılıçoğlu, “Fikri Hakların İhlalinde Açılacak Hukuk Davaları”, *Hirsch'den Günümüze Fikri Haklar – Tebliğler*, 48.

SONUÇ

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun tanımlar başlıklı 1/B maddesinde eser için "Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri", FSEK md.1/B/b de eser sahibi için "Eseri meydana getiren kişi" tanımlamaları yapılmıştır. Eser sahibi, eserine, kendi ruhunu katan ve kendi özelliğini yansıtan kişidir. Bir eser vücuda getiren şahıs, sadece yaratma olgusu ile "eser sahipliği" denilen hukuki statüyü kazanmış olacaktır. Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere tek kişinin eser sahipliği yanı sıra birden fazla kişinin de eser sahipliği mümkündür.

FSEK'de eser sahibinin maddi ve manevi hakları sınırlı sayma yöntemi ile belirlenmiştir. Kanunda her ne kadar mali ve manevi nitelikli haklar şeklinde ikili bir ayırım yapılmış ise de, Türk FSEK, eser sahibinin mali ve manevi yetkileri içeren tek hakkı olduğu monist görüşü altında hazırlanmıştır. Maddi ve manevi hakların sınırlı sayma yöntemi ile hazırlanmış olmasındaki esas amaç, eser sahibine tanınan hak ve yetkilerin muhteva, mahiyet ve sınırlarının sarıh bir şekilde tespiti; dolayısıyla da, bunlara vaki muhtemel tecavüzlerin belirgin bir hale getirilmesidir.

Eser sahibinin manevi hakları FSEK kapsamında dört madde halinde düzenlenmiştir. Bu haklar FSEK md.14 "Umuma arz yetkisi", FSEK md.15 "Adın belirtilmesi yetkisi", FSEK md.16 "Eserde değişiklik yapılmasını menetmek" ve FSEK md.17 "Eser sahibinin zilyet ve malikane karşı hakları" dır.

Çalışmamızın ilk bölümünde eser, eser sahibi ve fikri hak kavramı hakkında genel bilgiler verildikten sonra manevi hak kavramı, manevi hakların tarihi gelişimi ve düzenlenişi ile manevi hakların hukuki niteliği ve temel özelliklerine, ikinci bölümünde manevi hak çeşitlerine, üçüncü bölümde ise manevi hakları kimlerin kullanabileceği konusuna yer verilmiştir. Çalışmamızın son bölümü olan dördüncü bölümünde ise manevi hakların ihlali halinde başvuru yolları anlatılmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın üçüncü bölümde manevi hakları kimlerin kullanabileceği, eser sahibi hayatta iken manevi hakların kullanımı ve eser sahibinin ölümünden sonra manevi hakların kullanımı olarak iki bölümde ele alınarak incelenmiştir. Manevi hakların bağlantılı hak sahiplerince kullanımı konusuna da yine bu bölümde ayrı bir başlık altında

yer verilmiştir. Eserin yaratılması ile doğan manevi hakların kullanımı eser sahibine aittir, ancak kanun bazı hallerde manevi hakların kendisinin değil, fakat bunları kullanma yetkisinin devrine imkân tanınmıştır. FSEK md. 14/1 ve 15/1 hükümlerinde öngörülen manevi hakların kullanılması, eser sahibi tarafından hayattayken başkalarına bırakılabileceği gibi, onun ölümünden sonra da md. 19/1’de belirtilen şahıslara intikal edecektir. Ayrıca eser sahibinin bazı mali hakları devretmiş olması zorunlu olarak bazı manevi hakları da devretmiş olduğu anlamına gelebilecektir.

Yine bu bölümde yer verilmiş olduğu üzere, iş görme ve istihdam ilişkileri çerçevesinde meydana getirilen eserin manevi haklarının sahibi eseri meydana getiren gerçek kişi ise de, eser üzerindeki manevi hakların işverenlerce kullanılıp kullanılmayacağı konusu doktrinde tartışmalıdır. Bu konuda bizim de katılmakta olduğumuz görüş uyarınca en hakkaniyetli çözüm “eseri vücuda getirenin kişiliğini zedelediği ölçüde ve mali hakların kullanılabilmesinin gerektirdiği nispette işveren veya tüzel kişilerce de manevi hakların kullanılabileceğinin”⁴¹⁹ kabul edilmesi olacaktır.

Çalışmamızın son bölümünde manevi hakların ihlali halinde başvuru yollarına yer verilmiştir. Kanun koyucu Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun “Beşinci Bölüm”ünde, “Hukuk ve Ceza Davaları” başlığı altında md. 66 ile 79 arasında, eser sahibinin mali ve manevi haklarına herhangi bir tecavüz olması durumunda başvurulabilecek hukuki yollar ile bunların sonuçlarına yer vermiştir. FSEK’e göre eser ya da hak sahiplerinin haklarının ihlale uğraması halinde eser ya da hak sahipleri md. 66-68’de düzenlenmiş olan tecavüzün ref’i davası, md. 69’da düzenlenmiş olan tecavüzün men’i, tazminat davası ile vekâletsiz iş görmeden kaynaklı davaları da açabilecektir. Çalışmamızın bu bölümünde eser sahibinin manevi haklarının ihlali halinde başvurulabilecek hukuk davalarına yer verilmiş olup ceza davaları inceleme dışı bırakılmıştır. Yine bu bölümde Fikir Sanat Eserleri Kanunu’nda eser sahibinin manevi haklarından olan adın belirtilmesi yetkisinin düzenlendiği md.15’ in üçüncü fıkrasında yer verilmiş olan eser sahipliğinin tespiti davası da incelenmiş olup eser sahibi bu davayı “eser sahipliğinin tanınmasını isteme” hakkına bağlı olarak, esere bağlı mali haklarını devretmiş olsa bile, her zaman açma hakkına sahiptir. Eserin kendisine ait olduğunu açılama hakkına sahip olan eser sahibi, elbette ki

---

⁴¹⁹Ateş, *Fikri Hukukta Eser Sahipliği*, 365-366.

aynı süre içerisinde eserin kendisine ait olduğunu dava etme hakkına da sahiptir.

Çalışmamızda eser sahibinin manevi haklarına daha ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Belirtmek gerekli ki, FSEK'in manevi haklar ve diğer konular uyarınca, değişen koşullara uyarlanması ve yenilenmesi gerekliliği daha yeknesak bir uygulamanın varlığı için gerekliliğini her geçen gün daha çok hissettirmektedir. Ülkemizde her tür eser sahibinin korunması, fikir ve sanat eserleri alanına verilen değer için her devirde önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Akaydın Cimilli, Ceyda. “İnternet Üzerinden Telif Hakkı İhlalleri”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, İstanbul, 2005.
- Akın, Levent. Fikri Haklara Yönelik Tecavüzlere Karşı Hukuk Davaları. *Turhan Esener’e Armağan, İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Türk Milli Komitesi*, Ankara, 2000, 105-146.
- Aksu, Mustafa. “Eser Yaratıcısının Eseri Üzerindeki Manevi Hakları (Eser Yaratıcısı Kişilik Hakkı) ile Genel Kişilik Hakkı İlişkisi Üzerine Bir Deneme”, *Prof. Dr. Rona Serozan’a Armağan*, Cilt I, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2010, 121-158.
- Arslanlı, Halil. *Fikri Hukuk Dersleri II: Fikir ve Sanat Eserleri*, İstanbul: Sulhi Garan Matbaası, 1954.
- Ateş, Mustafa. *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2003.
- Ateş, Mustafa. *Fikri Hukukta Eser Sahipliği*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2012.
- Ateş, Mustafa, “Fikir ve Sanat Eseri Sahipliğinin Tespiti Davası”, *Fikir ve Sanat Kanununa Dair Makalelerim*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2016.
- Ateş, Mustafa, *Fikri Hukukta Eser*, Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları, 2007.
- Ateş, Mustafa. “Veri Tabanlarının Hukuki Koruması”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. (2006): 47-84.
<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/270/2428.pdf>
- Ayiter, Nuşin. *Hukukta Fikir ve San’at Ürünleri*, Ankara: Sevinç Matbaası, 1981.
- Balkır, Z. Gönül. “Mimar Çalışanların Fikri Mülkiyet Haklarının Korunması”. *mimarlar.ist Dergisi*. S. 30 (2008): 33-42.
- Bayındır, Sinan. “Eser Sahibinin İzni Olmaksızın Eseri Umuma İletim Suçu”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. S. 113 (2014): 307-338.

- Belgesay, Mustafa Reşit. *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Şerhi*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1956.
- Bellican, Cüneyt. “Fikri Hukukta Manevi Haklar ve Manevi Hakların Korunması, Yayınlanmamış Doktora Tezi”. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.
- Beşiroğlu, Akın. *Düşünce Ürünleri Üzerinde Haklar Fikir Hukuku Birinci Cilt Temel Kurallar*, 2 bs. Ankara: Ankara Patent Bürosu Limited Şirketi Yayınları, 2002.
- Bozbel, Savaş. *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, İstanbul: Levha Yayınları, 2012.
- Boztosun, Ayşe Odman. “Entegre Devre Topografyası Hakkına Eleştirel Bir Bakış”, *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 26 Ekim 2015(<http://hukukdergi.erkincan.edu.tr/entegre-devre-topografyasi-hakkina-elestirel-bir-bakis-yrd-doc-dr-n-ayse-odman-boztosun/>) [03.12.2018].
- Bozgeyik, Hayri. “Telif Hukukunda Eğitim İstisnası”, I. Fikri Mülkiyet Hukuku Uluslararası Sempozyumu, 28 Kasım 2014, (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2014), 23- 36. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/199324> [15.08.2019]
- Bülter, Ahmet. “Eser Sahibinin Hakları İle Bağlantılı Haklar”. *TBB Dergisi*. S. 59 (2005): 90-107.
- Cinoğlu, Funda. “Eser Üzerinde İşverenin Hak Sahipliği” Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.
- Demirbaş, Ali. Eser Sahibinin Mali Haklarına Tecavüz Halinde Hak Sahibine Sağlanan Hukuki Koruma, İstanbul: Levha Yayınları, 2015.
- Demirbaş, Ali. “Telif Hukukunda İnternet Linki ve Avrupa Adalet Mahkemesi’nin Svensson ve Bestwater Kararları”. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 5 (1), (2018): 169-186. http://en.medipol.edu.tr/Document/Galeri/Dokuman/hukuk_dergisi/Telif_Hukuk_unda_Internet_Linkisi.pdf

Deren Yıldırım, Nevhis. “Haksız Rekabet Hukuku ile Fikri ve Sınai Mülkiyet Hukukunda Müdahalenin Men’i Davası ve Ortaya Çıkan Sorunlar”, *Kültür Bakanlığı İşbirliğiyle Avrupa Birliği Uluslar arası Hukuk Kurultayı*, Ankara 2002, Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku.

Dikici, Mehmet Saim. “İnsan Vücuduna Dövme Uygulaması Yapan Eser Sahibinin Manevi Hakları İle Dövme Uygulaması Yaptırmanın Kendi Vücudu Üzerindeki Manevi Haklarının Çatışması”. http://www.turkhukuk sitesi.com/makale_387.htm [15.08.2019].

Dural, Mustafa ve Suat SARI. *Türk Özel Hukuku, Cilt I, Temel Kavramlar ve Medeni Kanununun Başlangıç Hükümleri*, İstanbul: Filiz Kitapevi, 2004.

Erel, Şafak. *Türk Fikir ve Sanat Hukuku*, Ankara: Dayınlarlı Hukuk Yayınları Ltd. Şti., 1988.

Hirsch, Ernst E. *Fikri ve Sınai Haklar*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1948.

Hirsch, Ernst E. *Hukuki Bakımdan Fikri Say*, Cilt II, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1943.

Karahan, Sami, Cahit Suluk, Tahir Saraç ve Temal Nal. *Fikri Mülkiyet Hukukun Esasları*. 3. bs. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2013.

Kaynak, Selva ve Serhat Koç, “Telif Hakları Hukuku’nun Yeni Macerası: Sosyal Medya”, *Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Folklor/Edebiyat Dergisi*, C. 21, S. 83 (2015/3): 389-410.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/255551>

Kılıçoğlu, Ahmet M. *Sınai Haklarla Karşılaştırmalı Fikri Haklar*, 2 bs. Ankara: Turhan Kitapevi Yayınları, 2013.

Kılıçoğlu, Ahmet M. “5846’daki Hatalı Bir Değişiklik Açından Manevi Hakların İhlalinden Doğan Zararın Tazmini”, *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*, Cilt 1, S: 3 (2001): 23-28

- Kılıçoğlu, Ahmet M. “Fikri Hakların İhlalinde Açılacak Hukuk Davaları”. *Hirsch'den Günümüze Fikri Haklar – Tebliğler*, 24 Mayıs 2004. Ankara Üniversitesi Fikri ve Sınai Haklar Araştırma ve Uygulama Merkezi, 2004, 45-48.
<http://fisaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/247/2013/04/Hirschten-G%C3%BCn%C3%BCm%C3%BCze-Fikri-Haklar-24-May%C4%B1s-2004.pdf>
- Küçük, Eşref. “Fikir Ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Çeviri Eserler (Tanımı, Unsurları, Korunması)”. *TBB Dergisi*. S. 2 (1998): 611-631.
- Memiş, Tekin. “Fikir Hukuk Bakımından Link ve Frame Verilmesi”, *Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni*, C. 22, S. 2 (2002): 393 – 412.
- Memiş, Tekin. “Fikri Hukukta Korunan Unsur İfade mi Fikir mi?”, *Yaratıcı Endüstriler Konseyi Derneği Makaleler*. <http://www.yekon.org/makale.htm>
- Merdivan, Fethi. “Manevi Hakların Eser Sahibinin Ölümünden Sonra Kullanılması Ve Yakınların Dava Hakkı (Konuyla İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi)”. *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*. S. 1, (2004): 95-144.
- Özcan, Fırat. *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2008.
- Öztrak, İlhan. *Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1971.
- Pınar, Hamdi. “Uluslararası Rekabette Fikri Mülkiyet Haklarının Önemi ve Türkiye”, *İstanbul Ticaret Odası, İstanbul*, Yayın no:2004–71, (2004).
- Piroğlu, Ünsal. “FSEK 19. Maddeyle İlgili Son Yargıtay Kararlarının Analizi”. *Ankara Barosu Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi*. S. 1 (2004): 145-164.
- Sarıkaya, Sinan. “Fikri Haklarda Manevi Tazminat”, https://www.academia.edu/12566421/Fikri_Haklarda_Manevi_Tazminat [03.10.2019].
- Sarmaşık, Jale. “Radyo Ve Televizyon Yayıncılığında Telif Hakları Ve Komşu Hakların Korunması”. *Marmara İletişim Dergisi*. S. 9 (1995): 161-172.

- Semiz, Özgür. “Batı’da ve Türkiye’de Fikri Hakların Gelişim Süreci ve Günümüzdeki Durumu” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.
- Suluk&Kenaroğlu Avukatlık Bürosu. *Türk Fikri Mülkiyet Hukukunda Güncel Gelişmeler*, İstanbul: Müsiad Cep Kitapları, 2011.
- Suluk, Cahit ve Ali Orhan, Uygulamalı Fikri Mülkiyet Hukuku: Genel Esaslar, Fikir ve Sanat Eserleri, Cilt II, İstanbul: Arıkan Yayıncılık, 2005.
- Suluk, Cahit, Rauf Karasu ve Temel Nal. *Fikri Mülkiyet Hukuku*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Şenocak, Kemal / Hanedan, Hakim Refik Cemal . “Telefon Zil Seslerinin Fikri ve Marka Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2005, C 7, s 289
<http://hukuk.deu.edu.tr/dosyalar/dergiler/DergiMiz7-ozel/PDF/senocakhanedan12.pdf>[03.12.2018].
- Tekinalp, Ünal. *Fikri Mülkiyet Hukuku*,5. bs. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2012.
- Tekinay, Selahattin Sulhi, vd. *Tekinay Borçlar Hukuku, Genel Hükümler*. 7. bs. İstanbul: Filiz Kitapevi, 1993.
- Tosun, Yalçın. *Medeni Hukuk, Sözleşme Hukuku ve Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Açısından Manevi Haklar*, İstanbul: On iki Levha Yayınevi, 2016.
- Turan, Metin ve Bülent YILMAZ. “Türkiye’de Telif Hakları İhlalleri: Yargıtay Kararları Çerçevesinde Bir Değerlendirme”. *Bilgi Dünyası Dergisi*.15/1 (2014): 55-75.
- Uygun, Atiye B. “Eser Sahibine Tanınan Haklara Getirilen Kısıtlamalar” Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2004.
- Yarsuvat, Duygun. *Türk Hukukunda Eser Sahibi ve Hakları*, İstanbul: Güray Matbaacılık, 1984.
- Yasaman, Hamdi. “Mimari Proje ve Mimari Eserler”, *Fikri Mülkiyet Hukuku Yılığ 2010*, Der. Tekin Memiş (İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2011), 559-572.

Yıldız, Özge. “Çalışanların Meydana Getirdiği Eserler”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*. C. LXXII, S. 2 (2014): 497-540.

5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu, Beta Cep Kanunları 025, İstanbul, Beta Yayıncılık, 2008.

<http://www.kazanci.com/> (Çevrimiçi)

<http://www.resmigazete.gov.tr/>

<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/>

<http://www.telifhaklari.gov.tr>